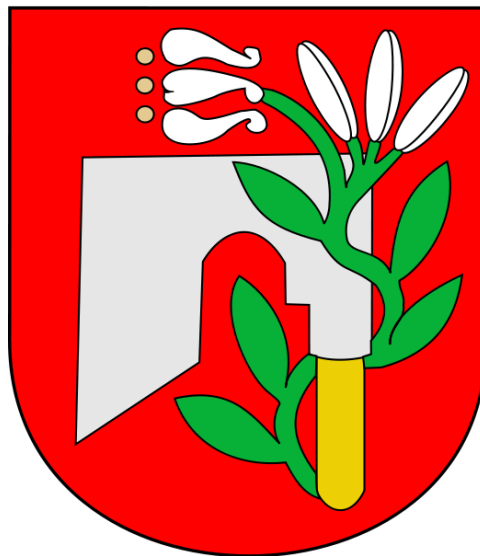

+

*ZAŁĄCZNIK NR 1
do Uchwały Nr XV/87/2016
Rady Gminy Michów
z dnia 18 lutego 2016 roku*

STRATEGIA ROZWOJU GMINY MICHÓW

Przewodniczący Rady Gminy

Andrzej Trojak

Michów 2015

WSTĘP

Proces planowania strategicznego stanowi jeden z podstawowych warunków sprawnego i efektywnego zarządzania gminą. Ukierunkowuje działalność całej organizacji w taki sposób, by wyznaczone cele długoterminowe były realizowane najlepiej i najpewniej, przy ekonomicznym wykorzystaniu dostępnych środków. Planowanie pomaga bardziej wydajnie gospodarować zasobami, przewidywać problemy, które mogą pojawić się w niedalekiej przyszłości, aby odpowiednio wcześniej zacząć im przeciwdziałać.

Opracowana strategia rozwoju umożliwia uporządkowanie i odpowiednie rozłożenie w czasie planowanych działań. Pozwala to na uniknięcie realizacji projektów nieprzemyślanych, nie powiązanych ze sobą logicznie i nie wpisujących się w ciąg przyczynowo – skutkowy. Strategia rozwoju pokazuje, że planowane do realizacji zadania są konsekwencją strategicznego myślenia o rozwoju.

Główne cechy takiego planowania to:

- **wieloletniość**, czyli wieloletnia perspektywa w określaniu celów, planowaniu zadań inwestycyjnych i operacyjnych;
- **kompletność**, czyli podporządkowanie strategii wszystkich planów realizacyjnych jednostek zależnych, bez względu na ich formę prawną;
- **efektywność**, czyli stosowanie przez urząd i wszystkie jednostki zależne pomiarów efektywności dla poprawy zarządzania;
- **uczestnictwo**, gdzie cele i oceny są przedmiotem szerokiego dialogu publicznego.

Niniejsza Strategia Rozwoju Gminy Michów na lata 2016-2030 ma na celu przedstawienie przyjętych planów strategicznych Gminy, w oparciu o jej zweryfikowany potencjał, zasoby oraz możliwości rozwojowe, w szczególności w kontekście uwarunkowań nowego okresu programowania środków z Funduszy Unii Europejskiej na lata 2014-2020.

**ZESPÓŁ DS. OPRACOWANIA STRATEGII ROZWOJU
GMINY MICHÓW NA LATA 2016-2030:**

Janusz Jankowski - Wójt Gminy Michów
Artur Karpiński - Sekretarz Gminy
Andrzej Trojak - Przewodniczący Rady Gminy
Marian Wicha - Z-ca Przewodniczącego
Ewa Włodarczyk - Rada Gminy
Elżbieta Rodak - UG Michów

Zadaniem zespołu była koordynacja prac związanych opracowaniem Strategii, jak również udział w warsztatach i konsultacjach strategicznych.

Spis treści

WSTĘP	3
I. CEL, METODOLOGIA I HORYZONT CZASOWY STRATEGII	7
II. DIAGNOZA SYTUACJI GMINY MICHÓW	9
1. PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO	9
1.1. Umiejscowienie i ogólna charakterystyka gminy	9
1.2. Położenie administracyjno-geograficzne i sieć osadnicza	11
1.3. Środowisko przyrodnicze – zasoby naturalne	12
1.4. Tereny i obiekty przyrodnicze chronione	18
1.5. Stan i zagrożenia środowiska	21
1.6. Zasoby kulturowe - zabytki kultury materialnej	23
1.7. Identyfikacja podstawowych problemów w obszarze:	25
2. SFERA SPOŁECZNA	26
2.1 Demografia	26
2.2. Rynek pracy	30
2.3. Bezrobocie	31
2.4. Identyfikacja podstawowych problemów w obszarze:	32
3. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA	33
3.1. Edukacja	33
3.2. Kultura	38
3.3. Sport i rekreacja	42
3.4. Ochrona zdrowia	44
3.5. Pomoc społeczna	44
3.6. Bezpieczeństwo publiczne	46
3.7 Identyfikacja podstawowych problemów w obszarze	46
4. SFERA GOSPODARCZA	47
4.1. Przedsiębiorczość	47
4.2. Rolnictwo	49
4.3. Turystyka	52
4.4. Identyfikacja podstawowych problemów w obszarze	53
5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA	54
5.1. Komunikacja – infrastruktura drogowa	54
5.2. Infrastruktura ochrony środowiska	56
5.3. Infrastruktura energetyczna	58
5.4 Infrastruktura telekomunikacyjna	59
5.5 Identyfikacja podstawowych problemów w obszarze	60
6. ZARZĄDZANIE	61
6.1. Finanse gminy	61
6.2. Planowanie strategiczne	65
6.3. Promocja gminy	66
6.4. Kapitał społeczny	67
6.5. Identyfikacja podstawowych problemów w obszarze	69
III. ANALIZA SWOT	70
IV. WNIOSKI I REKOMENDACJE	77
V. ANALIZA PROBLEMÓW GMINY MICHÓW	80
VI. MISJA, WIZJA - CEL GENERALNY STRATEGII	86

VII. OBSZARY PRIORYTETOWE - CELE STRATEGICZNE	89
VIII. CELE OPERACYJNE - drugi poziom planu strategicznego	93
IX. ZGODNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU	96
X. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA.....	101
XI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	113
XII. KONSULTACJE SPOŁECZNE	120
XIII. PROGRAM ROZWOJU GMINY - WIELOLETNI PLAN ZADAŃ.....	122
XIV. ZAŁĄCZNIKI	123

I. CEL, METODOLOGIA I HORYZONT CZASOWY STRATEGII

Strategia rozwoju stanowi instrument polityki rozwoju prowadzonej przez jednostkę samorządu terytorialnego. Jest dokumentem długookresowym, określającym generalny kierunek działania gminy oraz przedstawiającym metody i narzędzia jego wdrażania. Ze względu na swój otwarty charakter – możliwość aktualizacji i zmian – proces planowania strategicznego pozwala na elastyczne dostosowywanie, korygowanie celów strategicznych w kontekście zmieniających się uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych gminy.

Opracowanie strategii rozwoju lokalnego wynika z istoty funkcjonowania organizacji samorządowej. Konstytucyjna zasada samodzielności samorządu uprawnia do autonomicznego formułowania polityki rozwoju przez jednostki samorządowe w Polsce w ramach i w granicach obowiązującego prawa. Polityka ta powinna odzwierciedlać potrzeby wspólnoty samorządowej, wychodzić naprzeciw lokalnym problemom, a jednocześnie prowadzić do efektywnego wykorzystania potencjału i zasobów ludzkich, przyrodniczych, gospodarczych i finansowych. Nadrzędnym zaś celem tej polityki jest działanie dla poprawy jakości i warunków życia mieszkańców, a także kreowanie rozwoju społeczno-gospodarczego.

Zatem opracowanie strategii rozwoju jest podstawowym zadaniem, które stoi przed samorządem gminy. Waga tego dokumentu wynika ze znaczenia celów, którym strategia służy. Są nimi:

- planowanie własnych działań;
- pozyskiwanie wsparcia ze strony rządu i środków z Unii Europejskiej;
- organizowanie wspólnego wysiłku wszystkich instytucji i społeczności lokalnej, zaangażowanych w rozwój gminy.

Strategia rozwoju lokalnego może być określona jako koncepcja działania zmierzającego do zrównoważonego i długotrwałego rozwoju, przedstawiona w formie zwięzłego dokumentu zawierającego procedury osiągnięcia zamierzonych celów.

Dokument taki powinien składać się z:

- diagnozy stanu istniejącego,
- analizy słabych i mocnych stron,
- celu głównego oraz celów pośrednich,
- części dotyczącej sposobu realizacji założonych celów, z wyszczególnieniem roli poszczególnych podmiotów, mechanizmu monitorowania i korygowania wdrażanej strategii.

Dla efektywności realizowanej strategii istotne znaczenie ma zaangażowanie w proces jej opracowywania przedstawicieli wszystkich znaczących instytucji i grup interesów w regionie. Strategia jest dokumentem, który jest punktem wyjścia do opracowania planu finansowo – rzeczowego, czyli do ustalenia, na jakie działania i w jakiej wartości będą wydatkowane środki publiczne, którymi dysponuje samorząd.

Niniejsza Strategia Rozwoju Gminy Michów na lata 2016-2030 opracowana została przy zastosowaniu następującej metodologii:

I. Część diagnostyczna:

- analiza opisowa gminy w różnych aspektach: położenie geograficzne, zasoby naturalne, sfera i infrastruktura społeczna, infrastruktura techniczna, sfera gospodarcza, zarządzanie, itd.;
- analiza SWOT, określenie głównych problemów i uwarunkowań;
- sformułowanie wniosków i rekomendacji;

II. Część strategiczna:

- określenie misji, tj. celu generalnego strategii;
- wskazanie priorytetów rozwoju oraz celów strategicznych;
- wskazanie celów operacyjnych;
- określenie systemu wdrażania i monitorowania;

Nieodłącznym elementem i walorem zastosowanej metodologii jest partycypacja społeczna w procesie opracowywania strategii. Dzięki temu strategia uwzględnia potrzeby społeczne i ma wsparcie lokalnej społeczności w fazie jej wdrażania.

Planowanie rozwoju gminy na szczeblu lokalnym umożliwia:

- uwypuklenie interesów społeczności lokalnej;
- zapewnienie mieszkańcom, a także podmiotom gospodarczym poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji;
- eliminację lub złagodzenie konfliktów w np. kształtowaniu rozwoju gminy;
- zapewnienie tzw. zrównoważonego rozwoju gminy, czyli takiego rozwoju gospodarczego, społecznego i środowiskowego, który nie zakłóci form ekorozwoju;
- podniesienie walorów gminy w aspekcie kulturowym, turystycznym, gospodarczym;
- tworzenie korzystnego wizerunku gminy – strategia stanowi ważne narzędzie promocji gminy;
- zwiększenie zaufania mieszkańców do władz lokalnych;
- zapewnienie racjonalnego budżetu w stosunku do potrzeb i możliwości gminy;
- możliwość pozyskania środków pozabudżetowych na finansowanie przedsięwzięć służących rozwojowi gminy;
- zapewnienie mobilności działania w zakresie realizacji zarówno zadań obligatoryjnych, jak i zadań fakultatywnych samorządu lokalnego we współpracy z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, jak też partnerami społecznymi.

Niniejsza Strategia Rozwoju Gminy Michów na lata 2016-2030 stanowi instrument wytyczający główne kierunki rozwoju gminy, które zostaną uszczegółowione w Programie Rozwoju Gminy Michów na lata 2016-2020.

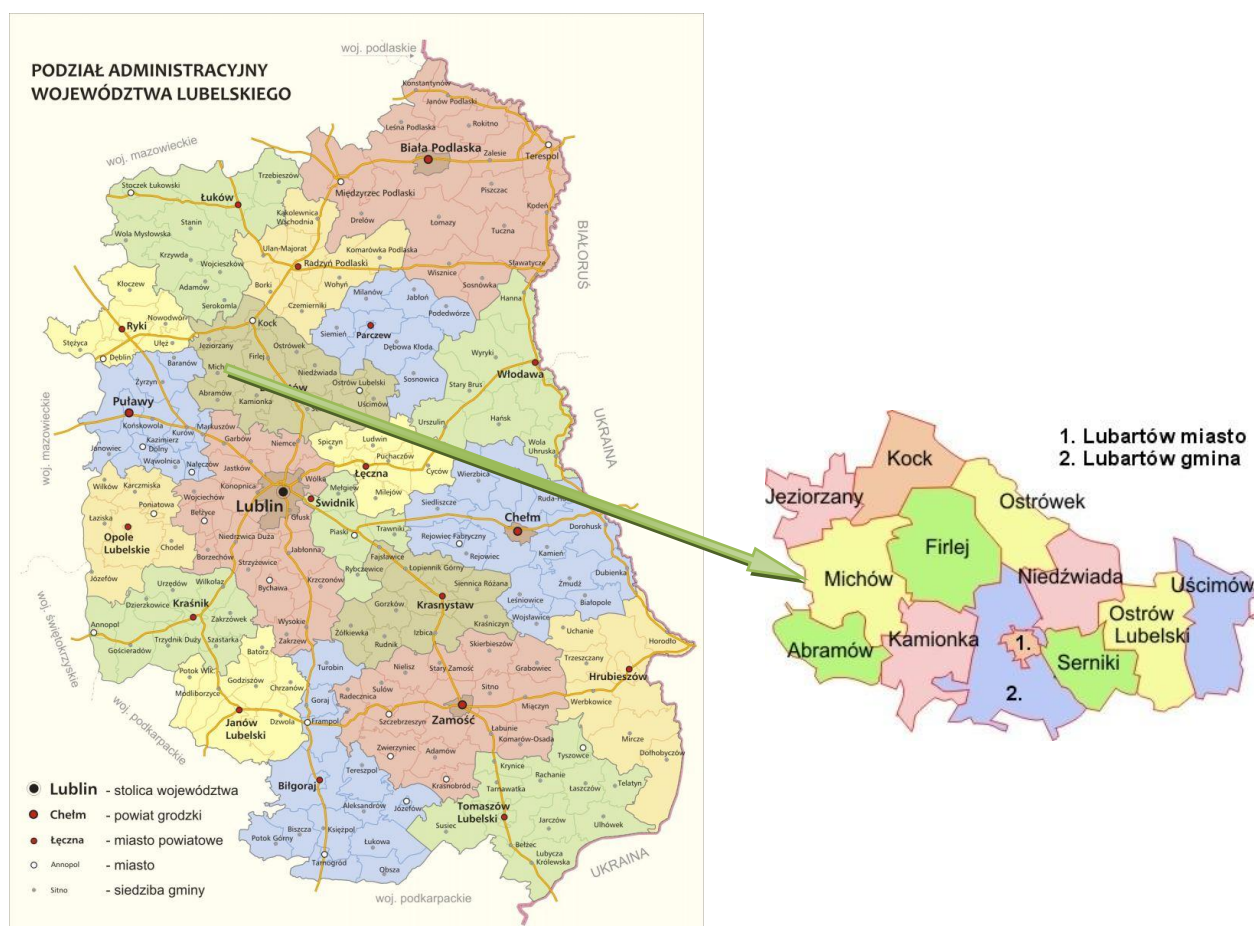
II. DIAGNOZA SYTUACJI GMINY MICHÓW

1. PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO

1.1. Umiejscowienie i ogólna charakterystyka gminy

Gmina Michów to gmina wiejska położona w północnej części województwa lubelskiego, ok. 50 km na północ od Lublina. Gmina Michów jest jedną z 13 gmin powiatu lubartowskiego. Sąsiaduje z gminami: od wschodu z gminą Firlej, od północy z gminą Kock i Jeziorzany, od zachodu z gminą Baranów z powiatu puławskiego, a od południa z gminą Kamionka i Abramów. Poniższe mapy przedstawiają położenie gminy Michów na tle województwa lubelskiego oraz gmin powiatu lubartowskiego.

Mapa 1. Położenie gminy Michów na tle województwa lubelskiego oraz powiatu lubartowskiego.

Źródło: www.wikipedia.pl

Całkowita powierzchnia gminy Michów wynosi 136,0 km². Największą powierzchnię zajmują użytki rolne - 77,3 %, następnie lasy - 18,1 % , tereny zabudowy – 2,3 %, nieużytki – 0,9 %, a wody – 0,5 %.

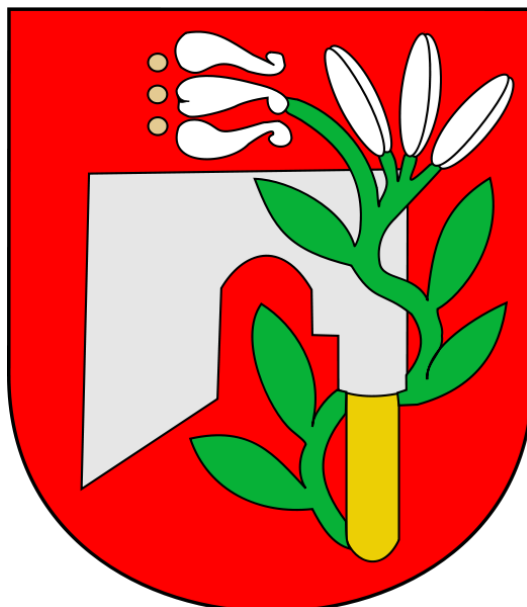
Rys historyczny Gminy Michów

Początki Michowa sięgają średniowiecza, kiedy to funkcjonował jako śródleśna osada (niektóre źródła wymieniają datę jego lokacji na rok 1494 lub 1499). Pewne jest, że w I poł. XVI występuje już jako miasto. Pierwszymi właścicielami byli Michowscy herbu Gryfita. To im Michów zawdzięcza prawa miejskie w roku 1531, kościół, szpital i szkołę. Michowscy z Michowa byli blisko związani z ojcem poezji polskiej Janem z Czarnolasu, za sprawą ożenku Wojciecha z Krystyną – córką poety. Po okresie krótkiej prosperity, zawieruchy wojenne XVII w. w Rzeczpospolitej nie ominęły również Michowa, który został spalony najprawdopodobniej przez wojska J.Rakoczego. Po śmierci ostatniego z Michowskich - Franciszka w 1732 r., osada przeszła w posiadanie Ewy Szaniawskiej, Kasztelanki Lubelskiej, a następnie drogą darowizny lub sprzedaży w ręce oo. jezuitów z Lublina. Dzięki nowym właścicielom Michów otrzymał w 1745 roku prawa miejskie tzw. magdeburskie z rąk króla Augusta. Oznaczało to otrzymanie przywileju na 5 jarmarków i herbu. Był to topór św. Józefa w lilii z napisem „*plectit et aedificat*” (ukarał i buduje). Po kasacji zakonu w 1773 r. Michów przeszedł w posiadanie Anny z Sapiechów Jabłonowskiej, potem Ignacego Potockiego, by na początku XIX w stać się własnością rodziny Piotrowskich. Położony z dala od większych miast, pozbawiony dróg bitych, bez rozwiniętego przemysłu, miał Michów typowo rolniczy charakter. Jedyne co go wyróżniało spośród podobnych miasteczek Lubelszczyzny, to ożywiony handel i w miarę rozwinięte rzemiosło. Po upadku powstania styczniowego w 1869 r. Michów stracił prawa miejskie, i został przydzielony do gminy Chudowola, której siedziba pozostała w Michowie. Pierwszym wójtem nowej gminy został Tomasz Jankowski z Ostrowa, a pisarzem Mateusz Szczygieł - michowianin. Oprócz Michowa gminę Chudowola tworzyły wsie: Węgielce, Ostrów, Katarzyn, Mejnierzyn, Meszno, Rudzienko. W 1865 r. zaborcy założyli w Michowie sąd gminny, który działał do 1921 r. Burzliwe i tragiczne wydarzenia obu wojen w XX wieku nie ominęły Michowa. Zbrodnicza ideologia faszystowska unicestwiła prawie połowę mieszkańców Michowa, głównie pochodzenia żydowskiego a wraz z nimi zniknęła synagoga, łaźnia a nawet kirkut.

Herb Gminy Michów

Gmina Michów posiada własny herb. Tarcza herbu jest czerwona. Widnieje na niej topór w wieńcu, ponieważ patronem był i jest do tej pory św. Józef – cieśla.

Rys. 1 Herb Gminy Michów.

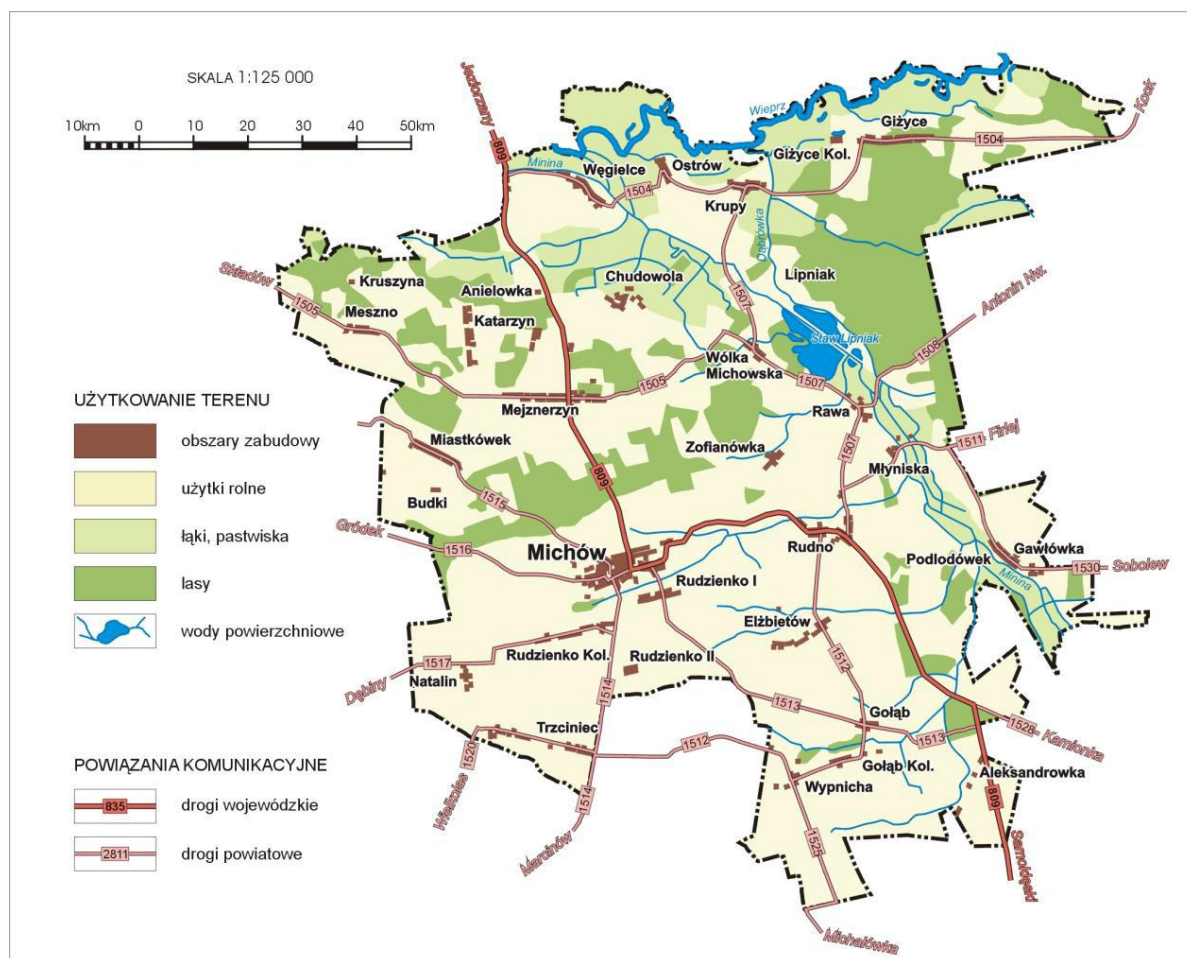
Źródło: www.wikipedia.pl

1.2. Położenie administracyjno-geograficzne i sieć osadnicza

Gmina Michów położona jest w zachodniej części powiatu lubartowskiego. Pod względem fizjograficznym (wg J. Kondrackiego) obszar gminy Michów położony jest w środkowej części mezoregionu Wysoczyzna Lubartowska zajmującej południowy fragment Niziny Południowopodlaskiej, stanowiącej wschodnią część prowincji Nizin Środkowopolskich. Wysoczyzna po stronie południowej graniczy bezpośrednio z lessową krawędzią Wyżyny Lubelskiej, natomiast od północy przylega do pradoliny dolnego odcinka Wieprza.

Siedzibą gminy jest Michów, odległy od Lublina o około 50 km. **Powierzchnia gminy wynosi 136,00 km².** W jej skład wchodzi **29 sołectw**: Aleksandrówka, Anielówka, Budki, Chudowola, Elżbietów, Gołąb, Gołąb Kolonia, Giżyce, Gawłówka, Katarzyn I, Katarzyn II, Krupy, Michów, Mejnierzyn, Meszno, Miastkówek, Młyniska, Natalin, Ostrów, Podłodówek, Rawa, Rudno, Rudzienko I, Rudzienko II, Rudzienko Kolonia, Trzciniec, Wypnicha, Węgielce, Zofianówka. Sieć osadnicza w gminie jest dość rozproszona.

Mapa 2. Układ osadniczy gminy Michów.

Źródło: Strategia Rozwoju Gminy Michów na lata 2007-2015.

1.3. Środowisko przyrodnicze – zasoby naturalne

Klimat

Gmina Michów znajduje się w obszarze lubartowsko-parczewskiej dzielnicy klimatycznej, wyróżniającej się spośród innych wyodrębnionych w regionie lubelskim dziedzin, wysoką średnią roczną wilgotnością względną (68-70%), znacznym parowaniem potencjalnym (860-920 mm) i dużymi prędkościami wiatru (3,0-3,5 m/sek). Klimat tej części województwa kształtowany jest głównie masami powietrza pochodzenia polarnego (90% wszystkich mas w tym regionie). Analizowany teren cechuje się niekorzystną –zbyt małą ilością opadów 550 –600mm rocznie. Liczba dni w ciągu roku z pokrywą śnieżną dochodzi do 70. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi 7,5°C. Najcieplejszym miesiącem jest przeciętnie lipiec z temperaturą przekraczającą 18,5°C, a najchłodniejszym styczeń –4,2°C

Gleby

Według podziału zaproponowanego przez IUNG gmina położona jest w nizinno - północnym rejonie Lubelszczyzny, na terenie Małego Mazowsza (rejon przyrodniczo - rolniczy) i obszarze Wysoczyzny Lubartowskiej. Teren ten charakteryzuje się zdecydowaną przewagą osadów lodowcowych, wodno-lodowcowych i wodnych, które były podstawą tworzenia się z reguły ubogich gleb.

Pod względem typologicznym przeważają tutaj gleby bielicowe i pseudobielicowe oraz gleby rdzawe wyługowane. W dolinach i obniżeniach terenu występują gleby hydromorficzne glejowe, murszowo-mineralne, torfowe, murszowo-torfowe oraz mady rzeczne. Na terenie gminy przeważają grunty klas III, IV i V klasy bonitacyjnej, udział gleb klasy II jest znikomy, klasa I nie występuje.

Na gruntach ornych przeważają gleby brunatne wyługowane wykształcone z piasków (od luźnych do gliniastych lekkich) całkowitych lub niecałkowitych, które zalegają średnio głęboko i głęboko na glinach. Są to gleby lekkie i bardzo lekkie do uprawy mechanicznej, a wytworzone z piasków luźnych są stale suche i rolnicze ich użytkowanie staje się nieekonomiczne.

Użytkowanie gruntów

Gmina Michów jest gminą wiejską o charakterze rolniczym. Uproszczoną strukturę użytkowania gruntów na terenie gminy Michów, na podstawie danych pochodzących z GUS przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy Michów.

Rodzaje gruntów	Powierzchnia geodezyjna [ha]	Udział w ogólnej powierzchni [%]
1	2	3
Powierzchnia ogólna	13599	100,00
Użytki rolne	10524	77,38
grunty orne	7423	54,58
sady	160	1,17
łąki trwałe	1909	14,03
pastwiska trwałe	544	4,00
grunty rolne zabudowane	283	2,08
grunty pod stawami	130	0,96
grunty pod rowami	75	0,56
Użytki leśne	2465	18,13
lasy	2462	18,11
grunty zadrzewione i zakrzewione	3	0,02
Grunty zabudowane i zurbanizowane	325	2,39
tereny mieszkalne	2	0,01
tereny przemysłowe	1	0,00
inne tereny zabudowane	3	0,03
zurbanizowane tereny	0	0,00

niezabudowane		
tereny rekreacyjne wypoczynkowe	0	0,00
drogi	319	2,35
kolejowe	0	0,00
inne	0	0,00
użytki kopalne	0	0,00
Wody	81	0,60
powierzchniowe płynące	81	0,60
powierzchniowe stojące	0	0,00
Tereny inne	204	1,50
użytki ekologiczne	0	0,00
nieużytki	130	0,96
tereny różne	74	0,54

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS, BDL 2014

Lasy

Ogólna powierzchnia gruntów leśnych na terenie gminy Michów wynosi: 2872 ha, w tym lasy zajmują 2848 ha. Wskaźnik lesistości wynosi 20,9 %. Tabela nr 2 przedstawia powierzchnię i strukturę użytkowania gruntów leśnych w gminie Michów w 2014 roku na tle innych gmin powiatu lubartowskiego.

Tabela 2. Powierzchnia i struktura użytkowania gruntów leśnych w gminie Michów w 2014 roku na tle innych gmin powiatu lubartowskiego.

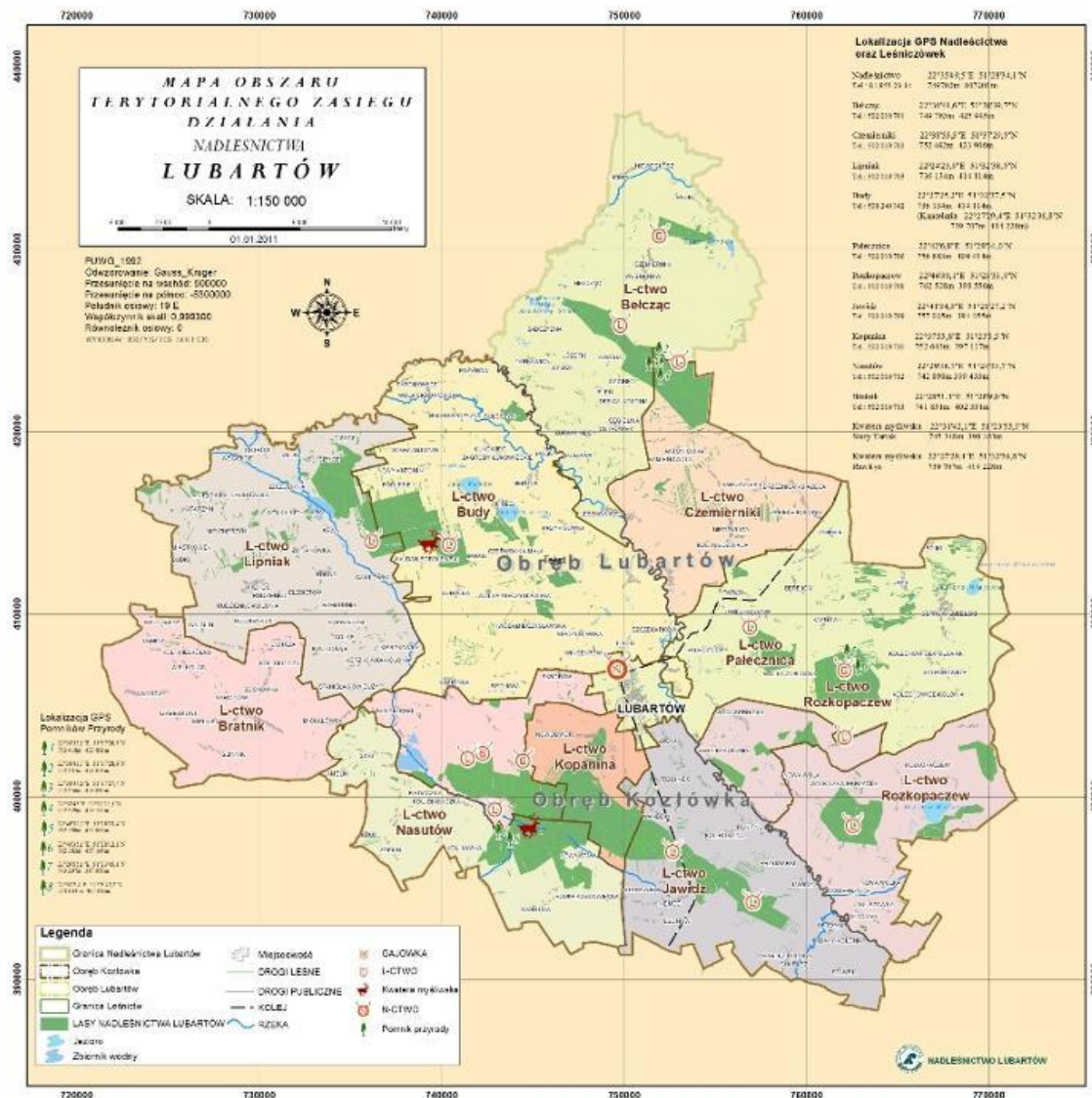
Gminy	Ogółem	w tym lasy	Z ogółem – grunty					Lesistość %
			publiczne				własność prywatne	
			razem	własność Skarbu Państwa		własność gmin		
				razem	w tym w zarządzie Lasów Państwowych			
w ha								
Kock	1968,33	1937,27	1126,80	1126,80	1125,71	-	841,53	19,2
Ostrów Lubelski	2569,62	2535,03	1714,39	1696,79	1691,46	17,60	855,23	20,9
Abramów	786,82	785,82	15,70	13,70	10,65	2,00	771,12	9,3
Firlej	3607,99	3564,98	1712,10	1712,10	1704,49	-	1895,89	28,2
Jeziorzany	777,71	776,51	156,66	148,40	145,19	8,26	621,05	11,7
m. Lubartów	5,68	3,65	1,20	1,20	1,20	-	4,45	0,3
Lubartów	6234,09	6076,87	4829,01	4825,68	4810,16	3,33	1405,08	38,3
Michów	2872,32	2848,17	990,30	990,30	966,80	-	1882,02	20,9
Niedźwiada	1713,57	1702,34	484,76	482,86	474,83	1,90	1228,81	17,8
Kamionka	1929,10	1927,12	220,63	215,80	206,99	4,83	1708,47	17,3
Ostrówek	1964,76	1963,74	168,54	165,14	162,75	3,40	1796,22	21,9
Serniki	1172,06	1165,91	322,51	317,51	316,03	5,00	849,55	15,4

Uścimów	2347,95	2295,97	1972,88	1972,88	1963,25	-	375,07	21,4
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---	--------	------

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z GUS, BDL 2014

Lasy w gminie Michów charakteryzują się różnorodnością siedliskową i stanowią istotny element systemu ekologicznego. Około 34 % powierzchni lasów należy do Skarbu Państwa i zarządzane jest przez Nadleśnictwo Lubartów. Pozostała ich część znajduje się w rękach prywatnych. Największe kompleksy leśne zachowały się w miejscowościach Lipniak, Giżyce i Michów. Przeważającym typem siedliskowym w lasach państwowych jest las mieszany świeży, a następnie bór mieszany świeży.

Mapa 3. Lasy Nadleśnictwa Lubartów.

Źródło: www.lubartow.lublin.lasy.gov.pl

Fot. 1 Lasy w Nadleśnictwie Lubartów-gmina Michów.

Źródło: www.gminamichow.pl

Zasoby wodne - wody powierzchniowe

Wody powierzchniowe

Gmina Michów leży w obrębie zlewni Z-III rzeki Wieprz. Główną sieć rzeczną tworzy Wieprz wraz z dopływem Minina. Charakterystycznym elementem krajobrazu są zbiorniki wód stojących: liczne starorzecza w dolinie Wieprza, torfianki, zespół stawów "Lipniak" o powierzchni 123 ha oraz duża ilość niewielkich stawów prywatnych.

Wieprz płynący wzdłuż północnej granicy gminy stanowi jej najważniejszy element hydrograficzny. Długość rzeki w gminie wynosi 21,3 km przy długości doliny 12,5 km, co daje współczynnik krętości 1,7. W pobliżu Drewnika Wieprz przyjmuje Mininę, w okolicy miejscowości Krupy wpada do niego Dąbrówka.

Minina jest lewostronnym dopływem rzeki Wieprz i wpada do niego w 46 km w gminie Jeziorzany. Płyne na pograniczu pasa Wyżyn Środkowopolskich i Krainy Wielkich Dolin. Większa część zlewni rzeki znajduje się w obrębie Niziny Mazowiecko – Podlaskiej, a jedynie jej południowy fragment leży na Wyżynie Lubelskiej. Południowy odcinek od granicy gminy Michów do stawów Lipniak, jest uregulowany. Na tym odcinku rzeka przyjmuje dwa dopływy: ciek z Gołębia i ciek z Michowa. Na rzece Mininie zlokalizowany jest duży kompleks stawowy „Lipniak” o pow. 123 ha.

Charakterystycznym elementem krajobrazu są zbiorniki wód stojących: liczne starorzecza w dolinie Wieprza, torfianki, zespół stawów "Lipniak" o powierzchni 123 ha na

Mininie oraz duża ilość niewielkich stawów prywatnych i niewielkie średnie stawy oraz kilkanaście małych sadzawek rozsianych na całym obszarze gminy.

Tabela 3. Stawy rybne na terenie gminy Michów.

Nazwa	Miejscowość	Powierzchnia
Węgielce I	Węgielce	0,14
Węgielce II	Węgielce	2,44
Stawy Lipniak	Lipniak	123,30
Chudowola	Chudowola	0,86
Młyniska	Młyniska	0,15
Toboła	Michów	0,80

Źródło: Program Ochrony Środowiska Gminy Michów.

Wody podziemne

Użytkowane poziomy wodonośne występują w utworach kredowych, trzeciorzędowych i czwartorzędowych. Pod względem zasobów wód podziemnych gmina położona jest w IX regionie hydrogeologicznym lubelsko - podlaskim, na obszarze górnokredowego głównego zbiornika wód podziemnych (GZWP-406) „Niecka Lubelska” o module zasobów dyspozycyjnych 176 m³ /d//km² . Zbiornik ten obejmuje poziom wód kredowych w rejonie od Roztocza na południu do Pradoliny Wieprza na północy i dzieli się na zachodni (Niecka Lubelska - Lublin – GZWP-406) i wschodni (Niecka Lubelska – Chełm – Zamość – GZWP-407). Jakość wód podziemnych w badanych w najbliższej zlokalizowanych źródłach (Raport WIOŚ za 2010 i 2011r.) na tle jednolitych części wód podziemnych oraz głównych zbiorników wód podziemnych wahała się na granicy II i III klasy.

Surowce mineralne

Na obszarze gminy występuje znaczna ilość złóż kruszyw naturalnych. Złóża kopalin pospolitych gminy Michów to piasek rozpoznany w złożu o nazwie: Gawłówka II, Giżyce, Giżyce I, Meszno, Węgielce II, Węgielce IV oraz eksploatowane: Meszno I i Meszno II, a także rozpoznane i zaniechane w miejscowości Gołąb I i Katarzyn. Złóża torfu występują na powierzchni 771 ha z miąższością pokładów: 05m - 2,8m. Łącznie zasoby tego surowca określa się na około 13 mln m³. Znajdują się one w okolicy Gawłówki i Chudowoli. W rejestrze aktualnych zasobów powiatu lubartowskiego nie wpisano dokumentacji geologicznych dla złóż torfu.

W tabeli poniżej zestawiono złoża podstawowych surowców znajdujące się na terenie gminy Michów.

Tabela 4. Złóża kopalin pospolitych gminy Michów (stan na 31.12.2012 r.).

nazwa złoża	złoża	zagospodarowanie	zasoby geologiczne bilansowe	zasoby przemysłowe	wydobycie 2012 r.
Gawłówka II	piaski i żwiry	rozpoznane	104	-	-
Gołąb I	piaski i żwiry	zaniechane	320	-	-
Giżyce	piaski i żwiry	rozpoznane	370	-	-
Giżyce I	piaski i żwiry	rozpoznane	225	-	-
Meszno	piaski i żwiry	rozpoznane	639	-	-
Meszno I	piaski i żwiry	eksploatowane	493	411	30
Meszno II	piaski i żwiry	eksploatowane	296	-	5
Rudno I	piaski i żwiry	rozpoznane	232	232	-
Katarzyn	piaski i żwiry	zaniechane	1820	-	-
Katarzyn VII	piaski i żwiry	złoże zagospodarowane eksploatowane okresowo	130	-	-
Mejznerzyn	surowce ilaste	zaniechane	219	-	-
Mejznerzyn	surowce ilaste	zaniechane	83	-	-
Węgielce II	piaski i żwiry	rozpoznane	352	-	-
Węgielce IV	piaski i żwiry	rozpoznane	583	-	-
Żelków	surowce ilaste	rozpoznane	530	-	-

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny, www.pgi.gov.pl.

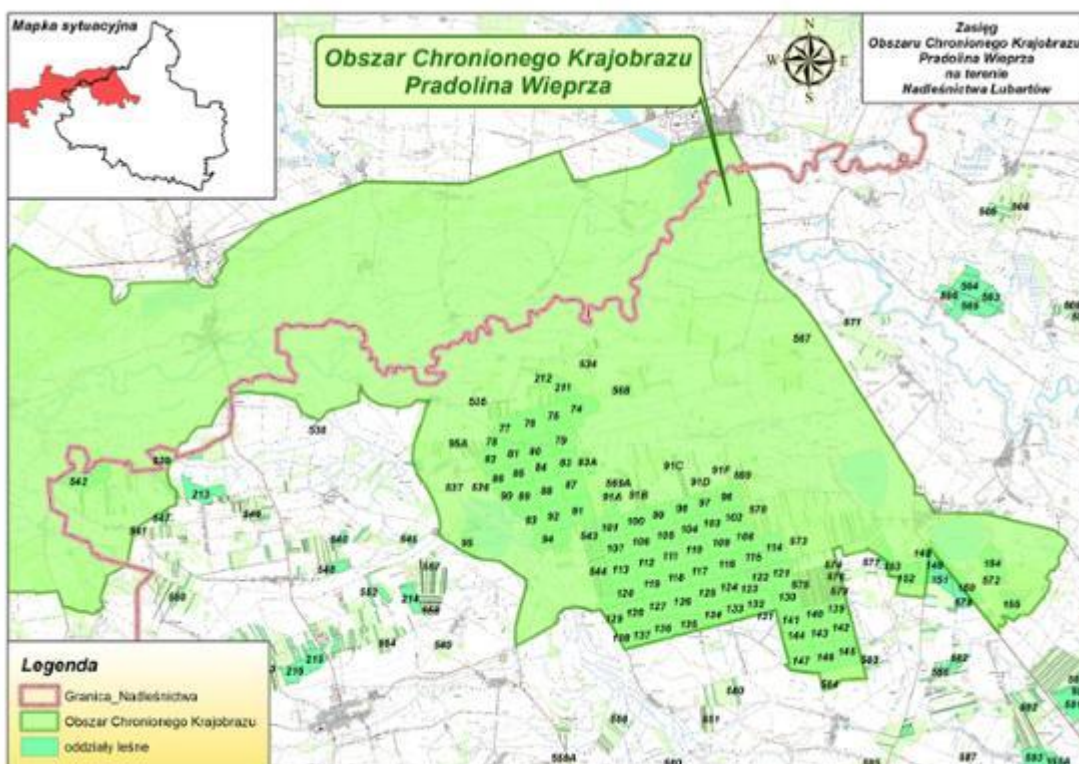
1.4. Tereny i obiekty przyrodnicze chronione

Na podstawie ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. Nr 114 z 1991 r., poz. 492) za tereny chronione należy uznać parki narodowe, rezerваты i parki krajobrazowe wraz z ich otulinami oraz obszary chronionego krajobrazu. Formę przestrzenną mogą mieć również niektóre pomniki przyrody, użytki ekologiczne, kompleksy przyrodnicze, a zwłaszcza zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Pod względem geobotanicznym teren gminy Michów zalicza się do okręgu Małe Mazowsze (Kraina Mazowiecka). Występują tu zbiorowiska wodne i szuwarowe, łąkowe i pastwiskowe, zbiorowiska murawowe, leśne zbiorowiska łąkowe, zbiorowiska olsowe, grądy, bory, bory mieszane i świetliste dąbrowy oraz zbiorowiska roślinności synantropijnej. Wartości florystyczne i faunistyczne skoncentrowane są głównie w północnej i wschodniej części gminy. Na terenie gminy Michów stwierdzono występowanie 20 gatunków rzadkich i chronionych gatunków roślin. Gatunki roślin chronionych objętych ochroną całkowitą to: kopytnik zwyczajny, bluszcz pospolity, bagno zwyczajne, lilia złotogłów, widłak jałowcowy, grązel żółty, salwinia pływająca, marzanka wonna, konwalia majowa, kruszyna pospolita, kocanki piaskowe, grzybień białe, paprotka zwyczajna, kalina koralowa.

Wg danych GUS z 2014 roku obszary prawnie chronione zajmowały 3160,00 ha całkowitej powierzchni gminy Michów tj. 23,2% i jest to Obszary Chronionego Krajobrazu Pradolina Wieprza.

Mapa 4. Obszar Chronionego Krajobrazu Pradolina Wieprza, na terenie Nadleśnictwa Lubartów.

Źródło: www.lubartow.lublin.lasy.gov.pl

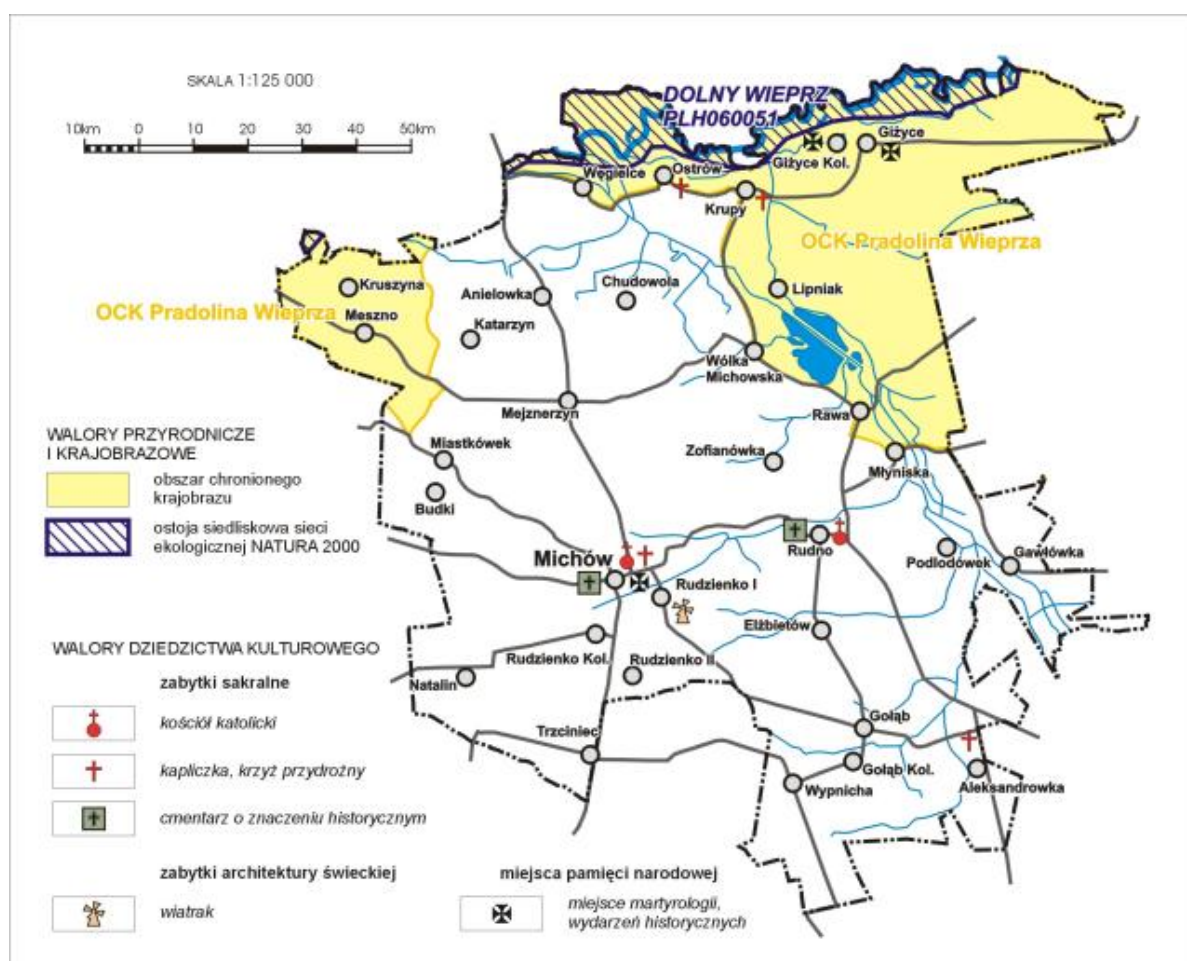
Na terenie gminy Michów zlokalizowane są 2 obszary Natura 2000: Dolina Dolnego Wieprza oraz Dolny Wieprz.

Obszar Natura 2000 - Dolina Dolnego Wieprza (kod obszaru: PL144) zajmuje powierzchnie 13972 ha i jest to obszar specjalnej ochrony ptaków (Dyrektywa Ptasia). Ostoja obejmująca rozległą dolinę rzeczną o naturalnym charakterze, z przyległymi kompleksami lasów. Ważne w skali kraju miejsce gniazdowania derkacza, dzięcioła białoszyjnego i rycyka, a w skali regionu także bielika, puchacza, bączka, kropiatki. Ostoja obejmuje ok. 40 kilometrowy, dolny odcinek doliny rzeki Wieprz. Koryto rzeki ma typowy nizinny charakter, silnie meandruje, na niektórych odcinkach okresowo tworzą się piaszczyste ławice, a brzegi porastają stare dziuplaste wierzby oraz olchy. W dolinie liczne są starorzecza oraz całoroczne zastoiska wody. Rokrocznie wiosną woda zalewa niemal całą dolinę, tworząc idealne warunki dla migrujących przez ten „korytarz” w dużej liczbie ptaków błaszkodziobych oraz siewkowych.

Dominującym siedliskiem na tym obszarze są ekstensywnie uprawiane łąki, które pomimo licznych melioracji wykazują często duży stopień uwilgotnienia. Miejscami występują łągi oraz zakrzaczenia wierzbowe, a lokalnie ciepłolubne napiaskowe murawy.

Obszar Natura 2000- Dolny Wieprza (kod obszaru PLH:060051) zajmuje powierzchnię 8182,3 ha i jest to specjalny obszar ochrony siedlisk (Dyrektywa Siedliskowa). Naturalna dolina Wieprza, z licznymi meandrami i starorzeczami. Najlepszy przykład półnaturalnego krajobrazu dużej doliny rzecznej w tej części Polski. Dolina pełniąc funkcję korytarza ekologicznego o randze krajowej. Jest ważną ostoją siedlisk podmokłych i okresowo zalewanych łąk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej. Stwierdzono występowanie 8 rodzajów siedlisk przyrodniczych z tego załącznika, zajmujących łącznie 37% obszaru. W ostoi znajduje się jedyne istniejące w Polsce, stanowisko zastępcze marsylii czterolistnej. Roślina została tu wprowadzona w latach 1995-2000. Ponadto występuje tu 6 gatunków zwierząt z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Jest to też ważna ostoja ptaków wodno - błotnych. Rozległy, otwarty teren ma bardzo duże walory krajobrazowe.

Mapa 5. Obszary Chronionego Krajobrazu na terenie gminy Michów.

Źródło: www.gminamichow.pl

Użytek ekologiczny „Stawy Lipniak”- obejmujący Zespół Stawów "Lipniak" i zajmuje powierzchnię 122 ha. Jest on wraz z otaczającym go od wschodu kompleksem leśnym jednym z nielicznych miejsc lęgowych czapli siwej w województwie lubelskim. Znajduje się tam również stanowisko kilku rzadkich gatunków ptaków wodnych jak: perkoz dwuczuby, rdzawoszy i perkozek, krakwa, łabędź niemy, błotniak stawowy oraz kilka gatunków płazów i gadów. W lasach gnieźdzą się tak cenne gatunki jak: puchacz, pustułka, jastrząb, dzięcioł czarny i bocian czarny.

Pomniki przyrody:

- Lipa drobnolistna przy drodze w Katarzynie II,
- Dąb wśród pól na wschód od Katarzyna II,
- Wiąz na skraju lasu w sąsiedztwie Mejznerzyna,
- Jawor przy drodze do piaskowni w sąsiedztwie Kobylej Góry,
- Wiąz przy drodze publicznej w miejscowości Krupy,
- Lipa drobnolistna w Natalinie w obejściu p. Jankowskiego,
- Lipa drobnolistna przy drodze w Natalinie.

1.5. Stan i zagrożenia środowiska

Zagrożenia środowiska naturalnego odnoszą się w szczególności do:

- stanu i zagrożeń zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego,
- stanu i zagrożeń zanieczyszczenia wód powierzchniowych,
- stanu i zagrożeń zanieczyszczenia wód podziemnych,
- stanu i zagrożeń zanieczyszczenia gleb,

Powietrze atmosferyczne

Na terenie Gminy Michów głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego są zanieczyszczenia, komunikacyjne – liniowe, pochodzące ze źródeł niskiej emisji, w bardzo niskiej skali zanieczyszczenia przemysłowe. W każdej miejscowości występują skupiska źródeł niskiej emisji gazów i pyłów. Źródłem zanieczyszczeń na terenie gminy jest emisja z indywidualnych gospodarstw domowych i emisja niezorganizowana z transportu drogowego.

Wody powierzchniowe

Do zanieczyszczeń punktowych, stwarzających bardzo poważne zagrożenie dla czystości wód powierzchniowych należą przede wszystkim:

- bezpośrednie zrzuty surowych ścieków bytowych do cieków wodnych (na nieskanalizowanych obszarach),
- zrzuty niedostatecznie oczyszczonych ścieków,
- zrzuty niedostatecznie oczyszczonych ścieków deszczowych,

- zrzuty gnojowicy z gospodarstw rolnych.

Źródłami obszarowego zanieczyszczenia wód na obszarze gminy są głównie spływy powierzchniowe z terenów rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Spływom zanieczyszczeń obszarowych i ich migracji do wód sprzyja intensywne urzeźbienie terenu, dość gęsta sieć systemów drenarskich i rowów melioracyjnych. Dodatkowym problemem jest fakt, iż obszary rolnicze gminy posiadają zbyt małą powierzchnią zalesień i zadrzewień śródpolnych oraz brakuje tutaj czynnych zielonych stref ochronnych.

Wody podziemne

Jakość wód podziemnych badanych w najbliższej zlokalizowanych źródłach (Raport WIOŚ za 2010 i 2011 r.) na tle jednolitych części wód podziemnych oraz głównych zbiorników wód podziemnych wahała się na granicy II i III klasy.

Analizując formy korzystania z wód powierzchniowych w gminie, można stwierdzić, iż do najważniejszych elementów zmian antropogenicznych należy zaliczyć:

- zmiany sieci hydrograficznej spowodowane melioracyjną przebudową koryt niewielkich cieków,
- osuszenie podmokłych terenów jako efekt melioracji,
- zabudowa techniczna rzek (podpiętrzenia progowe, jazy), zastawki progowe na rowach melioracyjnych,
- zanieczyszczenia płytkich wód podziemnych na terenie niektórych jednostek osadniczych (bezodpływowe zbiorniki, oczyszczalnie przydomowe, kolektory opadowe, rolnictwo),
- zanieczyszczenie płytkich wód podziemnych na obszarach „dzikich” wysypisk śmieci,
- bakteriologiczne zanieczyszczenie cieków (zrzuty ścieków, niezorganizowane kąpieliska, tereny rekreacyjne),
- zanieczyszczenie wody na cele przeciwpożarowe i nawadnianie (zbiorniki wodne, mała retencja), zmiana walorów fizycznych i chemicznych poprzez gospodarcze wykorzystanie wód.

Gleby

Do najważniejszych zagrożeń prowadzących do degradacji gleby należą:

- monokultury, które prowadzą do zubożenia gleby, pożary roślinności wzmagające erozję gleby, co prowadzi do pustynnienia danego obszaru,
- zbyt intensywne nawożenie mineralne,
- niewłaściwa irygacja pól nawozami naturalnymi – gnojówką, gnojowicą, itp.,
- ścieki i różnego rodzaju odpady niewłaściwie składowane,
- intensywne zabiegi agrotechniczne,
- stosowanie nadmiernych ilości chemicznych środków owadobójczych, chwastobójczych i grzybobójczych,

- eksploatacja powierzchniowa surowców mineralnych,
- zajmowanie obszarów rolniczych pod budownictwo przemysłowe i mieszkalne,
- emisje gazów i pyłów.

1.6. Zasoby kulturowe - zabytki kultury materialnej

Na terenie gminy Michów znajdują się cenne obiekty wpisane do rejestru zabytków.

Tabela 5. Wykaz zabytków z terenu gminy Michów wpisanych do rejestru zabytków województwa lubelskiego wg. stanu na dzień 31.12.2014 r.

Wykaz zabytków (wyciąg z rejestru zabytków nieruchomości i archeologicznych woj. lubelskiego)		
Miejscowość	Numer rejestru	Obiekt
Michów	A/921	kościół parafialny pw. Wniebowzięcia NMP, dzwonnica - brama, w gran. ogrodzenia kościelnego
Michów	A/923	kaplica cmentarna na cmentarzu parafialnym
Rudno	A/433	kościół parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego z wystrojem wnętrza, dzwonnica, brama, drzewostan gran. cmentarza kościelnego

Źródło: www.wkz.lublin.pl

Fot. 2 Kościół Parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny.

Źródło: www.gminamichow.pl

Fot. 3 Kościół Parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Rudnie.

Źródło: www.gminamichow.pl

Na szczególną uwagę zasługuje układ urbanistyczny Michowa pochodzący z pierwszej połowy XVI wieku.

Fot. 4 Układ urbanistyczny Michowa z I poł. XVI w.

Źródło: www.gminamichow.pl

Interesującymi pod względem architektonicznym obiektami są również szkoły drewniane w Węgielcach i Giżycach (obecnie opuszczone) oraz murowana w Mesznie. W Węgielcach zachował się budynek remizy murowanej z podziałami ramowymi, z okresu międzywojennego. We wsi Rudzienko znajduje się drewniany wiatrak „Koźlarz” z ok. 1925 r., w miejscowości Giżyce występują ślady zamczyska średniowiecznego, a we wsi Wypnicha znajduje się mogiła partyzantów BCH z drugiej wojny światowej. Na cmentarzu grzebalnym w Michowie znajdują się kaplica grobowa Korwin-Piotrowskich. W Rudnie na cmentarzu zachowały się dwie mogiły z okresu powstania styczniowego.

Oprócz wymienionych obiektów do budowli zabytkowych zaliczane są liczne domy i zagrody wiejskie oraz przydrożne kapliczki. W sumie na terenie gminy jest prawie 90 zabytków.

1.7. Identyfikacja podstawowych problemów w obszarze:

PRZESTRZEŃ i ŚRODOWISKO
<ul style="list-style-type: none">• Duży udział gleb o niskich klasach bonitacyjnych IV, V.
<ul style="list-style-type: none">• Brak zbiornika retencyjnego.
<ul style="list-style-type: none">• Dysproporcja pomiędzy skalą zwodociągowania i skanalizowania Gminy.
<ul style="list-style-type: none">• Niska świadomość ekologiczna mieszkańców.
<ul style="list-style-type: none">• Ograniczona możliwość rozwoju przemysłu ze względu na obszary NATURA 2000, OCK.
<ul style="list-style-type: none">• Zanieczyszczanie środowiska m. in. poprzez wypalanie śmieci.

2. SFERA SPOŁECZNA

2.1 Demografia

Liczba i struktura ludności

Zgodnie z danymi GUS w dniu 31 grudnia 2014 roku teren gminy Michów zamieszkiwało 6074 osób, co stanowiło 6,76 % ludności powiatu lubartowskiego i 0,28 % ludności województwa lubelskiego. Pod względem płci, nie wielką przewagę stanowiły kobiety (tj. 50,6 % w 2014 r.)

Gęstość zaludnienia na 1 km² wynosi w gminie Michów 45 osób i jest znacznie niższe niż w powiecie lubartowskim (70 osób), województwie lubelskim (85 osób) i Polsce (123 osoby). Liczbę ludności oraz gęstość zaludnienia w Gminie, na tle powiatu i województwa i kraju, wg stanu na dzień 31 grudnia 2014 roku przedstawia tabela nr 6.

Tabela 6. Liczba ludności i gęstość zaludnienia w gminie Michów na tle powiatu, województwa i kraju wg stanu na dzień 31.12.2014 r.

Wyszczególnienie	Liczba ludności oraz gęstość zaludnienia w gminie Michów na tle powiatu, województwa i kraju wg stanu na 31.12.2014 r.			
	Gmina Michów	Powiat Lubartowski	Województwo Lubelskie	Polska
powierzchnia w km ²	136	1289	25122	312679
liczba ludności	6074	89749	2147746	38478602
osoby/1km ²	45	70	85	123

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl

Pod względem liczby ludności Gmina zajmuje 6-tą lokatę w powiecie. Umiejscowienie Gminy Michów na tle innych gmin powiatu lubartowskiego prezentuje poniższa tabela nr 7.

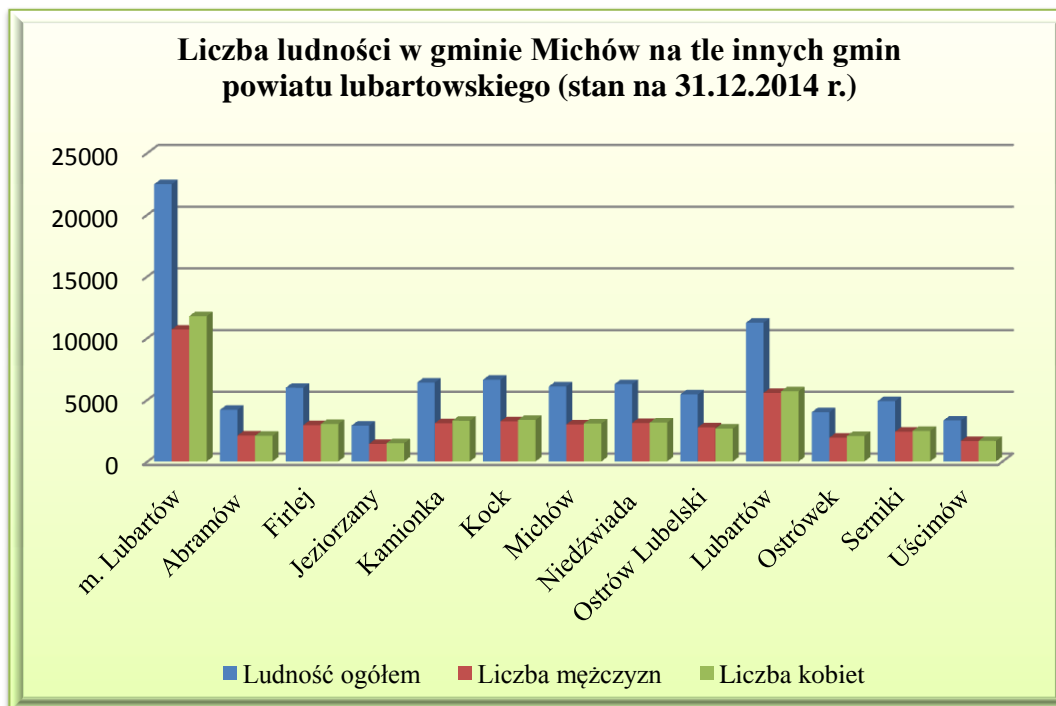
Tabela 7. Liczba ludności i gęstość zaludnienia w gminie Michów na tle innych gmin powiatu lubartowskiego.

Miejscowość	Powierzchnia w km ²	Ludność ogółem	Liczba mężczyzn	Liczba kobiet	Gęstość zaludnienia na 1 km ²
m. Lubartów	14	22463	10689	11774	1615
Abramów	85	4182	2101	2081	49
Firlej	126	5969	2938	3031	47
Jeziorzany	66	2903	1424	1479	44
Kamionka	112	6396	3098	3298	57
Kock	101	6620	3250	3370	65
Michów	136	6074	3001	3073	45
Niedźwiada	96	6263	3113	3150	65

Ostrów Lubelski	122	5428	2758	2670	45
Lubartów	158	11245	5553	5692	71
Ostrówek	90	3993	1926	2067	44
Serniki	76	4892	2415	2477	65
Uścimów	107	3321	1659	1662	31

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl.

Wykres 1. Liczba ludności w gminie Michów na tle innych gmin powiatu lubartowskiego, stan na 31.12.2014 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl

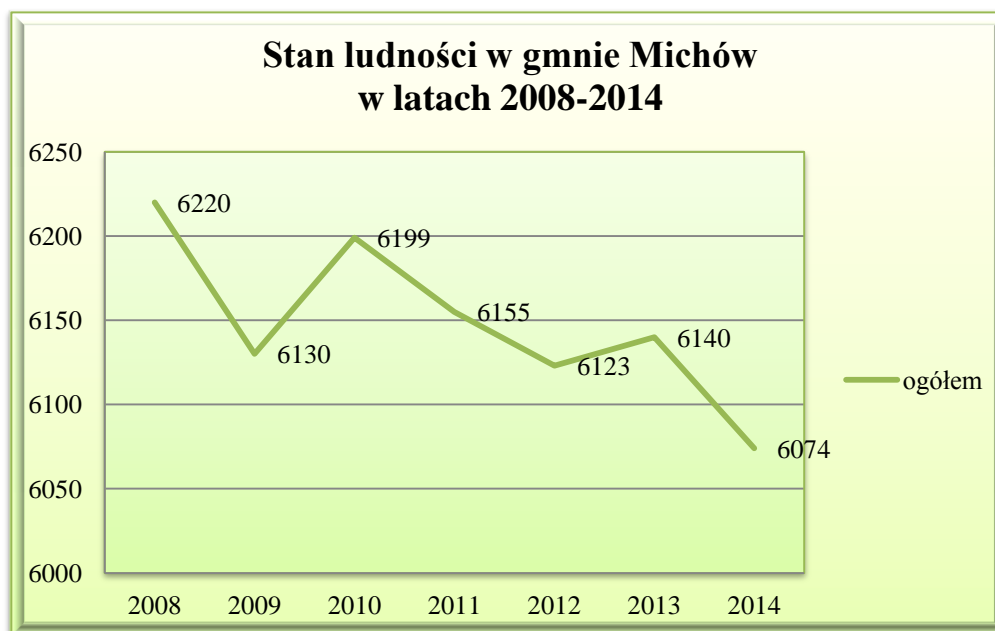
W analizowanym okresie lat 2008 – 2014 zmiany w liczbie ludności gminy Michów były znaczne. W porównaniu do roku 2008 liczba ludności Gminy wg faktycznego miejsca zamieszkania zmniejszyła się o 146 osób. W dużym stopniu uległa zmianie liczba mężczyzn - spadek o 3,06 % (95 osób). Liczba kobiet w analizowanym okresie zmniejszyła się o 1,63 % (51 osób) i wyniosła w 2014 roku 3073 osób. Dane liczbowe dotyczące ludności Gminy w latach 2008 – 2014 przedstawia tabela nr 8.

Tabela 8. Ludność w gminie Michów wg faktycznego miejsca zamieszkania, ogółem i w podziale na płeć w latach 2008-2014.

Wyszczególnienie	Ludność faktycznie zamieszkała w gminie Michów (osoby) z podziałem na płeć w latach 2008-2014						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	6220	6130	6199	6155	6123	6140	6074
kobiety	3124	3083	3118	3098	3100	3119	3073
mężczyźni	3096	3047	3081	3057	3023	3021	3001

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl.

Wykres 2. Stan ludności w gminie Michów w latach 2008-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl

Negatywnym zjawiskiem jest utrzymujący się od lat, ujemny przyrost naturalny. W latach 2008 – 2014 obserwujemy spadek wartości wskaźnika urodzeń w gminie. Ruch naturalny ludności oraz saldo migracji w gminie Michów w analizowanym okresie przedstawia tabela nr 9.

Tabela 9. Ruch naturalny ludności oraz saldo migracji ludności, w wartościach bezwzględnych, w gminie Michów w latach 2008-2014.

Wyszczególnienie	Ruch naturalny, saldo migracji ludności w gminie Michów						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
zgony	102	105	84	93	88	84	83
przyrost naturalny	-45	-47	-28	-24	-23	-12	-39
urodzenia żywe	57	58	56	69	65	72	44
małżeństwa zawarte w ciągu roku	37	41	34	29	31	24	33
saldo migracji gminnych wewnętrznych	-9	-32	-17	-20	-14	-8	-30

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl

Utrzymujący się ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji, wpłynęły negatywnie na spadek liczby mieszkańców gminy Michów w kolejnych latach. Efektem

spadku liczby ludności gminy Michów będzie przede wszystkim spadek dynamiki jej rozwoju poprzez stagnację w rozwoju mieszkalnictwa i przedsiębiorczości. W konsekwencji spadek liczby ludności wpłynie na spadek dochodów własnych gminy m. in. z tytułu podatku od nieruchomości, podatku dochodowego od osób fizycznych i prawnych.

Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym w latach 2008 – 2014 spadła w Gminie o 187 osób i wynosiła w 2014 roku 1092 osób, a w wieku poprodukcyjnym – spadła w stosunku do roku bazowego o 3,6 % (spadek o 48 osób).

Liczba ludności w wieku produkcyjnym w omawianym okresie wrosła o 89 osób (wzrost o 2,5 %). Szczegółowe dane dotyczące dynamiki zmian liczby ludności w poszczególnych grupach wiekowych w gminie Michów w latach 2008 – 2014 przedstawia tabela nr 10.

Tabela 10. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym gminy Michów w latach 2008-2014.

Wyszczególnienie	Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w gminie Michów w latach 2008-2014						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ludność ogółem	6220	6130	6199	6155	6123	6140	6074
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	1279	1212	1229	1204	1171	1119	1092
Ludność w wieku produkcyjnym	3595	3583	3647	3634	3623	3702	3684
Ludność w wieku poprodukcyjnym	1346	1335	1323	1317	1329	1319	1298

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl.

Generalnie niekorzystna sytuacja demograficzna w Gminie wynika z odpływu młodych ludzi z tego terenu, którzy decydują się na zamieszkanie poza Gminą. Przyczyną są zapewne słabe perspektywy znalezienia pracy. Dlatego też należy podjąć skuteczne działania dla zwiększenia atrakcyjności społeczno-gospodarczej Gminy. Na obszarze Gminy zauważalny jest trend starzenia się społeczeństwa.

Szczegółowe dane prezentujące wskaźniki obciążenia demograficznego w gminie Michów w latach 2008-2014 przedstawia tabela nr 11.

Tabela 11 . Wskaźniki obciążenia demograficznego w gminie Michów w latach 2008-2014.

Wyszczególnienie	Wskaźniki obciążenia demograficznego w gminie Michów w latach 2008-2014 (%)						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	73,01	71,08	69,97	69,37	69,00	65,85	64,87
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	105,23	110,14	107,64	109,38	113,49	117,87	118,86
Ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	37,44	37,25	36,27	36,24	36,68	35,62	35,23

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl

Analiza ludności gminy Michów w kontekście ekonomicznych grup wieku pozwala zauważyć, że społeczeństwo na terenie Gminy starzeje się, tak jak obserwuje się to w skali kraju i Europy. Zmiana struktury wiekowej mieszkańców gminy może pociągnąć za sobą problemy społeczne tj. spadek zapotrzebowania na usługi przedszkolne w kolejnych latach w związku ze spadkiem liczby osób w wieku przedprodukcyjnym, a także spadek liczby uczniów uczęszczających do szkół podstawowych i gimnazjów. Wzrost liczebności osób w wieku poprodukcyjnym najprawdopodobniej pociągną za sobą nasilenie się problemów społecznych dotyczących osoby starsze oraz wzrost wydatków w Gminie w zakresie opieki społecznej. Gmina powinna dążyć do rozwoju usług skierowanych do starszych grup wiekowych oraz rozwoju działalności z zakresu opieki zdrowotnej i socjalnej.

2.2. Rynek pracy

Ze względu na rolniczy charakter gminy podstawowym źródłem dochodów jej mieszkańców jest praca w indywidualnych gospodarstwach. Gmina należy do obszarów, w których sytuacja społeczno-ekonomiczna ludności jest zdeterminowana gospodarką rolną, stanowiącą wiodącą funkcję rozwojową i źródła utrzymania.

Gmina posiada mało sprzyjające warunki zewnętrzne do rozwoju przedsiębiorczości. Obecnie rozwój przedsiębiorczości opiera się głównie na wykorzystaniu własnych potencjałów i zasobów gminy. Sektor małych i średnich przedsiębiorstw na terenie gminy jest słabo rozwinięty. Tylko kilka procent ludności znajduje zatrudnienie w następujących zakładach i instytucjach zarejestrowanych w gminie: Spółdzielnia Mleczarska

„Michowianka”, Piekarnia, Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna, Usługi Transportowe-Radosław Piskorski, Urząd Gminy.

Szczegółowe dane dotyczące liczby i struktury pracujących w gminie Michów na przestrzeni lat 2008-2014 prezentuje tabela nr 12.

Tabela 12. Liczba i struktura pracujących w podziale na płeć w gminie Michów w latach 2008-2014¹.

Wyszczególnienie	Liczba osób pracujących w latach 2008-2014						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	480	474	456	497	502	474	508
mężczyźni	204	199	189	198	203	184	222
kobiety	276	275	267	299	299	290	286

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl

2.3. Bezrobocie

Według stanu na 31.12.2014 rok bezrobociem objętych było 454 mieszkańców gminy Michów, w tym 234 kobiety. W porównaniu do roku 2008, w roku 2014 bezrobocie było wyższe o 80 osób bezrobotnych. W omawianym okresie bezrobocie wśród mężczyzn wzrosło, aż o 40,1 %, a u kobiet wzrosło o 7,8 %. W analizowanym okresie bezrobotnych kobiet było więcej niż bezrobotnych mężczyzn. Dane liczbowe dotyczące rejestrowanego bezrobocia w latach 2008-2014 w gminie Michów w podziale na płeć oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym prezentuje tabela nr 13.

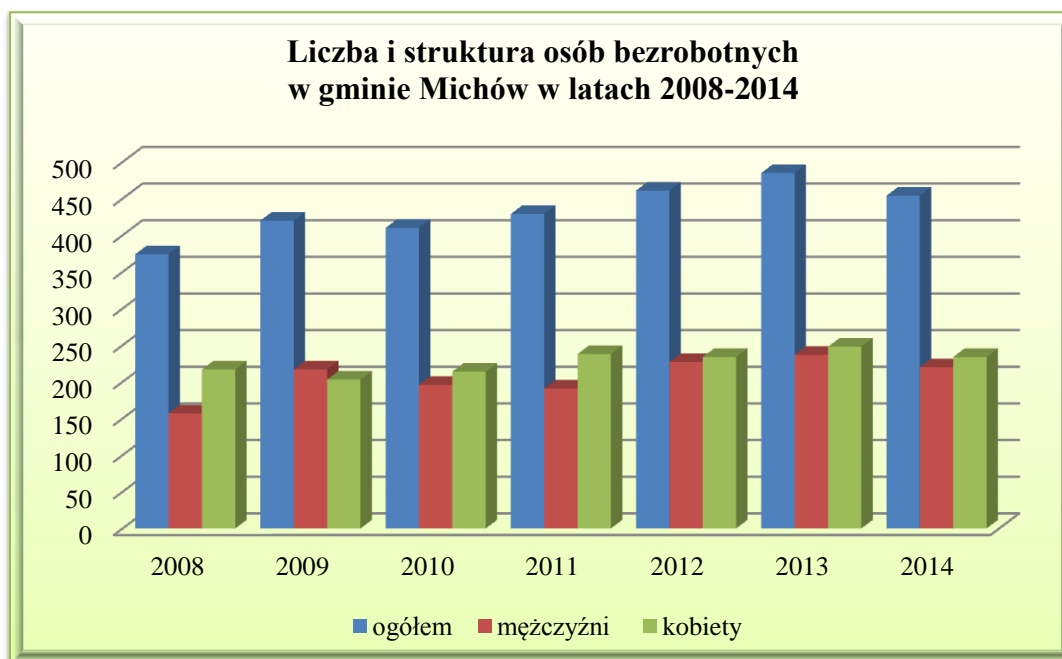
Tabela 13. Liczba i struktura bezrobotnych oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Michów w latach 2008-2014.

Wyszczególnienie	Liczba i struktura bezrobotnych oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Michów w latach 2008-2014						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Bezrobotni zarejestrowani							
ogółem	374	420	410	429	461	485	454
mężczyźni	157	217	196	191	227	237	220
kobiety	217	203	214	238	234	248	234
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym							
ogółem	10,4	11,7	11,2	11,8	12,7	13,1	12,3
mężczyźni	7,9	11,1	9,8	9,5	11,5	11,8	11,0
kobiety	13,4	12,5	13,1	14,6	14,3	14,6	13,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl

¹ Według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób oraz gospodarstw indywidualnych w rolnictwie.

Wykres 3. Liczba i struktura bezrobotnych w gminie Michów w latach 2008-2014.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl

2.4. Identyfikacja podstawowych problemów w obszarze:

SFERA SPOŁECZNA
<ul style="list-style-type: none">• Niekorzystna dla rozwoju gospodarczego struktura zatrudnienia z uwagi na nadmierne zatrudnienie w rolnictwie oraz bardzo niską liczbę osób pracujących w innych działach gospodarki.
<ul style="list-style-type: none">• Brak ofert pracy na lokalnym rynku pracy.
<ul style="list-style-type: none">• Stały spadek liczby mieszkańców gminy i ujemny przyrost naturalny.
<ul style="list-style-type: none">• Niekorzystna struktura wieku (starzenie się społeczeństwa).
<ul style="list-style-type: none">• Migracja młodych ludzi z terenu gminy.

3. INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA

Infrastruktura obszarów wiejskich oznacza ogół obiektów i urządzeń na danym obszarze wiejskim, ściśle związanych z tym terenem i niezbędnych do sprawnego funkcjonowania gospodarki na tym obszarze i ułatwienia życia określonych społeczności miejscowych.

3.1. Edukacja

W 2013 r. Gmina Michów otrzymała w V edycji rankingu ZNP Zarządu Okręgu Lubelskiego tytuł „Samorząd przyjazny oświacie i jej pracownikom”. Gmina stwarza dobre warunki pracy nauczycielom dbając o zapewnienie etatów i godzin nadliczbowych. Dba o rozwój oświaty – umożliwiła utworzenie dwóch klas sportowych w ZSO w Michowie.

Wychowanie przedszkolne

Opieka przedszkolna na terenie gminy Michów realizowana jest przede wszystkim za pośrednictwem Przedszkola w Michowie oraz oddziałów przyszkolnych w szkołach podstawowych. Wg danych GUS w 2014 roku na terenie gminy Michów działały 3 oddziały przedszkole (Rudno, Katarzyna, Michów) oraz jedno przedszkole samorządowe. Uczęszczało do nich łącznie 161 dzieci.

Przedszkole w Michowie posiada IV oddziały: oddział dzieci 3-letnich, oddział 4-latków i dwa oddziały dzieci starszych 5,6-latków. Grupa I - 3 latki liczy 25 dzieci, grupa II – 4 – latków liczy 25 dzieci, grupa III-5,6-latków liczy 21 dzieci, a grupa IV 5,6 latków liczy 19 dzieci.

Przedszkole kultywuje wieloletnie tradycje przedszkolne: organizuje zabawę andrzejkową, karnawałową, gości Mikołaja, wita ekologiczną wiosną, obchodzi Dzień babci, Dzień Dziadka, Dzień Mamy i Dzień Taty. W ostatnich latach Przedszkole rozszerza i uatrakcyjnia formy współpracy ze środowiskiem lokalnym poprzez nawiązanie współpracy z Biblioteką Publiczną w Michowie (wspólna organizacja imprez tj. „Urodziny Kubusia Puchatka”, Dzień Pluszowego Misia, Dzień Dziecka”). Dzień Dziecka organizowany jest dla wszystkich dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym z całej gminy Michów.

Fot. 5 Dzień Babci i Dziadka w Przedszkolu w Michowie.

Zródło: www.pmichow.szkolnastrona.pl

Poniższa tabela prezentuje liczbę dzieci korzystających z przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w gminie Michów w latach 2008-2014.

Tabela 14. Liczba dzieci korzystających z przedszkola, oddziałów przedszkolnych w gminie Michów w latach 2008-2014.

Wyszczególnienie	Liczba dzieci korzystających z oddziałów przedszkolnych w gminie Michów w latach 2008-2013						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych	16	18	34	41	46	51	74
Przedszkola	71	75	75	74	74	91	87

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl

Na terenie gminy brak jest form opieki dla dzieci w wieku do lat 3.

Szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe

Wszystkie szkoły na terenie gminy Michów posiadają statut szkół publicznych. Na terenie Gminy znajdują się 3 szkoły podstawowe: Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Westerplatte w Michowie, Szkoła Podstawowa w Rudnie, Szkoła Podstawowa w Katarzynie oraz dwie szkoły gimnazjalne: Gimnazjum Nr 2 w Rudnie, Gimnazjum Nr 1 w Michowie. Według danych GUS w 2014 roku do szkół podstawowych uczęszczało 365 uczniów, o 29 uczniów mniej niż w 2008 roku. Do szkół gimnazjalnych uczęszczało w 2014 roku 176 uczniów, o 98 uczniów mniej niż w 2008 roku.

Tabela 15. Liczba dzieci uczęszczających do szkół podstawowych i gimnazjum w gminie Michów w latach 2008-2014.

Wyszczególnienie	Liczba dzieci uczęszczających do szkół podstawowych i gimnazjum w gminie Michów w latach 2008-2014						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
szkoły podstawowe ogółem - uczniowie	394	378	364	355	346	353	365
gimnazja ogółem - uczniowie	274	248	237	215	201	185	176

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl

Wskaźnik skolaryzacji² w gminie Michów - jeden z dwóch podstawowych wskaźników stosowanych do badania poziomu edukacji (liczony jako relacja liczby osób uczących się wg stanu na początku roku szkolnego, na danym poziomie kształcenia w danej grupie wieku, do liczby ludności wg stanu w dniu 31 XII 2014 roku w grupie wieku

² Wskaźnik skolaryzacji - Stopa skolaryzacji to odsetek osób uczących się obliczany w stosunku do liczby ludności w określonym przedziale wiekowym, według podziału na odpowiednie etapy kształcenia.

określonej jako odpowiadająca temu poziomowi nauczania) wynosi, w przypadku dzieci w wieku 7-12 lat – 90,23 % . Wskaźnik w przypadku uczniów gimnazjów (dzieci w wieku 13 - 17 lat) ukształtował się na poziomie 95,14 %. Sytuację pogarsza fakt, iż wskaźniki skolaryzacji w ostatnich latach wykazuje tendencję spadkową. Szczegółowe dane w odniesieniu do lata 2008-2014 prezentuje poniższa tabela.

Tabela 16. Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych i gimnazjum w latach 2008-2014.

Wyszczególnienie	Współczynnik skolaryzacji brutto szkołach podstawowych i gimnazjum - lata 2008-2014						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
szkoły podstawowe	97,52	95,70	96,30	95,95	94,54	92,89	90,23
szkoły gimnazjalne	97,51	100,00	95,56	96,41	93,93	93,43	95,14

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl

Informacje dotyczące przykładowych placówek oświatowych w gminie Michów prezentowane są poniżej:

Szkoła Podstawowa w Katarzynie

Dyrektorem Szkoły Podstawowej w Katarzynie jest Pani mgr Alina Krupa. Szkoła zatrudnia 10 nauczycieli. W szkole corocznie przygotowywane są jasełka. Ich rozmach narracyjny i scenograficzny (uwzględniający specyfikę wiejskiej szkoły) zasługuje na uznanie. W ramach programu „Radosna szkoła” doposażono świetlicę szkolną w sprzęt do ćwiczeń i inne pomoce. Uczniowie biorą udział w różnorodnych konkursach – zarówno humanistycznych („Alfik humanistyczny”), matematyczny („Kangur), plastycznych, czy też językowych i recytatorskich. Jest to udział na szczeblu gminnym, powiatowym, a nawet wojewódzkim. W trosce o edukację kulturalną, szkoła organizuje coroczne spotkania z „objazdową filharmonią”. Nawiązano, także współpracy z Instytutem Medycyny Wsi w Lublinie, realizując w roku szkolnym 2008/09 projekt badawczy.

Fot. 6 Szkoła Podstawowa w Katarzynie.

Źródło: www.szokolakatarzyn.pl

Zespół Szkół Ogólnokształcących

W skład Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Michowie wchodzi następujące placówki: Szkoła Podstawowa im. Bohaterów Westerplatte oraz Gimnazjum nr 1 im. Bohaterów Westerplatte. Do końca roku szkolnego 2012/2013 w szkole funkcjonowało, także Liceum Ogólnokształcące im. Bohaterów Westerplatte. W Zespole Szkół jest zatrudnionych łącznie 38 nauczycieli, 1 pedagog szkolny, 2 bibliotekarki, 1 opiekun świetlicy.

Realizowane projekty w ZSO w Michowie:

- na początku 2011 roku Gimnazjum przystąpiło do ogólnopolskiego projektu „Uczeń online” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.
- w okresie od września 2014 roku do czerwca 2015 roku Gimnazjum realizowało projekt dofinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego pt. „Edukacja szansą na lepszy start gimnazjalistów z gminy Michów”. Projekt skierowany był do uczniów Gimnazjum Nr 1 im. Bohaterów Westerplatte w Michowie i Gimnazjum Nr 2 w Rudnie. Głównym celem Projektu był wyższy poziom oferty edukacyjnej w dwóch gimnazjach z terenu Gminy Michów poprzez realizację 2 programów rozwojowych.
- szkoła uczestniczyła, także w roku szkolnym 2013/2014 w programie „Aktywna edukacja.” Głównym celem programu było wyposażenie dyrektorów szkół i nauczycieli w wiedzę i umiejętności niezbędne, by wdrażanie technologii informacyjno komunikacyjnych przyniosło jak największy pożytek.

Fot. 7. Gimnazjum Nr 1 w Michowie.

Źródło: www.zsomichow.pl

W ramach projektu dofinansowanego ze środków UE w Michowie wybudowano wielofunkcyjne boisko z bieżnią.

Fot. 8 Boisko wielofunkcyjne w Michowie.

Źródło: www.gminamichow.pl

Zespół Szkół w Rudnie

W skład Zespołu Szkół w Rudnie wchodzi następujące placówki: Szkoła Podstawowa oraz Gimnazjum Nr 2.

Fot. 9 Festyn Rodzinny w szkole w Rudnie.

Źródło: www.zsrudno.avx.pl

W ramach rządowego programu „Radosna Szkoła” przy Zespole Szkół w Rudnie wybudowano plac zabaw dla dzieci. W ramach budowy kompleksu Moje Boisko – Orlik 2012 w miejscowości Rudno wybudowano boisko sportowe, w celu zapewnienia lepszych warunków do wychowania fizycznego i stworzyć możliwość wyrównania dysproporcji między młodzieżą wiejską i miejską. Oddany do użytku kompleks boisk Orlik wraz z zapleczem szatniowo - sanitarnym składa się z boiska wielofunkcyjnego o nawierzchni „poliuretanowej” o wymiarach pól gier: koszykówka 15,1 x 28,1 m, siatkówka 9 x 18 m, tenis ziemny 10,97 x 23,77 m Na całej powierzchni kolor ceglasty. Boisko piłkarskie o nawierzchni syntetycznej typu „trawa syntetyczna” o wymiarach pola gier 26 x 56 m.

Fot. 10 Kompleks boisk Orlik w Rudnie.

Źródło: www.gminamichow.pl

Gmina Michów corocznie dofinansowuje szereg działań w dziedzinie kultury i oświaty m.in. dofinansowała liczne wycieczki i wyjazdy szkolne np. wycieczkę do Włoch i Austrii, wyjazd naukowy w Dolomity, wyjazdy na basen, do teatru, kina, wyjazdy na targi edukacyjne.

3.2. Kultura

Głównym podmiotem realizującym zadania własne gminy Michów w dziedzinie wychowania, edukacji i upowszechniania kultury jest Gminna Biblioteka Publiczna w Michowie. Biblioteka posiada filię w Rudnie.

Biblioteka powstała w 1948 roku. Założycielką jej była kierownik Powiatowej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Lubartowie - Wiktoria Zięba. Część księgozbioru została zakupiona z kredytu Planu Inwestycyjnego na 1949 rok, a część otrzymana nieodpłatnie od Ministerstwa Oświaty. Początkowo księgozbiór liczył 650 książek. Biblioteka czynna była trzy razy w tygodniu. Pierwszym jej pracownikiem była Zofia Czajka, a następnie od 1952 roku przez 38 lat kierowała biblioteką Janina Dąbrowska-Wójcik. Wraz z upływem czasu w bibliotece przybywało książek i czytelników. Powstawały liczne punkty biblioteczne.

Początkowo Biblioteka mieściła się w budynkach prywatnych, ciasnych nieprzystosowanych do potrzeb czytelników. W latach 1989-1992 mieściła się w pomieszczeniu GS-u, skąd została przeniesiona do budynku Straży Pożarnej w Michowie, gdzie nadal prowadzi działalność. Brak czytelnicy zastępuje zorganizowany kącik czytelniczy, gdzie można korzystać z księgozbioru bibliotecznego i prasy. Księgozbiór liczy ponad 27000 woluminów i każdego roku wzbogaca się o nowe książki. Biblioteka ma około 800 czytelników, którzy rocznie wypożyczają około 24000 książek. Biblioteka prowadzi działalność kulturalną i oświatową - organizowane są imprezy środowiskowe takie jak konkursy i spotkania literackie, wystawy. Dla dzieci wyjazdy do kina, teatru, na imprezy artystyczne, pokazy.

Fot. 11 Święto „Pluszowego Misia” w Gminnej Bibliotece Publicznej w Michowie.

Źródło: www.pmichow.szkolnastrona.pl

W latach 2008-2014 ilość bibliotek na terenie gminy nie uległa zmianie. W analizowanym okresie od 2008 roku zauważa się spadek liczby czytelników.

Tabela 17. Biblioteki, księgozbiór i czytelnictwo w latach 2008-2014.

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Biblioteki i ich filie	2	2	2	2	2	2	2
księgozbiór	28343	2837	28549	29242	27256	26560	27398
czytelnicy	1033	992	910	848	894	845	863

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl

Wyróżniającym się elementem życia kulturalnego gminy jest działalność Ludowego Zespołu Śpiewaczego "Jarzębinki" z Trzcínca, który bierze udział w uroczystościach gminnych i reprezentuje gminę na imprezach powiatowych i wojewódzkich.

To jedyny zespół ludowy na terenie gminy Michów. Debiutował w połowie lat 80-tych w czasie procesji odpustowej w Michowie. Widząc, że istnieje potrzeba promocji folkloru, a podjęte działania mają pozytywny odbiór postanowiono w lutym 1997 roku zarejestrować zespół w Wojewódzkim Domu Kultury w Lublinie. Zespół liczy 6 osób. Założycielką i kierowniczką zespołu jest p. Stefania Banucha. Zespół ratując rodzinny folklor odszukuje miejscowe obrzędy i pieśni i chroni je od zapomnienia. Bierze czynny udział w różnych uroczystościach okolicznościowych, gminnych, parafialnych, wojewódzkich oraz w przeglądach zespołów kolędniczych i śpiewaczych. W swoim repertuarze ma pieśni o różnej tematyce: ludowe, religijne, patriotyczne. Od kilku lat zespół wystawia także kabaret „Randka w ciemno” za którego scenariusz p. Stefania Banucha otrzymała wyróżnienie na XXIV Ogólnopolskim Sejmiku Teatrów Wsi Polskiej w Tarnogrodzie w 2007 roku.

Fot. 12 Ludowy Zespół Śpiewaczy „Jarzębinki” z Trzcínca.

Źródło: www.gminamichow.pl

Ważną funkcję kulturalną w życiu mieszkańców gminy pełnią również remizy strażackie, funkcjonujące przy jednostkach Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP) oraz świetlice wiejskie. Świetlice wiejskie to miejsca spotkań mieszkańców, szczególnie dzieci i młodzieży. Odbywają się w nich zebrania wiejskie, zajęcia kulturalne, rozrywkowe, sportowe. Świetlice wiejskie w Chudowoli, Mejznerzynie, Miastkówku i Wypnisze dzięki dofinansowaniu ze środków budżetu gminy zostały wyremontowane i wyposażone w stoły do tenisa, stół bilardowy, piłkarzyki, stoliki i krzesła.

Na terenie gminy istnieje Koło Gospodyń Wiejskich z siedzibą we wsi Trzcíniec, które jest nieformalną organizacją społeczną liczącą około 20 członków. Jest ono typową organizacją kobiecą, działającą głównie na terenach wiejskim. Koło zajmuje się głównie

kwestiami związanymi z lokalnymi sprawami samorządowymi, pomaga w organizacji życia na wsi. Członkinie organizują imprezy artystyczne, różnorodne kursy i zabawy wiejskie.

Na terenie gminy ma miejsce wiele działań kulturalno–oświatowo - religijnych o zasięgu środowiskowym:

- Spotkanie opłatkowe seniorów,
- Konkurs literacki Wójta Gminy Michów,
- Święto z okazji Konstytucji 3 Maja,
- Biegi uliczne,
- Dzień Dziękczynienia,
- Dzień Dziecka,
- Gminne święto sportu,
- Dożynki Gminno-Parafialne,
- Dzień pieczonego ziemniaka,
- Święto Niepodległości.

Fot. 13 Dzień pieczonego ziemniaka w gminie Michów.

Źródło: www.gminamichow.pl

3.3. Sport i rekreacja

Kultura fizyczna wspiera rozwój społeczności lokalnej, a także sprzyja zachowaniu przez mieszkańców sprawności fizycznej i zdrowia. Służy również zagospodarowaniu czasu wolnego. Obowiązkiem jednostek samorządu terytorialnego jest zatem dbałość o pojawienie się dogodnych warunków dla rozwoju infrastruktury sportowej.

Infrastruktura sportowa na terenie gminy Michów jest dość dobrze rozbudowana. Na infrastrukturę sportową i rekreacyjną w gminie Michów składają się: boisko sportowe, boiska wielofunkcyjne (kompleks boisk „Orlik” w Rudnie, boisko wielofunkcyjne w Michowie), sale gimnastyczne i place zabaw. Według danych GUS z 2014 r. na terenie gminy Michów działają 2 kluby sportowe. Gminno Ludowy Klub Sportowy powstał w dniu 02.03.1999 roku i wywodzi się z klubu LZS Michów, który działał przy Radzie Gminnej Ludowych Zespołów Sportowych. Od czasu powstania, klub grał w Lubelskiej B-klasie, zaś w sezonie 2008/2009 został bezapelacyjnym zwycięzcą tych rozgrywek z przewagą 12 punktów nad drugą drużyną i awansował do klasy A. Największym sukcesem klubu jest zajęcie 6 miejsca w Lubelskiej A-klasie w sezonie 2009/2010. Prezesem GLKS-u jest Waldemar Wójtowicz.

Fot. 14 Klub Sportowy w Michowie.

Źródło: www.glksmichow.fudbolowo.pl

W Zespole Szkół Ogólnokształcących w Michowie działa Uczniowski Klub Sportowy „Michowiak”.

W ramach realizowanych projektów na terenie gminy powstała nowa infrastruktura sportowo-rekreacyjna:

- w centrum Michowa urządzono plac zabaw dla dzieci,

Fot. 15 Plac zabaw dla dzieci w Michowie.

Źródło: www.gminamichow.pl

- wybudowano zaplecze sanitarno-szatniowe przy boisku sportowym w Michowie,

Fot. 16 Zaplecze sanitarno-szatniowe przy boisku sportowym w Michowie.

Źródło: www.gminamichow.pl

- wybudowano boisko sportowe „Orlik” w Rudnie,
- zaprojektowano i wykonano place zabaw przy ZSO w Michowie i ZS w Rudnie w ramach rządowego programu „Radosna Szkoła” za kwotę 200 tys. zł.

Fot. 17 Plac zabaw przy ZSO w Michowie

Źródło: www.gminamichow.pl

3.4. Ochrona zdrowia

Dostęp mieszkańców gminy do usług medycznych jest dosyć dobry. W gminie działają 3 niepubliczne przychodnie lekarskie, które łącznie w 2014 roku udzieliły 21129 porad lekarskich, o 832 porady więcej niż w 2012 roku. Na jedną placówkę przypada ok. 2 tys. mieszkańców.

NZOZ „Michów-Kamionka” Ośrodek Zdrowia w Michowie świadczy usługi podstawowej opieki zdrowotnej tj. Gabinet lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, Gabinet lekarza podstawowej opieki zdrowotnej dla dzieci, Gabinet medycyny szkolnej, Gabinet pielęgniarki i położnej środowiskowej rodzinnej, Gabinet zabiegowy, Punkt szczepień.

NZOZ w Rudnie Ośrodek Zdrowia świadczy usługi podstawowej opieki zdrowotnej tj. Gabinet lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, Gabinet medycyny szkolnej, Gabinet pediatryczny, Gabinet zabiegowy, Punkt Szczepień.

W gminie Michów znajdują się 3 apteki. Dwie apteki znajdują się w Michowie, a jedna w miejscowości Rudno. Wskaźnik ludność na jedną aptekę w gminie Michów wynosił w 2014 roku 2025 osób.

3.5. Pomoc społeczna

W Gminie Michów zadania pomocy społecznej realizowane są przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Michowie. Zgodnie z art. 7 Ustawy o Pomocy Społecznej OPS w Michowie udziela pomocy z powodu:

- ubóstwa,
- sieroctwa,
- bezdomności,
- bezrobocia,
- niepełnosprawności,
- długotrwałej lub ciężkiej choroby,

- przemocy w rodzinie,
- potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności,
- bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych lub wielodzietnych,
- alkoholizmu lub narkomanii,
- zdarzenia losowego i sytuacji kryzysowej,
- klęski żywiołowej lub ekologicznej.

Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej wynosił w roku 2014 – 16,0 % co stanowi 340 gospodarstwa domowe i 998 osób.

Tabela 18. Gospodarstwa domowe objęte pomocą społeczną w gminie Michów w latach 2009-2014.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe objęte pomocą społeczną latami 2009-2014					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy społecznej	340	306	342	369	361	340
Gospodarstwa domowe korzystające z pomocy publicznej poniżej kryterium dochodowego	196	175	207	252	243	225
Osoby w gospodarstwach domowych korzystające z pomocy społecznej	1090	947	1019	1078	1064	998
Osoby w gospodarstwach domowych korzystające z pomocy społecznej poniżej kryterium dochodowego	661	544	627	787	733	667
Rodziny otrzymujące zasiłki rodzinne na dzieci	504	467	439	397	369	351
Kwoty świadczeń rodzinnych [tys. zł]	1769	1946	1910	1815	1810	1628

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl

Na przestrzeni lat 2009-2014 zauważa się spadek liczby rodzin korzystających z świadczeń rodzinnych, jest to w głównej mierze spowodowane wzrostem dochodów rodzin oraz równoległe zmniejszającą się liczbą dzieci.

Na terenie gminy Michów został utworzony Punkt Konsultacyjny dla mieszkańców prowadzony przez gminę, w którym udzielane są bezpłatne konsultacje oraz wsparcie psychologiczne. Na terenie gminy brakuje form dziennej opieki pomocy społecznej.

3.6. Bezpieczeństwo publiczne

Stan bezpieczeństwa publicznego jest jednym z istotnych czynników wpływających na poziom życia mieszkańców Gminy Michów. Instytucje, zapewniające mieszkańcom bezpieczeństwo to Ochotnicze Straże Pożarne, które to ściśle ze sobą współpracują (OSP w Michowie, OSP w Elżbietowie, OSP w Chudowoli, OSP w Mejnierzynie).

1 grudnia 2012 r. w gminie Michów został zlikwidowany Posterunek Policji. Aktualnie Gmina obsługiwana jest przez Posterunek Policji w Kamionce.

W ostatnich latach gmina zainwestowała w bezpieczeństwo publiczne i zakupiła nowe motopompy dla OSP Michów i OSP Elżbietów.

Fot. 18 Motopompa zakupiona dla OSP.

Źródło: www.gminamichow.pl

3.7 Identyfikacja podstawowych problemów w obszarze

INFRASTRUKTURA SPOŁECZNA
• Niska jakość promocji oferty kulturalnej.
• Brak komisariatu policji.
• Brak świetlic wiejskich.
• Spadek zainteresowania ofertą biblioteki: zmniejszająca się z roku na rok liczba wypożyczeń, przy jednoczesnym bogatym księgozborze Biblioteki Gminnej.
• Zły stan ośrodka zdrowia w Rudnie.
• Brak szkół ponadgimnazjalnych na terenie gminy.
• Brak gabinetów specjalistycznych, brak opieki medycznej i stomatologicznej w szkołach.
• Wysoki stopień ubóstwa społeczeństwa.

4. SFERA GOSPODARCZA

4.1. Przedsiębiorczość

Wg stanu na 31.12.2014 roku w systemie REGON w gminie Michów zarejestrowanych było 278 podmiotów gospodarki narodowej tj. 4,8% wszystkich podmiotów Powiatu Lubartowskiego. Pod względem liczby podmiotów Gmina zajmuje 5 lokatę w Powiecie, w grupie gmin wiejskich, gmin miejskich i miejsko-wiejskich.

Tabela 19. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Michów w systemie REGON na tle innych jednostek samorządu terytorialnego powiatu lubartowskiego (stan na 31.12.2014).

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Sektor publiczny	Sektor prywatny	Z liczby ogółem					
				osoby prawne i jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej					osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą
				razem	w tym				
					spółki handlowe	spółki cywilne	spółdzielnie	stowarzyszenia i organizacje społeczne	
Powiat lubartowski	5767	235	5532	1273	192	318	47	236	4494
Kock	440	18	422	80	6	17	6	19	360
Ostrów Lubelski	263	27	236	83	12	10	5	16	180
Abramów	172	11	161	36	2	3	2	10	136
Firlej	248	18	230	63	5	9	2	18	185
Jeziorzany	107	11	96	41	5	5	4	14	66
m. Lubartów	2344	67	2277	518	110	177	9	49	1826
Lubartów	719	12	707	118	17	38	2	25	601
Michów	278	13	265	49	3	13	4	9	229
Niedźwiada	262	12	250	59	4	13	4	18	203
Kamionka	410	16	394	93	22	17	2	18	317
Ostrówek	160	9	151	41	1	5	2	13	119
Serniki	211	10	201	44	1	9	1	15	167
Uścimów	153	11	142	48	4	2	4	11	105

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl

Przeważająca liczba firm (265 firm) w gminie Michów działa w sektorze prywatnym, w tym największy odsetek stanowią osoby fizyczne prowadzące jednoosobową działalność gospodarczą (86,4 %). Status spółki prawa handlowego posiadają 3 podmioty,

spółdzielni – 4 podmioty, zaś stowarzyszenia stanowiły 3,4 % wszystkich podmiotów (9 organizacji).

Analiza liczby podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Michów w latach 2008-2014 z danymi dla powiatu i województwa wykazuje, że dynamika wzrostu liczby firm jest niestety niższa niż w otoczeniu gospodarczym Gminy. W gminie Michów, tak jak i w innych gminach w kraju, dominują mikroprzedsiębiorstwa. W latach 2008-2014 liczba zarejestrowanych firm w gminie Michów zwiększyła się o 15 podmiotów, w porównaniu do roku bazowego. Świadczy to o tym, iż pomimo ujemnego przyrostu naturalnego wzrasta aktywność gospodarcza. Stanowi to pozytywny sygnał dla dalszego rozwoju gospodarczego gminy.

Szczegółowe dane liczbowe dotyczące liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w systemie REGON w okresie 2008-2014 zawiera tabela nr 20.

Tabela 20. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Michów w systemie REGON oraz dynamika zmian w latach 2008-2014.

Wyszczególnienie	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON (stan w dniu 31 XII)						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ogółem	263	261	281	275	278	288	278
sektor publiczny	14	14	14	14	13	13	13
sektor prywatny	249	247	267	261	265	275	265

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl

Tabela 21. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w podziale na sekcje PKD, w gminie Michów w latach 2009-2014.

Wyszczególnienie	Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON (stan w dniu 31 XII)					
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	15	15	14	15	14	13
Górnictwo i wydobywanie	1	1	1	1	2	1
Przetwórstwo przemysłowe	26	26	23	24	25	26
Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	1	1	1	0	0	0
Budownictwo	41	43	46	46	50	49
Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	87	95	93	93	96	92
Transport i gospodarka magazynowa	21	23	25	26	25	24
Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	9	9	9	9	9	8
Informacja i komunikacja	1	2	2	1	2	2
Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	8	9	7	7	7	7

Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	2	2	2	3	3	3
Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	11	12	9	10	11	11
Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	1	3	5	5	3	1
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	3	3	3	5	5	5
Edukacja	11	11	11	11	11	11
Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	5	6	7	6	6	6
Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	7	7	4	4	5	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl

Najliczniej reprezentowaną dziedziną działalności jest handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa sprzętu, w której działa ok. 92 podmioty. Jednostki prowadzą działalność gospodarczą również w budownictwie, w transporcie i łączności, a także w sekcji ochrony zdrowia i pomocy społecznej. Na terenie Gminy występują również przedsiębiorstwa świadczące usługi hotelarskie i gastronomiczne, administracyjne oraz pośrednictwa finansowego.

4.2. Rolnictwo

Spośród 1557 gospodarstw rolnych funkcjonujących na obszarze Gminy (dane Powszechnego Spisu Rolnego, 2010 rok), działalność rolniczą prowadzi 1344 o łącznej powierzchni 8 251,97 ha. Średnia powierzchnia gospodarstwa rolnego wynosi 6,13 ha. W gminie Michów dominują, tak jak w większości gmin w Polsce, gospodarstwa małe o powierzchni do 5 ha. Jest ich łącznie 1037 i zajmują powierzchnię 2 506,3 ha. Drugą pod względem wielkości grupą są gospodarstwa o powierzchni 5-10 ha. Jest ich 376, co stanowi 24,1 % wszystkich gospodarstw. Tabela nr 22 przedstawia dane dotyczące liczby i wielkości gospodarstw rolnych prowadzących działalność rolniczą według grup obszarowych użytków rolnych w 2010 roku.

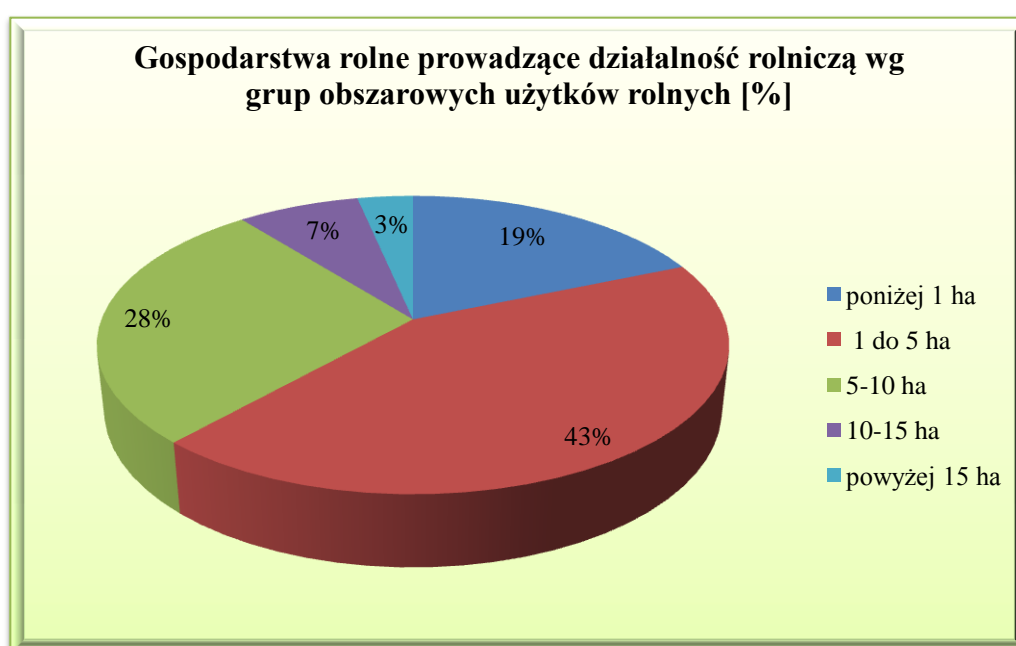
Tabela 22. Gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą według grup obszarowych użytków rolnych w gminie Michów w 2010 roku.

Wyszczególnienie	Gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą według grup obszarowych użytków rolnych		
	liczba gospodarstw	łączna powierzchnia (w ha)	średnia wielkość gospodarstwa (użytki rolne w ha)
Gospodarstwa rolne ogółem, w tym:	1344	8251,97	6,13

poniżej 1 ha	251	217,35	-
1 do 5 ha	578	2089,06	-
5-10 ha	371	3145,47	-
10-15 ha	99	1362,64	-
powyżej 15 ha	45	1437,45	-

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl

Wykres 4. Gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą wg grup obszarowych użytków rolnych [%].

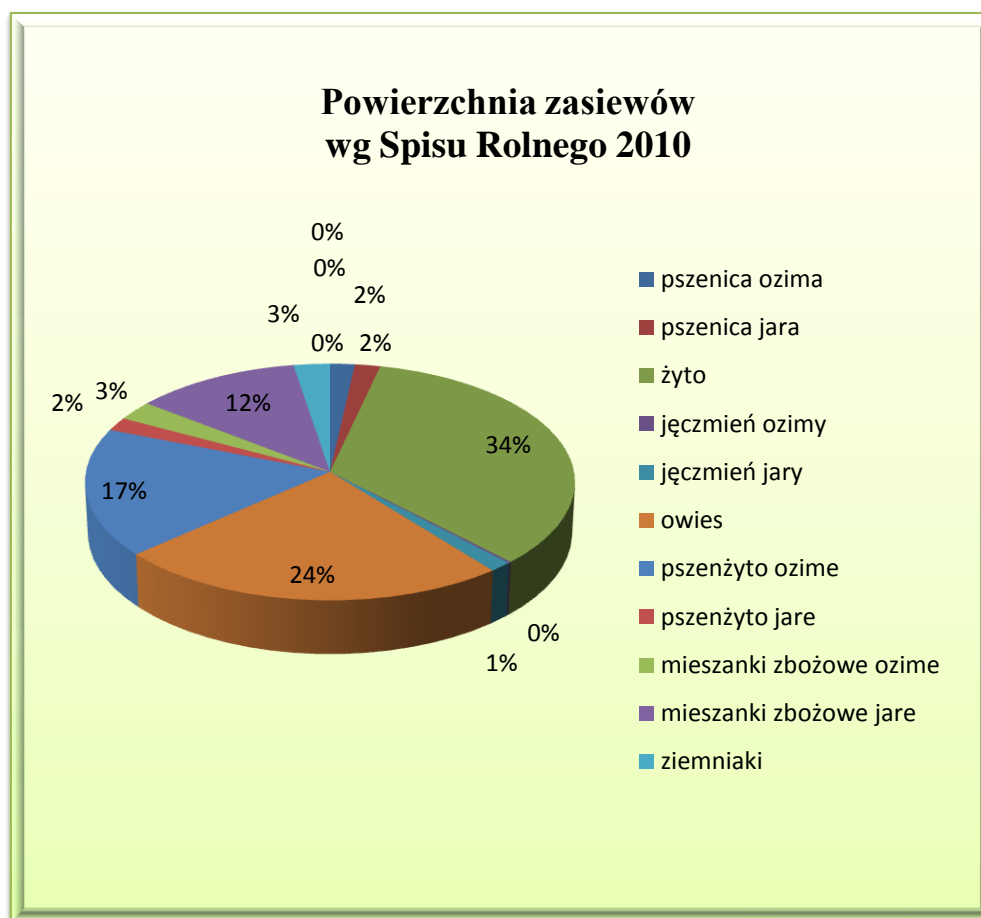

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl

Gleby w gminie charakteryzują się generalnie średnią żyznością. Przeważają tutaj gleby bielnicowe i pseudobielnicowe oraz gleby rdzawe wyługowane. W dolinach i obniżeniach terenu występują gleby hydromorficzne glejowe, murszowomineralne, torfowe, murszowo-torfowe oraz mady rzeczne. Jakość gleb determinuje w dużym stopniu kierunki upraw roślin i hodowli zwierząt. W uprawach dominują zboża i ziemniaki. Domeną gminy jest także hodowla żywca wieprzowego i krów mlecznych.

Wg danych z Powszechnego Spisu Rolnego w 2010 roku dominowały tu uprawy zbóż tj. żyto, owies, pszenżyto ozime.

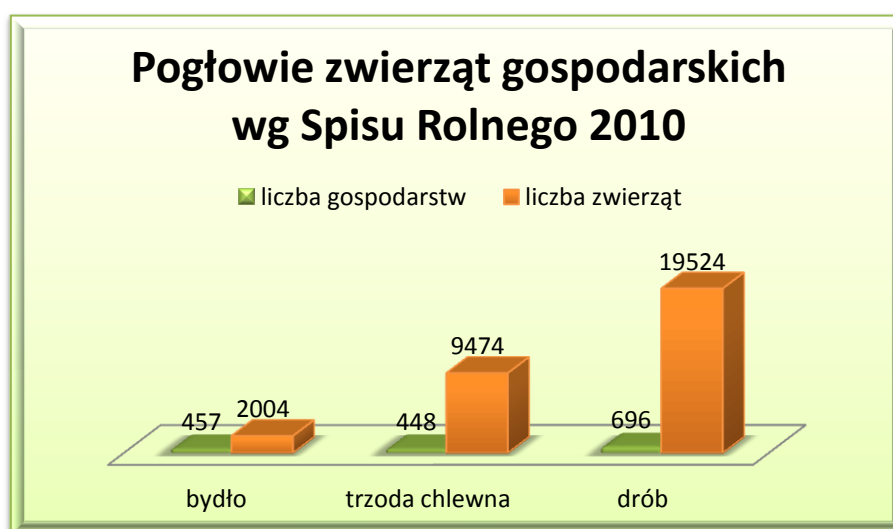
Wykres 5. Powierzchnia zasiewów w gminie Michów wg Spisu Rolnego 2010.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl

Analiza struktury hodowli zwierząt gospodarskich wskazuje na to, że gospodarstwa z obszaru gminy Michów specjalizują się w hodowli drobiu.

Wykres 6. Pogłowie zwierząt gospodarskich w gminie Michów wg Spisu Rolnego 2010.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl

Na terenie gminy działa Spółdzielnia Mleczarka „Michowianka”, Gmina Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” oraz Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna.

4.3. Turystyka

Czynnikiem warunkującym konkurencyjność regionu obok atrakcyjnej lokalizacji są: stan środowiska naturalnego oraz jego atrakcyjność turystyczna. Czynniki te wpływają na jakość życia mieszkańców regionu oraz na napływ podmiotów gospodarczych i kapitału spoza niego.

Największym potencjałem turystycznym gminy jest fakt położenia na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu „Pradolina Wieprza”. Kompleksy leśne i łąkowe gminy, dolina Wieprza oraz liczne stawy stanowią dobrą podstawę do rozwoju różnych form turystyki w gminie. Rozwój sektora turystyki może być jedną z form wzmacniania lokalnej gospodarki i tworzenia nowych miejsc pracy poza rolnictwem. Niestety, pomimo bogatych walorów przyrodniczych i krajobrazowych, gmina Michów wciąż postrzegana jest jako obszar mało atrakcyjny i przyjazny dla turystów.

Do głównych czynników ograniczających rozwój sektora turystyki w gminie należy zaliczyć:

- brak podstawowej infrastruktury, w tym przede wszystkim bazy gastronomicznej i noclegowej, niezbędnej do stworzenia kompleksowej oferty turystycznej i zapewnienia zadawalającej jakości usług,
- brak atrakcyjnej oferty turystycznej zdolnej przyciągnąć i zatrzymać na dłużej turystów,
- brak ścieżek rowerowych oraz szlaków turystycznych,
- brak aktywności ze strony gminy i mieszkańców w tworzeniu lokalnych produktów turystycznych i promowaniu ich na zewnątrz,
- brak aktywności w zakresie promowania walorów turystycznych gminy.

Szansę dla rozwoju turystyki w gminie stanowi Obszar Chronionego Krajobrazu "Pradolina Wieprza". Występuje tu kompleks obszarów leśnych i duża powierzchnia stawów "Lipniak" z rzadko spotykaną roślinnością. Obszary te nieskażone przemysłem są dobrym terenem do wypoczynku weekendowego. Położone w północnej części gminy wsie: Giżyce, Giżyce Kolonia, Krupy, Lipniak i Ostrów posiadają wszelkie walory do przekształcenia się we wsie letniskowo-agroturystyczne (lasy, czyste powietrze, bliskość rzeki i tanie grunty). Na terenie gminy Michów na uwagę zasługują, także zabytki sakralne oraz zabytki architektury, które mogłyby stać się dodatkowym atutem oferty turystycznej.

4.4. Identyfikacja podstawowych problemów w obszarze

SFERA GOSPODARCZA
<ul style="list-style-type: none">• Mała liczba zakładów pracy.
<ul style="list-style-type: none">• Niska aktywność firm w tworzeniu nowych miejsc pracy i wynikająca z tego emigracja mieszkańców w celu pozyskania zatrudnienia
<ul style="list-style-type: none">• Brak infrastruktury dla rozwoju biznesu oraz brak nowych inwestorów.
<ul style="list-style-type: none">• Brak terenów inwestycyjnych.
<ul style="list-style-type: none">• Niedostatecznie rozwinięty system instrumentów finansowych i prawnych, warunkujących rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw w powiązaniu z programami rządowymi.
<ul style="list-style-type: none">• Niskie dochody ludności, nie przyczyniające się do tworzenia lokalnego rynku zbytu.
<ul style="list-style-type: none">• Niekorzystna struktura agrarna z przewagą gospodarstw małych i średnich nieefektywnych ekonomicznie, rozdrobnienie gospodarstw rolnych.
<ul style="list-style-type: none">• Niedostateczna baza gastronomiczna i hotelowa.
<ul style="list-style-type: none">• Brak produktu lokalnego, brak oferty turystycznej.

5. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

5.1. Komunikacja – infrastruktura drogowa

W gminie dosyć dobrze funkcjonuje sieć komunikacji autobusowej. Gmina ma bezpośrednie połączenia autobusowe z Lublinem, Puławami i Warszawą. Przez gminę przebiegają także linie łączące ją z pobliskimi miejscowościami (Kamionka, Skrobów, Meszno, Przytoczno, Jeziorzany, Abramów, Nowodwór). Usługi w zakresie zbiorowego przewozu osób świadczone są przede wszystkim przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Puławach, a także trzech prywatnych przewoźników autobusowych.

Na aktualny układ drogowy składają się drogi wojewódzkie oraz sieć dróg powiatowych i gminnych. Przez teren gminy przebiega droga wojewódzka nr 809 Lublin-Krasienin – Kierzkówka - Przytoczno. W granicach gminy przebiega przez miejscowości: Węgielce -Anielówka –Mejznerzyn –Michów –Rudno –Aleksandrówka.

Przez gminę Michów przebiegają drogi o następujących długościach-:

- wojewódzka nr 808- 19,2 km,
- powiatowe – 77,7 km,
- gminne – 164,3 km.³

Tabela 23. Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Michów.

Numer drogi	Nazwa drogi
1504 L	od drogi woj. nr 809 - Drewnik - Węgielce - Krupy - Giżyce - Karolina -do drogi powiatowej nr 1508 L
1505 L	od drogi powiatowej nr 1518 L - Meszno - Miastkówkę - do drogi powiatowej 1515 L
1507 L	od drogi powiatowej nr 1504 L - Krupy - Wólka Michowska - Rawa - Rudno - do drogi wojewódzkiej nr 809
1508 L	od drogi powiatowej nr 1507 L - Rawa - Antonin Nowy - Karolina - do drogi kraj. Nr 19
1511 L	od drogi powiatowej nr 1507L - Młyniska - Firlej - do drogi krajowej nr 19
1512 L	od drogi powiatowej nr 1514 L- Ciotcza- Wypnicha- Rudno- do drogi wojewódzkiej nr 809
1513 L	od drogi wojewódzkiej nr 809 - Michów - Rudzienko - Gołąb - do drogi wojewódzkiej nr 809
1514 L	od drogi powiatowej nr 1516 L - Michów - (Kurów)
1515 L	od drogi powiatowej nr 1516 L - Michów - Miastkówkę - (Łukawica)
1516 L	(Żyrzyn - Baranów) - Michów - do drogi wojewódzkiej nr 809

³ Strategia Rozwoju Gminy Michów na lata 2007-2015

1517 L	od drogi powiatowej nr 1518 L - Dębiny - Natalin - Rudzienko Kolonia - do drogi powiatowej nr 1514 L
1520 L	(Wola Osińska - Bronisławka) - Wolica - Trzciniac- do drogi powiatowej nr 1514 L
1528 L	od drogi gminnej Lubartów/Słowackiego/-Kamionka-Kierzkówka – do drogi wojewódzkiej nr 809
1530 L	od drogi powiatowej nr 1511 L - Gawłówka - Sobolew - do drogi powiatowej nr 1531 L

Źródło: Wykaz dróg powiatowych – Powiat Lubartowski (stan na 1 stycznia 2014 rok), www.zdp.lubartow.pl

Biorąc pod uwagę ilościowe wyposażenie gminy w drogi, można uznać, że na terenie gminy istnieje dość dobrze rozbudowana sieć dróg. Niestety drogi na terenie gminy wymagają wielu zabiegów modernizacyjnych. Pomimo wielu inwestycji drogowych, stan dróg ocenia się jako zły.

W ostatnich latach na terenie gminy zrealizowano szereg inwestycji drogowych tj.: przebudowa ul. Baranowskiej, Szkolnej I, Krótkiej, Partyzanckiej, Cichej, Tysiąclecia i Składowskiej w Michowie, przebudowano drogę we wsi Natalin, we wsi Rawa, drogę gminną we wsi Rudzienko, przebudowano drogę Michów-Miastkówkę, drogę wojewódzką 809 Michów-Przytoczno na odcinku 7 km, przebudowano drogę gminną w Mejnierzynie, wyremontowano chodnik na ul. Partyzanckiej i Tysiąclecia w Michowie, przebudowano drogę gminną we wsi Chudowola.

Fot. 19 Wyremontowany chodnik w Michowie.

Źródło: www.gminamichow.pl

5.2. Infrastruktura ochrony środowiska

Sieć wodociągowa, kanalizacyjna

Gospodarka wodno-ściekowa w gminie Michów jest obecnie tylko częściowo uregulowana. Gmina przy pewnym stopniu zwodociągowania jest niedostatecznie wyposażona w sieć kanalizacji sanitarnej, co zwiększa zagrożenie zanieczyszczenia środowiska naturalnego ściekami bytowymi. Ponad 84 % mieszkańców gminy posiada dostęp do sieci wodociągowej. Całkowita długość sieci kanalizacyjnej na terenie gminy wynosi 18,9 km. Podłączone jest do niej 462 budynki, w związku z czym korzysta z niej zaledwie 21,8 % mieszkańców gminy.

Gmina nie dysponuje komunalną oczyszczalnią ścieków. Funkcjonuje natomiast biologiczna oczyszczalnia ścieków przy spółdzielni mleczarskiej o przepustowości 1 200 m³ na dobę. Łącznie w 2014 roku z oczyszczalni korzystało 1700 mieszkańców gminy.

Tabela 24. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna w gminie Michów na tle innych jednostek samorządu terytorialnego w powiecie lubartowskim (2014).

Wyszczególnienie	Sieć rozdzielcza w km		Przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych w szt.		Zużycie wody z wodociągów w gospodarstwach domowych	Ścieki odprowadzone siecią kanalizacyjną w dam ³
	wodociągowa	kanalizacyjna	wodociągowe	kanalizacyjne	na 1 mieszkańca w m ³	
	stan w dniu 31 XII 2014					
Powiat lubartowski	1196,2	400,01	22067	8613	24,6	1351,0
Abramów	75,2	24,4	1208	255	34,0	22,0
Firlej	145,6	23,0	1597	406	22,4	47,0
Jeziorzany	48,0	9,7	808	200	26,6	32,0
Kamionka	130,8	13,1	1998	285	35,3	30,0
Kock	111,3	14,0	1814	615	15,9	116,0
m. Lubartów	70,7	56,2	2838	2376	27,0	745,0
Lubartów	138,4	117,5	3173	2093	24,0	153,0
Michów	116,0	18,9	1797	462	18,6	34,0
Niedźwiada	76,8	22,3	1750	238	20,0	23,0
Ostrów Lubelski	99,5	29,3	1571	460	20,4	54,0
Ostrówek	73,7	18,2	1005	314	20,0	24,0
Serniki	62,8	18,5	1369	429	24,1	44,0
Uścimów	47,4	35,0	1067	480	30,3	27,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl

W 2014 roku na terenie gminy 1 797 budynków było podłączonych do sieci wodociągowej, pozostałe gospodarstwa wykorzystują własne studnie kopane oraz

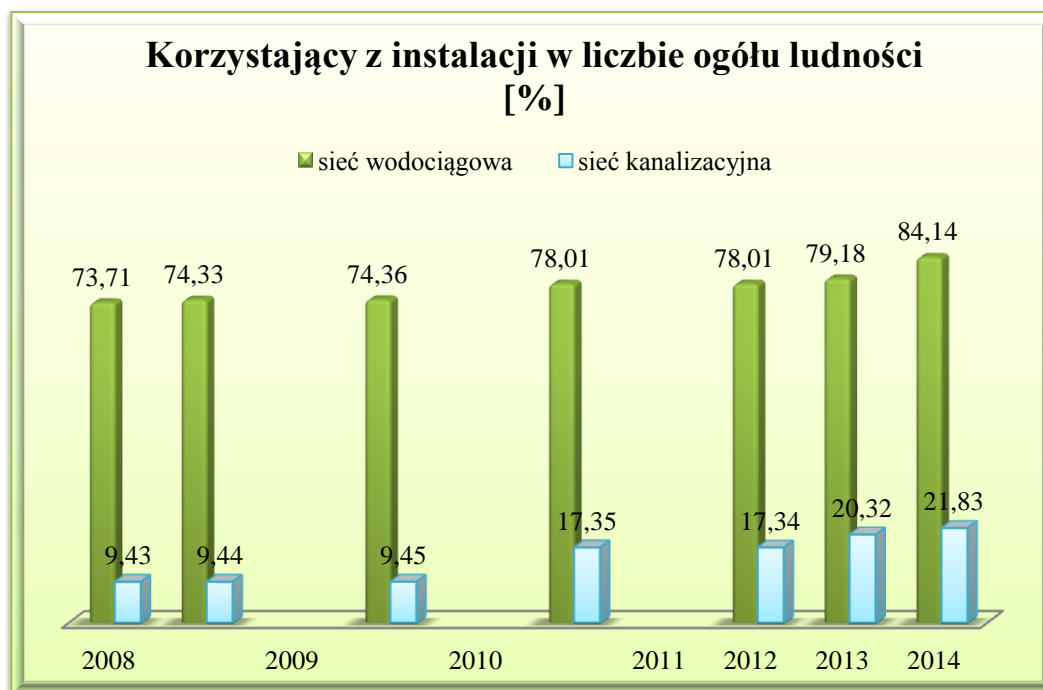
głębinowe. Udział mieszkańców objętych siecią wodociągową ocenia się na 84 %. Długość czynnej sieci wodociągowej wynosi 116,0 km. W tabeli nr 27 wskazano wskaźniki wykorzystania sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w gminie Michów w latach 2008-2014. Wskaźnik wykorzystania sieci wodociągowej oraz wskaźnik wykorzystania sieci kanalizacyjnej, z roku na rok ulega zwiększeniu co wynika z realizowanych inwestycji w tym obszarze. Największy wzrost odnotowano w 2011 roku.

Tabela 25. Wskaźniki wykorzystania sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w gminie Michów w latach 2008-2014.

Wyszczególnienie	Wskaźniki wykorzystania sieci w gminie Michów						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Korzystający z instalacji w liczbie ogółu ludności (%)							
sieć wodociągowa (w %)	73,71	74,33	74,36	78,01	78,01	79,18	84,14
sieć kanalizacyjna (w %)	9,43	9,44	9,45	17,35	17,34	20,32	21,83

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl

Wykres 7. Korzystający z instalacji w liczbie ogółu ludności.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl

Jedną z wielu inwestycji przeprowadzonych na terenie gminy Michów w ostatnich latach było zmodernizowanie sieci wodociągowej na ulicy Tysiąclecia i Zasadniej w Michowie oraz budowa kanalizacji sanitarnej.

Gospodarka odpadami

Odpady komunalne zebrane z terenu gminy Michów przekazywane są do Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych – Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Puławach. Odpady odbierane przez ww. instalacje obejmują: odpady zmieszane, odpady ulegające biodegradacji, pozostałości po segregacji odpadów.

Od 1 lipca 2013 roku zgodnie z wymogami określonymi w ustawie z dnia 13 września 1996 roku o utrzymaniu czystości i porządku w gminach Gmina przyjęła obowiązek odbioru odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości zamieszkałych oraz nieruchomości nie zamieszkałych, na których powstają odpady komunalne.

Zgodnie z regulaminem utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Michów powstające na nieruchomości odpady komunalne zbierane są selektywnie u „źródła”. Na terenie gminy utworzono Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych PSZOK. Mieści się on przy ul. Zasadnej 105 w Michowie. Do punktu mieszkańcy gminy mogą dostarczać odpady frakcji tj.: papier i tektura, szkło oraz opakowania ze szkła, zużyte baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, meble i inne odpady wielkogabarytowe, odpady budowlane i rozbiórkowe, zużyte opony, przeterminowane leki.

Całość dostarczonych w 2014 roku do RIPOK w Puławach zmieszanych odpadów komunalnych (kod 20 03 01) wyniosła 415, 62 Mg.

Priorytetowym zadaniem gminy Michów na lata następne jest dalsza rozbudowa systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych oraz uświadomienie mieszkańców gminy w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi⁴.

5.3. Infrastruktura energetyczna

Energia elektryczna

Energia elektryczna stanowi podstawowe źródło energetyczne. Na terenie gminy wszystkie zakłady, instytucje i gospodarstwa rolne są zelektryfikowane. Należy podkreślić, iż wraz z postępem technicznym wzrasta zapotrzebowanie na pobór mocy z sieci elektrycznej. Głównym punktem zasilania (GPZ) jest Lubartów, natomiast redukcja sieci (RS) znajduje się w Michowie. Stacji trafo 15/04 kV – napowietrznych jest 70, a wnetrzowe są 2. Obecnie nie dostrzega się niedoboru energii elektrycznej na terenie gminy.

W latach 2014-2015 spółka Elektrownia Wiatrowa Wschód otrzymała pozwolenie wydane przez Starostwo Powiatowe w Lubartowie na budowę farmy wiatrowej. Na terenie gminy Michów od strony zachodniej i południowej gminy umiejscowiono 13 wiatraków. Minimalna odległość od gospodarstw domowych to ponad 500 m. Farma wiatrowa o moc 51,2 MW, wraz z wyprowadzeniem mocy linią kablową 110kV do stacji Lublin PGE Dystrybucja oddział Lublin, będzie się składać z 16 elektrowni wiatrowych każda o mocy

⁴ Roczna analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Michów za 2014 rok.

3,2 MW wraz z infrastrukturą towarzyszącą, w tym: drogi dojazdowe, place montażowe, fundamenty dla turbin wiatrowych, wyprowadzenie mocy linią kablową 110 kV wraz z światłowodem, sieć wewnętrzna 30 kV i światłowodowa, oraz stacja abonencka 110/30 kV Rudzienko.

Budowa farmy wiatrowej na terenie gminy niesie ze sobą szereg korzyści, wśród których można wskazać: infrastrukturalne, wizerunkowe, ekonomiczne i ekologiczne.

W ostatnich latach gmina Michów wraz z gminami: Abramów, Jeziorzany i Kamionka otrzymała dofinansowanie na montaż kolektorów słonecznych w kwocie 7mln zł.

Sieć gazowa

Sieć gazowa na terenie gminy jest słabo rozwinięta. Przez teren gminy przebiegają gazociągi wysokiego ciśnienia relacji:

- Kock – Węgielce (Drewnik) – Mieszno –Wronów Ø700,
- Odgałęzienie do SRP I Stopnia Michów, DN 200/6,3 MPa o długości 0,333 km.

Tylko jedna miejscowość na terenie gminy ma podłączony gaz – w Michowie znajduje się 12,42 km sieci gazowej i 2018 przyłączy. Liczba odbiorców gazu z terenu gminy wynosi 94 mieszkańców. Pozostali mieszkańcy gminy w coraz szerszym zakresie korzystają z gazu w butlach gazowych. Na terenie gminy znajduje się stacja redukcyjno - pomiarowa I Stopnia w miejscowości Michów. Z gazu sieciowego korzysta 1,5 % mieszkańców.

5.4 Infrastruktura telekomunikacyjna

Powszechny dostęp do Internetu na terenie Gminy należy uznać jako wymagający poprawy. Obecnie większość szkół podstawowych i gimnazjum wyposażonych jest w komputery z dostępem do Internetu. Według danych z GUS w 2012 r., Gmina Michów osiągnęła wskaźnik 5,32 % (6 uczniów na 1 komputer) pod względem ilości uczniów szkół podstawowych przypadający na 1 komputer z dostępem do Internetu przeznaczony do użytku uczniów. Podobna sytuacja jest w kontekście uczniów gimnazjum. W tym przypadku wskaźnik ma wartość 7,2 %. Samorząd realizuje ustawowe obowiązki związane z udostępnianiem informacji przez Internet (Biuletyn Informacji Publicznej, ogłoszenia o przetargach, informacje o urzędzie, sposobie i trybie załatwiania spraw, archiwizacja danych). Poziom komputeryzacji i informatyzacji oraz dostęp do Internetu odgrywa zatem istotną rolę w sferze edukacji, rozwoju, przepływie informacji i znacząco wpływa na rozwój gminy. Wspólnie z Marszałkiem Województwa Lubelskiego Gmina przystąpiła do realizacji projektu „Sieć Szerokopasmowa Polski Wschodniej - województwo lubelskie”, którego celem jest zwiększenie dostępu w zakresie telekomunikacji i usług szerokopasmowych.

5.5 Identyfikacja podstawowych problemów w obszarze

INFRASTRUKTURA TECHNICZNA
<ul style="list-style-type: none">• Zły stan techniczny dróg, brak wydzielonych pasów ruchu na jezdniach dla pieszych i rowerzystów, brak chodników i dostatecznego oświetlenia dróg w niektórych miejscowościach, brak ścieżek rowerowych.
<ul style="list-style-type: none">• Brak rozwiniętej sieci kanalizacyjnej.
<ul style="list-style-type: none">• Brak nowoczesnej instalacji oczyszczania ścieków.
<ul style="list-style-type: none">• Słabo rozwinięta sieć gazowa

6. ZARZĄDZANIE

Zarządzanie w samorządzie gminnym jest kluczowym czynnikiem warunkującym jej rozwój w oparciu o istniejący potencjał, zasoby oraz możliwości rozwojowe. Są one przede wszystkim zidentyfikowane w diagnozie strategicznej i stanowią fundament do sformułowania strategicznych celów rozwojowych gminy. Główne priorytety, na które powinien być położony nacisk w procesie zarządzania gminą dotyczą w szczególności:

- doskonalenia umiejętności planowania i zarządzania strategicznego w gminie, w tym zarządzania projektami,
- wdrożenia nowoczesnych zasad zarządzania zasobami ludzkimi w urzędzie,
- podniesienia poziomu świadczenia usług publicznych poprzez wypracowanie odpowiednich standardów, oceny kosztów i doskonalenia efektywności,
- doskonalenia struktur organizacyjnych oraz procedur działania administracji gminnej z perspektywy realizacji celów strategicznych,
- wykształcenia modelowego systemu komunikacji z mieszkańcami, organizacjami społecznymi, przedsiębiorcami.

Rolą kierownictwa gminy jest uwzględnienie tych priorytetów w formułowaniu i wdrażaniu modelu zarządzania jednostką gminną.

Główne obszary, w których konieczne jest wdrożenie profesjonalnego modelu zarządzania publicznego w gminie dotyczą:

- zarządzania strategicznego i finansowego,
- organizacji i funkcjonowania urzędu,
- zarządzania kadrami,
- zarządzania usługami publicznymi, w tym komunalnymi,
- zarządzania partycypacją społeczną i stymulowaniem rozwoju społecznego,
- stymulowaniem rozwoju gospodarczego,
- zarządzania projektami,
- współpracą między jednostkami samorządu terytorialnego,
- etyką i zapobieganiem zjawiskom korupcji⁵.

6.1. Finanse gminy

Finanse gminy Michów obejmują wiele dziedzin, związanych z zakresem zadań gminnych jako jednostki samorządu terytorialnego. Dochody jednostek samorządu terytorialnego mogą mieć charakter bieżący lub majątkowy. Wśród dochodów bieżących najważniejszymi pozycjami są przede wszystkim wpływy z różnego rodzaju podatków i opłat oraz subwencje i dotacje celowe z budżetu państwa.

Dochody budżetowe gminy Michów w latach 2008 – 2013 były zróżnicowane lecz z istotną tendencją wzrostową. Na koniec 2013 roku dochody ogółem wyniosły 17 614 919,93 zł. i były wyższe w porównaniu do roku 2008 o 3 761 451,73 zł, tj. o 27,2 %. Generalnie powodem wzrostu dochodów gminy w porównaniu do 2008 roku było zwiększenie wpływów z tytułu środków pozyskiwanych z Unii Europejskiej.

⁵ Szerzej: Zarządzanie w samorządzie terytorialnym. Najlepsze praktyki, Program rozwoju instytucjonalnego, red. M. Zawicki, S. Mazur, J. Bober, MSAP, Kraków 2004.

Również po stronie wydatków budżetowych można zaobserwować trend wzrostowy. W 2011 roku osiągnięty został szczyt wydatków na poziomie ponad 19 milionów złotych. Również w tym samym roku odnotowano rekordowy udział wydatków inwestycyjnych wynoszący 22,5 % całkowitych wydatków budżetowych. Na ten wynik z pewnością miała wpływ realizacja inwestycji współfinansowanych ze środków zewnętrznych (głównie z funduszy europejskich).

Szczegółowe informacje na temat dochodów i wydatków gminy Michów zawarte są w poniższej tabeli.

Tabela 26. Wybrane dochody budżetowe i wydatki gminy Michów w latach 2008-2013.

Wyszczególnienie	Dochody budżetu gminy Michów w latach 2008-2013					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
dochody ogółem	13853468,20	15152637,74	16157530,60	16677092,06	19636532,97	17614919,93
dochody własne	3193398,03	3133383,41	3452309,69	3440368,56	5893160,82	4367851,71
dotacje ogółem (celowe + dotacje paragrafy 200, 620)	-	3658369,33	4108588,91	4473226,50	4572221,15	3993993,22
subwencje ogólne	7418418,00	8360885,00	8596632,00	8763497,00	9171151,00	9253075,00
subwencje na zadania oświatowe	4419630,00	4674551,00	4669759,00	4955048,00	5026461,00	4980779,00
środki pozyskane z budżetu Unii Europejskiej	36762,16	106405,27	509 392,44	524 620,19	2 327 615,00	500 000,00
dochody ogółem na 1 mieszkańca	2220,82	2449,90	2590,59	2695,51	3197,61	2889,59
dochody własne na 1 mieszkańca	511,93	506,61	553,52	556,06	959,64	716,51
Wydatki z budżetu gminy						
wydatki ogółem	13717136,22	16530403,44	16446410,31	19843712,85	18755964,25	19381562,67
wydatki majątkowe ogółem	1279920,69	3078311,41	1306293,28	4460690,21	3226114,58	2735038,23
wydatki majątkowe inwestycyjne	1279920,69	3078311,41	1306293,28	4460690,21	3226114,58	2735038,23
wydatki bieżące ogółem	12437215,53	13452092,03	15140117,03	15383022,64	15529849,67	16646524,44
wydatki bieżące na wynagrodzenia	5527998,19	5846254,20	6545600,63	7119704,20	7070961,68	7510044,76
wydatki ogółem na 1 mieszkańca	2198,96	2672,66	2636,91	3207,32	3054,22	3179,39

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS, www.stat.gov.pl/bdl

Odpowiednia wielkość dochodów budżetowych gminy Michów przekłada się także na stosunkowo dobrą pozycję tej gminy w tym zakresie w porównaniu do innych gmin powiatu lubartowskiego. Analiza budżetów gmin powiatu lubartowskiego za 2013 roku wskazuje, iż w porównaniu do pozostałych gmin powiatu gmina Michów jest sklasyfikowana na czwartym miejscu w grupie gmin wiejskich powiatu.

Szczegółowe dane dotyczące struktury dochodów gminy Michów w 2013 roku na tle innych gmin powiatu lubartowskiego prezentuje poniższa tabela.

Tabela 27. Struktura dochodów budżetu gminy Michów na tle innych gmin powiatu lubartowskiego o w 2013 roku.

GMINY POWIATU LUBARTOWSKIEGO	w tym																		
	Ogółem	DOCHODY WŁASNE											dotacje celowe z budżetu państwa		subwencja ogólna z budżetu państwa				
		razem	w tym										razem	w tym		razem	w tym część oświatowa		
			udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa					podatek od nieruchomości	podatek rolny	podatek od środków transportowych	podatek od czynności cywilno-prawnych	opłata skarbową		dochody z majątku	wpływy z usług			na zadania z zakresu administracji rządowej	na zadania własne
			razem	w podatku dochodowym od		osób fizycznych	osób prawnych												
				osób fizycznych	osób prawnych														
w tys. zł																			
M. Lubartów	62897,3	35077,2	16331,3	752,3	15579,0	9253,1	71,8	525,9	567,0	471,9	1565,3	359,0	8771,2	5311,8	3459,4	15619,1	15242,8		
Kock	28544,3	5430,5	1455,6	25,0	1430,7	950,0	305,0	36,0	73,9	21,5	430,2	1077,6	5370,8	2843,0	2518,0	10970,8	6165,8		
Ostrów Lubelski	15797,7	3765,0	1448,5	9,8	1438,7	681,3	527,1	73,4	56,7	16,9	564,8	50,2	3090,3	2499,2	591,0	7564,3	4318,0		
Abramów	12792,7	3313,1	719,8	5,4	714,4	220,3	499,2	81,2	35,6	14,1	42,7	336,7	1990,6	1779,8	210,9	7231,3	3964,5		
Firlej	17278,6	4655,4	1347,4	6,3	1341,1	1015,7	309,9	66,8	67,9	17,0	282,2	868,0	4285,2	3064,5	1220,7	8046,0	4317,0		
Jeziorzany	8125,7	2135,7	627,8	29,0	598,9	460,6	191,8	42,8	29,4	7,5	46,7	333,5	1842,9	1415,2	427,7	3761,5	1699,3		
Kamionka	20755,7	5433,1	1544,8	11,0	1533,8	620,9	583,1	107,5	77,6	20,5	151,5	698,0	2984,1	2331,7	636,9	9557,0	5186,8		
Lubartów	32523,8	13433,2	3958,2	30,6	3927,6	4608,5	528,7	184,3	191,1	19,1	73,3	84,2	5254,1	4057,6	1196,6	10656,7	6794,3		
Michów	17614,9	4367,9	1605,3	20,3	1585,0	840,6	438,9	158,5	37,5	19,5	64,6	507,8	3704,4	2542,2	1162,2	9253,1	4980,8		
Niedźwiada	23321,7	3742,0	1197,2	3,2	1193,9	273,9	361,6	60,9	66,1	14,0	134,7	730,6	6124,0	2482,7	3641,3	10367,8	5185,3		
Ostrówek	11973,8	1976,0	744,1	3,1	741,0	217,3	245,2	36,9	26,3	7,7	51,3	388,6	2732,1	2004,4	727,7	6981,0	3594,8		
Serniki	13450,9	2780,5	818,4	2,3	816,1	390,6	372,7	34,0	55,4	13,8	387,5	490,7	2276,2	1869,8	402,8	7822,5	3810,9		
Uścimów	10741,6	3464,4	709,9	14,5	695,5	783,3	350,6	34,9	58,1	14,7	455,5	528,5	1879,1	1511,5	367,6	3892,6	2063,9		

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS

6.2. Planowanie strategiczne

Praktyka planowania strategicznego oraz jakość dokumentów strategicznych również decyduje o jakości rządu w gminie. Dotychczasowa polityka rozwoju gminy prowadzona jest w oparciu o Strategię Rozwoju Gminy Michów na lata 2007 – 2015.

Planowanie strategiczne rozwoju gminy Michów prowadzone jest systematycznie od wielu lat. Wyrazem tego rodzaju polityki podjętej przez Gminę są wypracowane i wdrożone niżej wymienione dokumenty strategiczne:

1. Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Michów na lata 2007-2015.
2. Program Ochrony Środowiska Gminy Michów, 2004.
3. Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Michów na lata 2013-2032.
4. Roczny program współpracy Gminy Michów z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami o których mowa w art.3 ust.3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie na rok 2016.
5. Plan odnowy miejscowości Michów 2008-2015.
6. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michów na lata 2005-2015.

W latach 2010-2014 na terenie gminy Michów zrealizowano szereg inwestycji, takich jak:

- zakończono ostatni etap kanalizacji sanitarnej w Michowie – wartość 4 mln zł,
- przebudowano drogę gminną w Mejnierzynie – 500 tys. zł.,
- zakupiono 13000 ton kruszywa drogowego dolomitowego na remont dróg gminnych za kwotę 600 000 zł.,
- zakupiono samochód ciężarowy „Iveco”,
- zaprojektowano i wykonano place zabaw przy ZSO w Michowie i ZS w Rudnie w ramach rządowego programu „Radosna Szkoła” za kwotę 200 tys. zł.,
- uczniowie klas I-III w Gminie Michów uczestniczą w projekcie pt. „Indywidualizacja procesu nauczania i wychowania uczniów”- 103 tys. zł.,
- wybudowano boisko wielofunkcyjne z bieżnią w Michowie za kwotę 500 tys. zł.,
- wybudowano zaplecze sanitarno-szatniowe przy boisku sportowym w Michowie za kwotę 511 tys. zł.,
- przebudowano drogę gminną we wsi Chudowola za kwotę 1mln 32 tys. zł.,
- wyremontowano chodniki na ul. Partyzanckiej i Tysiąclecia - 602 tys. zł.,
- przebudowano ulicę Cichą w Michowie - 80 tys. zł.,
- przebudowano drogę gminną we wsi Rudzienko i ul. Szkolnej II - 220 tys. zł.,
- termomodernizacja budynku Urzędu Gminy wraz z dostawą obiektów małej architektury za kwotę 170 tys. zł.,
- wykonano podjazd dla niepełnosprawnych przy budynku Urzędu Gminy,
- zmodernizowano sieć wodociągową na ulicy Tysiąclecia i Zasadniej,
- urządzono plac zabaw w centrum Michowa -35 tys. zł.,

- przy istniejącym przedszkolu utworzono oddział przedszkolny - „Wesołe Przedszkolaki”- za kwotę 413 tys. zł.,
- młodzież szkolna ZSO w Michowie skorzystała ze środków z programu „Przełamujemy bariery i wyrównujemy szanse” na kwotę 660 tys. zł.,
- zakupiono lekki samochód bojowy dla OSP Michów - 130 tys. zł.,
- zakupiono nowe motopompy dla OSP Michów i OSP Elżbietów - 60 tys. zł.,
- przebudowano drogę wojewódzką 809 Michów – Przytoczno na odcinku 7 km za kwotę 7 mln zł.,
- przebudowa ul. Partyzanckiej i Tysiąclecia w Michowie, za kwotę ok. 4 mln zł.,
- rozpoczęto prace projektowe na przebudowę drogi wojewódzkiej na odcinku 7,5 km Michów – Las Gołębski,
- zmodernizowano pomieszczenia oddziałów przedszkolnych przy szkołach w Katarzynie i Rudnie za kwotę 230 tys. zł.
- uczniowie z Gminy Michów uczestniczą w Projekcie: „Edukacja szansą na lepszy start gimnazjalistów z gminy Michów” za kwotę 550 000 zł.
- Wójt Gminy Michów we współpracy z PKN ORLEN doprowadził do przebudowy stacji paliw w Michowie,
- wraz z gminami: Abramów, Jeziorzany i Kamionka Gmina otrzymała dofinansowanie na montaż kolektorów słonecznych w kwocie 7mln zł,
- przebudowano drogę Michów – Miastkówkę na odcinku 3,7 km,
- przebudowano drogę we wsi Rawa na odcinku 1,2 km,
- przebudowano drogę we wsi Natalin,
- wyremontowano salę gimnastyczną w Rudnie,
- przebudowa michowskich ulic: ul. Baranowska, ul. Szkolna I, ul. Krótka i ul. Skłodowska obejmująca remont chodników i nawierzchni asfaltowej – wartość prac to 2,5 mln zł.,
- remont strażnicy OSP w Michowie,

6.3. Promocja gminy

Promocyjna działalność gminy to jeden ze sposobów wspierania rozwoju lokalnego. Gmina Michów nie posiada opracowanej strategii promocyjnej. Gmina stosuje różnorodne metody i narzędzia promocyjne. Podstawowym narzędziem promocji gminy jest oficjalna strona internetowa (<http://www.gminamichow.pl/>). Jest ona obszernym źródłem informacji na temat gminy i jej działalności. Stanowi również narzędzie do komunikacji pomiędzy mieszkańcami a władzami. Odwiedzając stronę, można uzyskać informacje na temat Urzędu Gminy, Rady Gminy, inwestycji i projektów unijnych czy ochrony środowiska, jak również aktualnych wydarzeń gminy. Kolejnym narzędziem służącym promocji jest czasopismo lokalne „Głos Michowa” oraz „Wiadomości z nad Rudy”. W tym czasopiśmie można znaleźć informacje dotyczące wydarzeń z terenu gminy. Duże znaczenie dla promocji gminy mają również publikacje w prasie lokalnej np. w Kurierze Lubelskim oraz Dzienniku Wschodnim, które wydawane są w całym województwie lubelskim, promocja wydarzeń i informacji z gminy na stronie powiatu lubartowskiego, na której zamieszczane są informacje dotyczące aktualnych wydarzeń w gminie. Na materiały promocyjne gminy składają się, materiały reklamowe, ulotki oraz foldery.

W gminie Michów co roku organizowanych jest szereg imprez kulturowych, sportowych, które mają wpływ na integrację lokalnej społeczności, kultywowaniu tradycji oraz zwiększaniu atrakcyjności i promocji regionu tj.:

- Mistrzostwa Młodzików w Piłce Nożnej Halowej o Puchar Wójta Gminy Michów,
- Dzień pieczonego ziemniaka,
- Gminne Igrzyska Sportowo-Rekreacyjne,
- Piknik Rodzinny,
- Michowskie Biegi Uliczne,
- Gminny Dzień Dziecka,
- Dożynki Gminno-Parafialne,
- Dni Michowa,
- Turniej Piłki Siatkowej o Puchar Wójta Gminy Michów

6.4. Kapitał społeczny

Organizacje pozarządowe

Oprócz sektora prywatnego i publicznego bardzo dużą rolę w oddziaływaniu na rzecz mieszkańców oraz integracji i aktywizacji społecznej odgrywają organizacje pozarządowe. Fakt, iż działają one w interesie publicznym sprawia, że ich współpraca z gminą zwiększa skuteczność podejmowanych działań. Pod pojęciem organizacji pozarządowych rozumie się podmioty utworzone do realizacji powszechnie użytecznych celów, przy czym forma tych podmiotów, zasady ich powstawania i funkcjonowania ujęte są w ramach obowiązującego prawa. Obecnie obowiązujące przepisy dopuszczają dwie formy organizacyjne: stowarzyszenia i fundacje.

Aktywność społeczna mieszkańców wyraża się m. in. poprzez podejmowanie inicjatywy w kwestii zakładania fundacji i stowarzyszeń. W 2014 roku liczba organizacji społecznych działających na obszarze gminy Michów wynosiła 9, 6 organizacji więcej niż w 2008 roku. W roku 2014 liczba organizacji nieznacznie wzrosła, co oznacza że mieszkańcy chcą działać na rzecz lokalnej społeczności i są otwarci na współpracę.

Tabela 28. Organizacje działające na terenie gminy Michów.

Lp.	Nazwa organizacji	Działania	Nr KRS
1.	Towarzystwo Przyjaciół Michowa	Towarzystwo ma na celu rozwój duchowy i społeczny człowieka, podnoszenie poziomu kulturalnego i estetycznego środowiska, wdrożenie zamięłowania do badań przeszłości Michowa i okolic. Dbalność o estetykę Michowa i regionu.	KRS: 0000498946
2.	Stowarzyszenie Lokalna Grupa	Stowarzyszenie działa na rzecz rozwoju obszarów wiejskich.	KRS: 0000316946

	Działania „Małe Mazowsze”		
3.	Stowarzyszenie Sympatyków Ziemi Michowskiej	Celem Stowarzyszenia jest stworzenie warunków i form wszystkim sympatykom Ziemi Michowskiej, dla realizacji i zamierzeń ich działań związanych z ideą.	KRS: 0000309872
4.	Stowarzyszenie Ekologiczno-Społeczne „Zielona Swoboda”	Działania na rzecz ochrony przyrody, poszanowania praw ludzi i zwierząt, zapobieganie degradacji środowiska naturalnego, wszechstronne propagowanie informacji, metod i technik w zakresie działalności ekologiczno-społecznej, promocja i popieranie alternatywnych źródeł energii.	KRS: 0000200232
5.	Stowarzyszenie Budownictwa Drewnianego, Rozwiązań Ekologicznych i Prospołecznych	Promowanie i propagowanie idei budownictwa drewnianego i ekologicznego, rozwiązań ekologicznych i prospołecznych.	KRS:0000354554
6.	Gminny Ludowy Klub Sportowy z siedzibą w Michowie	Rozwijanie kultury fizycznej ze szczególnym uwzględnieniem sportu masowego w środowisku lokalny.	KRS: 0000056058
7.	Ochotnicza Straż Pożarna w Chudowoli	Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z Państwową Strażą Pożarną. Udział w akcjach ratowniczych (pożarach, zagrożeniach ekologicznych, klęsk).	KRS:0000425304
8.	Ochotnicza Straż Pożarna w Michowie	Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z Państwową Strażą Pożarną. Udział w akcjach ratowniczych (pożarach, zagrożeniach ekologicznych, klęsk).	KRS:0000423407
9.	Ochotnicza Straż Pożarna w Elżbietowie	Prowadzenie działalności mającej na celu zapobieganie pożarom oraz współdziałanie w tym zakresie z Państwową Strażą Pożarną. Udział w akcjach ratowniczych (pożarach, zagrożeniach ekologicznych, klęsk).	KRS:0000425387

Źródło: www.mojepanstwo.pl

6.5. Identyfikacja podstawowych problemów w obszarze

ZARZĄDZANIE
• Niedostateczna promocja Gminy, niewykorzystanie atutów środowiskowych do promocji turystycznej Gminy.
• Coraz więcej osób korzystających z opieki społecznej.
• Niska skuteczność polityki informacyjnej Gminy.
• Małe zaangażowanie lokalnego społeczeństwa w działalność gminy.

III. ANALIZA SWOT

Zasadniczym celem strategicznym każdego regionu jest zapewnienie jak najlepszego poziomu życia swoim mieszkańcom, dzięki wykorzystaniu zasobów regionu w którym żyją. Efektywność realizacji tego celu wymaga dokonania właściwej oceny potencjału regionu, wybrania kierunków rozwoju oraz spełnienia przez ten region określonej misji.

Istota analizy SWOT, której nazwa pochodzi od pierwszych liter wyrazów, tj.:

- **Strengths** - silne strony,
- **Weaknesses** – słabe strony,
- **Opportunities** – szanse,
- **Threats** – zagrożenia,

sprowadza się do oceny zasobów społeczno-ekonomicznych danej jednostki w świetle pojawiających się w jej otoczeniu szans i zagrożeń.

Nazwa „SWOT” wskazuje jednocześnie na kolejność analizowania określonych czynników, a więc w pierwszym rzędzie na przedstawieniu atutów i słabości samorządu terytorialnego, odnosząc je następnie do okazji i zagrożeń występujących w jego środowisku zewnętrznym. Kolejność ta może być jednak odwrócona, przez co bada się zagrożenia oraz szanse jakie stwarza otoczenie na tle silnych i słabych stron jednostki samorządu terytorialnego (analiza TOWS). W związku z dużą ilością uwzględnianych czynników, w celu zwiększenia przejrzystości badania, można je odpowiednio pogrupować. Stąd przykładowo można wyróżnić takie dziedziny jak: finanse (np. struktura dochodów, stan zadłużenia), organizacja (np. struktura organizacyjna urzędu, zasoby kadrowe, działania marketingowe), gospodarka (np. liczba i struktura przedsiębiorstw, poziom zatrudnienia i bezrobocia), infrastruktura (np. stan dróg, sieci kanalizacyjnych, posiadany zasób mieszkaniowy, liczba szkół i przedszkoli), zagospodarowanie przestrzenne i środowisko (np. stan urbanizacji, emitowane zanieczyszczenia).

W przypadku jednostek samorządu terytorialnego analizowane grupy czynników rozumiane są następująco:

- ◆ **silne strony jednostki**, czyli wewnętrzne czynniki pozytywne, to głównie unikalne zasoby, wartości, umiejętności oraz inne aspekty odróżniające dany samorząd terytorialny od pozostałych jednostek, szczególnie tych sąsiadujących. Zaliczyć do nich można przykładowo: niski poziom zadłużenia, wysoka jakość obsługi interesantów, liczne boiska i parki zieleni itp.;
- ◆ **słabe strony**, rozumiane jako wewnętrzne czynniki negatywne, do których należą atrybuty funkcjonowania jednostki zmniejszające jej sprawność, skuteczność czy dynamikę rozwoju, np. niski poziom dochodów własnych, słabe wykształcenie pracowników urzędu, przestarzała infrastruktura wodno-ściekowa, itp.;
- ◆ **szanse** (zewnętrzne czynniki pozytywne), czyli wszystkie procesy zachodzące w bliższym lub dalszym otoczeniu jednostki, które mogą w przyszłości wpłynąć pozytywnie na jej rozwój, np. możliwości wykorzystania środków unijnych, planowane zmiany ustawowe;
- ◆ **zagrożenia**, czyli zewnętrzne czynniki negatywne, pod pojęciem których rozumie się wydarzenia i procesy zachodzące w otoczeniu jednostki, mające negatywny

wpływ na jej działalność. Stąd zagrożenia utrudniają możliwości rozwojowe danego samorządu, np. kryzys w sektorze finansów publicznych.

Wykonana w ten sposób analiza SWOT może mieć zastosowanie między innymi w konstruowaniu strategii działalności jednostki samorządu terytorialnego. Można bowiem wyróżnić cztery podstawowe warianty strategiczne, tj.:

1. **Strategia SO (agresywna)**, której celem jest wykorzystanie szans będących w otoczeniu jednostki, bazując na jej mocnych stronach. Jest to więc strategia dynamicznego, często skokowego rozwoju, przejawiająca się między innymi w wysokim wzroście inwestycji, wysokiej absorpcji środków unijnych dzięki pracy i zaangażowaniu pracowników urzędu;
2. **Strategia WO (konkurencyjna)**, której celem jest przezwycięzenie słabości bądź ich uniknięcie poprzez wykorzystanie możliwości pojawiających się w otoczeniu, np. zmniejszenie poziomu zadłużenia, współpraca z innymi samorządami, wykorzystanie środków unijnych;
3. **Strategia ST (konserwatywna)**, rozumiana jako wykorzystywanie mocnych stron danego samorządu terytorialnego w celu zminimalizowania bądź uniknięcia zagrożeń, np. wykorzystanie partnerstwa publiczno-prywatnego, opracowanie właściwego planu zagospodarowania przestrzennego;
4. **Strategia WT (defensywna)**, która polega na ograniczaniu wewnętrznych słabości oraz unikaniu potencjalnych zagrożeń ze strony otoczenia, np. reorganizacja struktur samorządowych w celu redukcji kosztów, ograniczenie wydatków inwestycyjnych i dalszego zadłużania się.

*Na podstawie przeprowadzonych analiz strategicznych, w tym analizy SWOT oraz w oparciu o wyniki warsztatów z udziałem przedstawicieli lokalnej społeczności wynika, iż Gmina w przyszłym okresie powinna przyjąć strategię **KONKURENCYJNA**.*

Analiza SWOT stanowi też często pierwszy krok w kierunku absorpcji środków unijnych. Jest ona podstawą studium wykonalności projektu. Umożliwia ona zdefiniowanie rzeczywistych potrzeb jednostki, przez co pozyskiwane środki będą przyczyniały się do jej faktycznego rozwoju i wkomponowywały się w całościową strategię działalności JST. Analiza SWOT może być również wielce przydatna w przeprowadzaniu programów restrukturyzacyjnych, które mogą dotyczyć zmiany formy prawnej czy organizacyjnej funkcjonujących w samorządzie jednostek publicznych.

Analiza SWOT dla Gminy Michów została opracowana w trakcie konsultacji społecznych z udziałem przedstawicieli lokalnej społeczności oraz pod kierunkiem eksperta zewnętrznego. Jest wynikiem spostrzeżeń pracowników Urzędu Gminy, lokalnych liderów i mieszkańców oraz podsumowaniem części diagnostycznej opracowania.

Analiza została przeprowadzona w następujących obszarach strategicznych:

- przestrzeń i środowisko,

- sfera społeczna,
- sfera gospodarcza,
- infrastruktura społeczna
- infrastruktura techniczna
- zarządzanie.

Poniżej zamieszczono tabelaryczną prezentacja wyników przeprowadzonych warsztatów strategicznych, dotyczących analizy SWOT strategii.

<u>PRZESTRZEŃ I ŚRODOWISKO</u>	
<u>MOCNE STRONY</u>	<u>SŁABE STRONY</u>
<ul style="list-style-type: none"> • obszary chronionego krajobrazu „Dolina Wieprza” • obszary Natura 2000 • brak przemysłu uciążliwego dla środowiska • niska gęstość zaludnienia (47osób/km) • oczyszczalnia ścieków (Michów) • bardzo dobre położenie geograficzne • dobrze rozwinięta infrastruktura: wodociągowa, kanalizacyjna, gazowa i drogowa) • dużo terenów pod zagospodarowanie tereny rekreacyjne i sportowe • wykorzystywanie OZE • realizacja autorskiego programu ekologicznego w przedszkolu 	<ul style="list-style-type: none"> • niska świadomość ekologiczna mieszkańców • brak miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego • niski budżet własny gminy • brak zbiornika retencyjnego • słabo rozwinięta baza agroturystyczna • zanieczyszczanie środowiska, min. poprzez wypalanie śmieci • znikoma ilość przydomowych oczyszczalni (brak dofinansowania) • ograniczona możliwość rozwoju przemysłu ze względu na programy NATURA 2000, OCK • słaba współpraca z instytucjami ochrony środowiska • utrudnienia związane z wymogami konserwatora zabytków • znikome wykorzystanie biomasy
<u>SZANSE</u>	<u>ZAGROŻENIA</u>
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost wykorzystywania OZE • rozwój sieci kanalizacji grupowej i zagrodowej • edukacja ekologiczna • pozyskiwanie środków zewnętrznych • realizacja projektów ekologicznych • dofinansowania dla domowych oczyszczalni ścieków 	<ul style="list-style-type: none"> • wylewy rzeki Wieprz • brak zbiorników retencyjnych • zanieczyszczenie środowiska naturalnego • zaburzenie funkcjonowania ekosystemów • rabunkowa gospodarka leśna • zanieczyszczanie lasów • wypalanie traw • straty wywołane przez działalność dzikiej zwierzyny • niszczenie całych ekosystemów przez bobry

	<ul style="list-style-type: none"> • niska opłacalność rolnictwa • tworzenie dużych farm hodowli zwierząt
<u>SFERA SPOLECZNA</u>	
<p style="text-align: center;"><u>MOCNE STRONY</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • duża rola Asystenta Rodziny • funkcjonowanie oddziałów przedszkolnych na terenie całej gminy • dożywianie potrzebujących dzieci w placówkach oświaty • oddziały sportowe w ZSO Michów • pozyskiwanie funduszu unijnych, m.in.: przez LGD, szkoły, przedszkola, klub sportowy • integracja mieszkańców poprzez cykliczne imprezy okolicznościowe • organizacja czasu wolnego, m.in.: poprzez wycieczki, rozgrywki sportowe • aktywna działalność animatorów sportu • dobry dostęp do Internetu • dobry dostęp do podstawowej opieki medycznej i społecznej 	<p style="text-align: center;"><u>SŁABE STRONY</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • brak szkoły średniej • brak komisariatu policji • brak świetlic wiejskich • niezadowalająca opieka zdrowotna dla dzieci w szkołach • brak wykwalifikowanej kadry sprawującej opiekę nad małymi dziećmi w okresie wakacji • niezagospodarowane obiekty OSP • zły stan ośrodka zdrowia w Rudnie • niska świadomość mieszkańców na temat działań prowadzonych na obszarze gminy
<p style="text-align: center;"><u>SZANSE</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • możliwość pozyskiwania funduszy unijnych • możliwość organizowania w wiejskich świetlicach różnego rodzaju imprez cyklicznych • możliwość podjęcia pracy przez rodziców dzieci przedszkolnych • racjonalne gospodarowanie środkami finansowymi gminy przy większym udziale społeczności lokalnej • większe zaangażowanie społeczności lokalnej w działania mające na celu poprawę stanu i ochronę środowiska naturalnego • udzielanie pomocy społecznej, np.: za prace porządkowe, pomoc publiczną 	<p style="text-align: center;"><u>ZAGROŻENIA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • wykluczenia społeczne • niż demograficzny • niska integracja społeczna • niewłaściwe funkcjonowanie rodzin (rodziny z dysfunkcjami) • wysokie bezrobocie • migracja młodych, wykształconych ludzi • częste występowanie patologii społecznych (alkoholizm, narkomania) • wzrost liczby osób korzystających z zasiłków pomocy społecznej

<u>SFERA GOSPODARCZA</u>	
<p style="text-align: center;"><u>MOCNE STRONY</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • funkcjonowanie mleczarni, RSP • duży odsetek gospodarstw rolnych średniej wielkości • cykliczne, tygodniowe targi (w środy) • dobrze rozwinięta sieć usług i handlu • obecność rozbudowanej sieci energetycznej sprzyjającej zakładaniu dużych przedsiębiorstw • dobre połączenie z drogą krajową • tereny atrakcyjne turystycznie 	<p style="text-align: center;"><u>SŁABE STRONY</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • mała liczba zakładów pracy • rozdrobnienie gospodarstw rolnych • niska rentowność rolnictwa • niskie klasy bonitacyjne gleby • brak uzbrojonych terenów pod inwestycje • niska jakość urządzenia placu targowego • brak terenów inwestycyjnych • słabo rozwinięta infrastruktura drogowa • brak ścieżek rowerowych • brak produktu lokalnego • brak usług rzemieślniczych
<p style="text-align: center;"><u>SZANSE</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • możliwość pozyskania środków zewnętrznych • zapewnienie stałej opłacalności rolnictwa • stworzenie bardziej przyjaznych przepisów dla przedsiębiorstw • rozwój rodzinnych zakładów (masarnie, przetwórnice owoców) • obniżenie podatków, co będzie sprzyjało rozwojowi firm • promocja i rozwój agroturystyki • obniżenie opłat do minimalnych dla nowych przedsiębiorców (ZUS, US) 	<p style="text-align: center;"><u>ZAGROŻENIA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • migracja młodych, wykształconych ludzi • kończące się tereny inwestycyjne • napływ obcego towaru • odpływ kapitału (działalność założona w Gminie Michów, a podatki opłacane w obcej)
<u>INFRASTRUKTURA SPOLECZNA</u>	
<p style="text-align: center;"><u>MOCNE STRONY</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • trzy szkoły podstawowe (Michów, Katarzyn, Rudno) • dwie szkoły gimnazjalne (Rudno, Michów) • oddziały przedszkolne (Rudno, Michów, Katarzyn) • liceum w Michowie • boiska sportowe z towarzyszącą 	<p style="text-align: center;"><u>SŁABE STRONY</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • brak domu kultury na terenie gminy • zbyt mała ilość świetlic wiejskich • mała ilość placów zabaw • brak form dziennej opieki pomocy społecznej • brak form opieki dla dzieci do lat 3 • brak możliwości udzielenia szybkiej pomocy medycznej

<p>infrastruktura</p> <ul style="list-style-type: none"> • aktywnie działająca OSP (Michów, Mejnierzyn, Chudowola, Elżbietów) • ludowy zespół śpiewaczy – JARZĘBINKI • aktywny udział w życiu społecznym parafii • działalność Towarzystwa Przyjaciół Michowa • dostępność ośrodków zdrowia • szeroko rozwinięte usługi opiekuńcze • punkt spotkań AN IALAON • psychologiczny punkt konsultacyjny 	<ul style="list-style-type: none"> • brak posterunku policji • niska integracja społeczności lokalnej • niewykorzystana możliwość utworzenia kąpieliska • wykluczenia społeczne • starzenie się społeczeństwa • niski przyrost naturalny • znikome zaangażowanie społeczności lokalnej w działalność społeczną • trudności związane z pozyskiwaniem funduszy unijnych • słaby lub brak dostępu ludzi starszych do komunikacji publicznej
<p style="text-align: center;"><u>SZANSE</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • pozyskiwanie zewnętrznych funduszy • większa integracja społeczności lokalnej w dążeniu do realizacji wytyczonych celów strategicznych • kultywowanie tradycji regionalnej wśród uczniów szkół • łatwiejsze pozyskiwanie funduszy wspierających integrację mieszkańców wsi • rozbudowa i remonty świetlic wiejskich • większe zaangażowanie nauczycieli w aktywizację zachowań prospołecznych wśród uczniów • dobrze wykształcona i zaangażowana kadra • festiwal kultury ludowej 	<p style="text-align: center;"><u>ZAGROŻENIA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • migracja młodzieży • zwiększenie przestępczości • zagrożenia związane z chorobami cywilizacyjnymi • najniższy w województwie przyrost naturalny • bardzo niski poziom wykształcenia mieszkańców (ponad 50% ma wykształcenie podstawowe, a tylko 4% wyższe)
<p><u>INFRASTRUKTURA TECHNICZNA</u></p>	
<p style="text-align: center;"><u>MOCNE STRONY</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • dobrze rozwinięta sieć infrastruktury technicznej • wykonane prace remontowe dróg • obecność posterunku pogotowia energetycznego • inwestycje związane z OZE • budowa placów zabaw dla dzieci • dobre oświetlenie wszystkich sołectw 	<p style="text-align: center;"><u>SŁABE STRONY</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • słabe wyposażenie OSP na wsiach • zbyt niska moc energetyczna dla rozwoju przemysłu • słabo rozwinięta sieć gazowa • brak sieci kanalizacyjnych (poza Michowem) • brak ścieżek rowerowych na obszarze całej gminy • drogi wymagające remontu • brak zbiorników retencyjnych • brak nowoczesnej instalacji w

	<p>oczyszczalni ścieków</p> <ul style="list-style-type: none"> • małe wykorzystanie lokalnych zasobów w produkcji biomasy
<p style="text-align: center;"><u>SZANSE</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • pozyskiwanie środków zewnętrznych • budowa przydomowych oczyszczalni ścieków • inwestycje związane z OZE • rozwój sieci Internetu szerokopasmowego • promocja produktów regionalnych; pomoc w uzyskaniu CERTYFIKATU JAKOŚCI 	<p style="text-align: center;"><u>ZAGROŻENIA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • znikome szanse rozwoju drobnego przemysłu • przestarzała sieć melioracyjna • starzejące się urządzenia sieci energetycznej • zaostrzenie przepisów sanitarnych odnośnie wytwórstwa produktów regionalnych
<u>ZARZADZANIE</u>	
<p style="text-align: center;"><u>MOCNE STRONY</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • wykwalifikowana kadra • sprawny przepływ informacji • dostępność władzy • funkcjonowanie jednostek pomocniczych (OSP, biblioteka, TPM, GLKS, klub seniora) • publikacje lokalne • akcje sportowe i charytatywne • działalność zespołów ludowych • realizacja projektów (budowa i rozbudowa infrastruktury, inwestycje związane z OZE, wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży) • działalność LGD 	<p style="text-align: center;"><u>SŁABE STRONY</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • małe zaangażowanie lokalnego społeczeństwa w działalność gminy • brak osoby piszącej i koordynującej wnioski o pozyskanie dofinansowań dla różnych placówek • brak ogólnodostępnego doradztwa prawnego dla mieszkańców • słaba współpraca pomiędzy zakładami pracy istniejącymi na terenie gminy • niewielka promocja gminy na zewnątrz • niezadowalająca obsługa interesantów w UG • mało czytelne gminne strony Internetowe

<u>SZANSE</u>	<u>ZAGROŻENIA</u>
<ul style="list-style-type: none">• dobra lokalizacja i jakość infrastruktury transportowej• zaangażowanie Gminy w procedurze scaleniowej wsi (obrębów) oraz budowie infrastruktury poscaleniowej;• wykorzystanie istniejących terenów pod kompleksy lekkoatletyczne i boiska sportowe• aktywizacja zawodowa mieszkańców• większe wykorzystanie Internetu w urzędach administracji publicznej• założenie fundacji wspomagającej sport• promocja gminy w mediach lokalnych i ogólnopolskich• większe zainteresowanie problemami mieszkańców	<ul style="list-style-type: none">• migracja młodzieży• lęk przed zmianami• mała liczba miejsc pracy• przekładanie interesów politycznych nad interesy społeczności lokalnej.

IV. WNIOSKI I REKOMENDACJE

Rozwój gospodarczy gminy zależy od działań i stanowiska władz lokalnych oraz zaangażowania, aktywności i współpracy partnerów społecznych i gospodarczych. Powinny one spełniać następujące cele:

- wspieranie lokalnej przedsiębiorczości;
- zachęcanie nowych inwestorów do inwestowania na terenie gminy poprzez stwarzanie udogodnień organizacyjnych i prawnych;
- poprawę infrastruktury technicznej;
- bardziej efektywne wykorzystanie potencjału turystycznego i walorów przyrodniczych;
- podnoszenie kwalifikacji i umiejętności mieszkańców;
- aktywizację społeczności lokalnej.

Najważniejszymi czynnikami rozwoju lokalnego są:

- zatrudnienie – ważne jest powstawanie nowych firm i rozwój istniejących, co prowadzi do tworzenia nowych miejsc pracy oraz wprowadzanie nowych technologii;
- baza dla rozwoju – np. zasoby środowiska naturalnego, rozwinięta infrastruktura, dogodne tereny pod inwestycje, przedsiębiorczość, jakość kadr;
- zalety lokalizacji – położenie geograficzne gminy oraz dogodna komunikacja – jeżeli gmina jest miejscem do którego łatwo dojechać oraz będzie dobrze rozwinięta łączność komunikacyjna, zwiększa się atrakcyjność gminy pod względem inwestycyjnym i turystycznym;
- zasoby wiedzy – ważne są kwalifikacje i umiejętności mieszkańców.

Wymienione wyżej czynniki są uniwersalne z punktu widzenia każdej gminy, w przypadku Gminy Michów należałoby je dostosować do zdiagnozowanych uwarunkowań rozwoju społeczno-gospodarczego:

- atrakcyjność inwestycyjna powiązana z istniejącym potencjałem turystycznym, jako podstawowy czynnik rozwoju gospodarczego gminy spowoduje lokalizację przedsiębiorstw usługowych, produkcyjnych, rozwój rynków zbytu i zaopatrzenia, dostępność usług specjalistycznych;
- dostępność komunikacyjna jako podstawowy warunek lokalizacji przedsiębiorstw produkcyjnych, usługowych i handlowych oraz zabudowy mieszkaniowej - przyrostu liczby stałych mieszkańców;
- zewnętrzna i wewnętrzna spójność komunikacyjna obszaru Gminy - sprzyja sprawnie funkcjonującemu transportowi publicznemu (dogodny dojazd do pracy, szkół i uczelni), optymalnemu wykorzystaniu zasobów Gminy (m.in. elastyczne wykorzystanie budynków oświatowych, infrastruktury społecznej), poprawie warunków życia mieszkańców, rozwojowi lokalnego rynku zbytu i pracy, integracji mieszkańców, zwiększeniu atrakcyjności inwestycyjnej Gminy i ochronie środowiska naturalnego.

Podsumowaniem diagnozy strategicznej są wnioski i rekomendacje dotyczące przyszłych kierunków rozwoju. Projekcja przyszłości jest obrazowym przedstawieniem możliwości rozwojowych, jakie stwarzają uwarunkowania zewnętrzne i szanse tkwiące w uwarunkowaniach wewnętrznych, z uwzględnieniem ograniczeń tkwiących w sferach społeczno-gospodarczej i przyrodniczej.

Analiza potencjału Gminy wskazuje na możliwość rozwoju kilku funkcji Gminy Michów, które powinny stać się dla niej głównymi wytycznymi rozwoju i doprowadzić do pożądanых przeobrażeń społeczno-gospodarczych:

- **funkcja gospodarcza,**
- **funkcja społeczna,**
- **funkcja turystyczna,**
- **funkcja mieszkaniowo-rekreacyjna,**
- **funkcja ochrony środowiska.**

Diagnoza sytuacji Gminy Michów oraz przeprowadzona analiza SWOT wskazuje na to, że obecnie główny nacisk należy położyć na gospodarkę, w tym turystykę i społeczeństwo, ponieważ stan środowiska naturalnego nie stanowi zagrożenia dla zrównoważonego rozwoju Gminy. Nie oznacza to jednak, że środowisko naturalne może pozostawać poza uwagę społeczną. Obecny, dobry stan środowiska naturalnego nie zwalnia władz Gminy oraz mieszkańców z podejmowania przedsięwzięć inwestycyjnych służących dalszej jego ochronie. Wyrównanie szans rozwojowych wszystkich dziedzin jest warunkiem postępu, przez który należy rozumieć poprawę ogólnej zamożności i warunków życia człowieka.

Szansą rozwojową dla Gminy Michów jest rozwój małej i średniej przedsiębiorczości w kierunku turystyki i rekreacji, co jest jednym z najważniejszych niewykorzystanych dotychczas przez Gminę możliwości rozwoju. Gmina, poprzez czyste środowisko naturalne i

piękno krajobrazu stanowi bardzo atrakcyjne miejsce do zamieszkania. Jednocześnie należy zadbać o społeczną sferę życia człowieka. Analiza SWOT wskazuje na duże zaniedbania m.in. w sferze ochrony zdrowia mieszkańców (w tym zakresie wynikające z braku środków finansowych na te cele). Na uwagę zasługuje również niewystarczająca (niedopasowana do potrzeb) oferta spędzania wolnego czasu skierowana do dzieci, młodzieży i osób dorosłych. Z punktu widzenia ochrony środowiska niezbędne jest zadbanie o rozwój infrastruktury kanalizacyjnej oraz dalsza walka z nielegalnymi śmietniskami, czy też nieszczelnymi przydomowymi szambami. Innymi słowy działania dotyczące rozwoju Gminy powinny iść w kierunku poprawy jakości i poziomu życia mieszkańców poprzez poprawę infrastruktury, stworzenie warunków do dalszego rozwoju przedsiębiorczości, tworzenia nowych miejsc pracy oraz zachowanie i promocję walorów krajobrazu i środowiska.

Należy więc:

- **wspierać lokalne inicjatywy podejmowania działalności gospodarczej, w tym związanej z usługami turystycznymi i tworzyć warunki zachęcające do lokalizowania na terenie gminy przedsiębiorstw,**
- **wspierać mieszkańców w procesie podnoszenia wiedzy i kwalifikacji, oraz inicjatywach społecznych i gospodarczych,**
- **rozwinąć małą infrastrukturę rekreacyjną**
- **zadbać o bezpieczeństwo ruchu pieszych poprzez budowę chodników oraz oświetlenia ulicznego i parkingów,**
- **rozwinąć infrastrukturę drogową, zwłaszcza drogi powiatowe oraz doprowadzić do zewnętrznej i wewnętrznej spójności komunikacyjnej Gminy,**
- **umacniać pozycję miejscowości Michów, jako silnego ośrodka kultury, i przedsiębiorczości, ośrodka zapewniającego kompleksowe usługi dla mieszkańców,**
- **wykorzystać walory środowiskowe i kulturowe do rozwoju turystyki, w tym agroturystyki i turystyki weekendowej a także rekreacji, co stanowić może podstawowe lub dodatkowe źródło dochodów mieszkańców.**

V. ANALIZA PROBLEMÓW GMINY MICHÓW

Zasadniczym punktem wyjścia w procesie opracowania Strategii Rozwoju jest przeprowadzenie analizy problemów. Pozwala to na dokonanie bardziej szczegółowego opisu rzeczywistości, uwzględniającego wszystkie dziedziny działalności, które ze względu na pewne niedociągnięcia wymagają działań naprawczych.

Analizę problemów Gminy przeprowadzono podczas warsztatów strategicznych, w których wzięli udział przedstawiciele społeczności lokalnej Gminy Michów.

Zidentyfikowane problemy zostały odniesione do poszczególnych dziedzin związanych z funkcjonowaniem samorządu gminnego i zostały podzielone na 18 zasadniczych kategorii, które znajdują odzwierciedlenie w zadaniach i kompetencjach przypisanych do istoty samorządu gminnego.

IDENTYFIKACJA PROBLEMÓW – WYNIKI KONSULTACJI:

Obszar I: edukacja publiczna

- analiza sieci szkół i dostosowanie ich obwodów w aspekcie ekonomicznym
- dostosowanie oferty edukacyjnej do obecnych potrzeb na rynku pracy (np.: organizacja zajęć pozalekcyjnych)
- adaptacja szkół zlikwidowanych na potrzeby społeczności lokalnej, np.: dom kultury, świetlica, mieszkania socjalne
- organizacja szkoleń tematycznych dla osób starszych
- zbyt mały metraż przedszkola w Michowie
- bardzo ubogi księgozbiór bibliotek szkolnych
- zbyt stare pomoce dydaktyczne dla szkoły podstawowej i gimnazjalnej
- małe zaangażowanie szkoły w promowaniu kultury ludowej wśród dzieci i młodzieży

Obszar II: kultura, biblioteki gminne i inne instytucje kultury oraz ochrona zabytków i opieka nad zabytkami

- brak domu kultury i całego zaplecza działalności z nim związanej
- niski stopień informowania społeczności lokalnej o bogactwie zabytkowym regionu
- niskie nakłady na ochronę miejscowych zabytków i trudności związane z pozyskaniem środków zewnętrznych na ten cel
- potrzeba przeprowadzenia generalnego remontu remizy strażackiej w Giżycach oraz w Elżbietowie
- zbyt mała liczba organizacji zajmujących się promocją kultury
- zbyt mały metraż GBP uniemożliwiający doposażenie jej w nowoczesne sprzęty multimedialne
- brak remontu przydrożnych kapliczek
- potrzeba remontu świetlicy w Węgielcach i dodatkowe jej doposażenie
- poszerzenie oferty kulturalnej regionu

Obszar III: przedsiębiorczość, wsparcie rolnictwa, zbyt produktów lokalnych, targowiska i hale targowe, tereny inwestycyjne, obsługa inwestorów, wsparcie i obsługa z biznesem

- brak terenów inwestycyjnych
- pozyskiwanie nowych terenów inwestycyjnych
- brak inwestorów tworzących nowe miejsca pracy
- braki mocy sieci energetycznej (problemy z zasilaniem dużych zakładów pracy)
- brak lokalnego, dobrze wyposażonego placu targowego
- zwiększenie promocji produktów lokalnych
- brak koordynatora odpowiedzialnego za promocję produktów lokalnych

- brak programów wsparcia dla nowych przedsiębiorców
- niska opłacalność produktów rolnych
- wysoki odsetek małych gospodarstw rolnych

Obszar IV: porządek publiczny i bezpieczeństwo obywateli oraz ochrona przeciwpożarowa i przeciwpowodziowa, w tym wyposażenie i utrzymanie gminnego magazynu przeciwpowodziowego

- niski odsetek bezpieczeństwa obywateli
- brak nowoczesnych samochodów i sprzętów strażackich
- brak magazynów przeciwpowodziowych
- brak jednostki ochotniczej straży pożarnej w Trzcincu
- brak posterunku policji
- brak kursów, szkoleń prowadzonych przez służby straży pożarnej i policji przygotowujących do nagłych wypadków losowych
- brak szkoleń z zakresu pierwszej pomocy dla mieszkańców gminy
- brak szkoleń z zakresu samoobrony dla miejscowej ludności
- brak zbiorników retencyjnych

Obszar V: ład przestrzenny, gospodarka nieruchomościami, ochrona środowiska i przyrody oraz gospodarka wodna

- zanieczyszczanie lasów poprzez dzikie wysypiska śmieci
- słaby stan rowów melioracyjnych
- brak remontu urządzeń melioracyjnych w miejscowości Anielówka i Giżyce
- duże zanieczyszczenie ścieżek przydrożnych
- występowanie terenów zalewowych (łąki)
- brak zbiorników retencyjnych
- brak wystarczającej ilości koszy na śmieci
- utworzenie lokalnego placu targowego
- niski poziom oznakowania miejscowości i ulic gminy
- brak miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego
- oznakowanie i opis pomników przyrody
- zwiększenie opieki nad gniazdami bocianów (zwiększenie zaangażowania Urzędu Gminy w tej dziedzinie)

Obszar VI: kultura fizyczna i turystyka, w tym tereny rekreacyjne i urządzenia sportowe

- brak zagospodarowanych terenów rekreacyjnych (zalew, basen kąpielowy, ścieżki rowerowe, siłownia na świeżym powietrzu)
- słabo rozwinięta baza noclegowa
- niska liczba gospodarstw agroturystycznych
- duży odsetek niewykorzystanych terenów rekreacyjnych
- brak cyklicznych imprez sportowych
- niski poziom zainteresowania mieszkańców działalnością agroturystyczną
- brak zagospodarowania doliny Wieprza (np.: spływy kajakowe)
- brak ścieżek rowerowych
- brak lokalnego klubu sportowego
- brak wykorzystania lokalnego potencjału krajobrazowego
- zwiększenie poziomu rozwoju agroturystyki w mniejszych miejscowościach, w tym rozwój lokalnej bazy noclegowej
- słabe wyposażenie gminnych świetlic i placów zabaw
- bezpłatne udostępnienie boisk i hal gimnastycznych dla mieszkańców gminy w celu promocji zachowań związanych z uprawianiem różnych sportów

Obszar VII: gminne drogi, ulice, mosty, place oraz organizacja ruchu drogowego

- zły stan drogi powiatowej Michów – Kurów
- zły stan drogi Michów – Gołąb

- zły stan drogi powiatowej Giżyce – Wola Skromowska (podłączenie jej do krajowej 19)
- zły stan drogi powiatowej Rudno – Giżyce
- brak przebudowy drogi wojewódzkiej 809
- brak remontu drogi Rudno – Elżbietów
- brak drogi asfaltowej w Katarzynie
- potrzeba remontu drogi w Rudzienku, Trzcincu i Natalinie
- potrzeba budowy drogi we wsiach: Lipniak, Anielówka, Wypnicha – Michałówka, Aleksandrówka,
- utrudniony wyjazd ze szkoły w Rudnie
- słaby stan nawierzchni drogi i brak chodników w Michowie
- zbyt mała ilość parkingów
- brak drogi powiatowej Gawłówka – Sobolew
- potrzeba modernizacji gminnych dróg w miejscowościach Podlodówek i Gawłówka
- brak rozwiązania problemu zamiany działek na kopalnię piasku w Gołębiu
- nieuregulowany stan prawny i notarialny działek przeznaczonych na drogę Trzamuśnia - Gołąb połączoną z drogą wojewódzką 809
- potrzeba uzupełnienia brakujących chodników na terenie całej gminy
- brak asfaltowej nawierzchni na ul. Spokojnej

Obszar VIII: zieleń gminna i zadrzewienia, parki

- brak wolnych przestrzeni do zadrzewienia
- brak planowej gospodarki terenami zieleni
- brak wystarczających środków na zakup drzewek ozdobnych i krzewów
- potrzeba pozyskiwania zewnętrznych funduszy na zakup nowych kwiatów, krzewów i drzewek ozdobnych
- zwiększenie zaangażowania osób korzystających z opieki społecznej w pielęgnację i ochronę lokalnej roślinności oraz ogólnej estetyki
- zwiększenie zabiegów konserwatorskich związanych z pielęgnacją starych okazów
- zwiększenie liczby nasadzeń drzew oraz krzewów ozdobnych na obszarze całej gminy
- brak wykorzystania naturalnego potencjału krajobrazowego
- zwiększenie zaangażowania gminnych radnych i sołtysów w promocji wśród mieszkańców gminy zachowań związanych z pielęgnacją naturalnego krajobrazu, otoczenia

Obszar IX: współpraca gminy i organizacji z innymi gminami, powiatem, ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw, współpraca władz z przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi

- niski poziom współpracy ponadlokalnej
- bardzo słaba współpraca z przedsiębiorcami
- słaba współpraca między radnymi
- zbyt mała liczba organizacji pozarządowych współpracujących z gminą w celu realizacji różnych projektów i przedsięwzięć
- zawarcie współpracy partnerskiej z gminami o podobnych walorach i preferencjach w celu pozyskania nowego doświadczenia
- brak współpracy pomiędzy gminami w zakresie realizacji wspólnych inwestycji

Obszar X: promocja gminy wewnątrz i na zewnątrz, działania, polityka, efekty

- słabo czytelna oprawa gminnej strony Internetowej
- brak wielostronnej promocji gminy
- brak promocji gminy na zewnątrz
- zbyt niski poziom informacji odnośnie przeprowadzanych inwestycji oraz osiągnięć wewnętrznych gminy
- zwiększenie poziomu współpracy gminy z lokalną społecznością (prasa lokalna, spotkania dyskusyjne, cykliczne imprezy oraz tematyczne uroczystości)

- zwiększenie poziomu partycypacji mieszkańców gminy (udział w szkoleniach, warsztatach tematycznych dotyczących działalności gminy)
- zwiększenie jakości działań związanych z pozyskiwaniem nowych inwestorów, a co się z tym wiąże zwiększeniem miejsc pracy
- brak dogodnych terenów inwestycyjnych, które umożliwiłoby pozyskiwanie nowych inwestorów
- brak promujących produktów, obiektów lokalnych
- niska promocja gminy poprzez prasę lokalną, związana z brakiem specjalistów opracowujących dane artykuły

Obszar XI: aktywność społeczna, konsultacje społeczne, wspieranie i upowszechnianie idei samorządowej, współpraca z organizacjami pozarządowymi, polityka informacyjna władz gminnych, działalność i aktywność radnych, obsługa w urzędzie gminy i jednostkach organizacyjnych, załatwianie spraw przez urzędników

- niska aktywność społeczna mieszkańców
- zwiększenie aktywizacji społeczności lokalnej w działalność prowadzoną przez gminę oraz organizacje pozarządowe
- konsultacje Programu Pożytku Publicznego z organizacjami pozarządowymi
- małe zaangażowanie miejscowych radnych
- brak współpracy radnych gminy z mieszkańcami
- mała „przychyłość” urzędników administracji publicznej wobec petentów
- brak konsultacji społecznych z mieszkańcami gminy związanych z budową Farmy Wiatrowej
- brak lokalnych inicjatyw społecznych
- niedostateczna polityka informacyjna Urzędu Gminy w Michowie
- brak możliwości obsługi petentów drogą internetową

Obszar XII: gminne budownictwo mieszkaniowe

- możliwość pozyskania lokali socjalnych
- przeznaczenie lokali socjalnych dla młodych małżeństw
- brak mieszkalnych lokali do wynajęcia, przez co mieszkańcy osiedlają się w gminach sąsiednich
- bardzo mała liczba działek budowlanych i związana z tym wysoka cena ich zakupu
- brak wyznaczonych terenów pod inwestycje, m.in.: mieszkalne
- brak zewnętrznych inwestorów budujących mieszkania pod wynajem

Obszar XIII: pomoc społeczna

- duży odsetek osób korzystających z pomocy społecznej
- zwiększenie kontroli nad przyznawanymi funduszami pomocowymi
- egzekwowanie obowiązku alimentacyjnego
- przyznanie pomocy powinno być poprzedzone rzetelną analizą potrzeb mieszkańców oraz ich statusu majątkowego
- zwiększenie zaangażowania pracowników opieki społecznej w indywidualne problemy każdej z potrzebujących rodzin w celu lepszego poznania ich potrzeb i przyznania doraźnej pomocy
- zaangażowanie osób pobierających świadczenia socjalne w prace społeczne

Obszar XIV: ochrona i promocja zdrowia

- modernizacja i remont ośrodka zdrowia w Rudnie
- brak podstacji pogotowia ratunkowego w Michowie
- organizowanie zajęć promujących zdrowy tryb życia dla mieszkańców gminy w różnych grupach wiekowych
- organizowanie i realizacja zajęć profilaktycznych dla mieszkańców gminy przez lokalne ośrodki zdrowia

- zwiększenie liczby specjalistów przyjmujących w Ośrodku Zdrowia w Michowie (stomatolog, ginekolog, kardiolog)
- utworzenie gminnego punktu rehabilitacyjnego
- dofinansowanie badań i szczepień profilaktycznych
- niska świadomość mieszkańców odnośnie sposobów zdrowego odżywiania się
- organizowanie spotkań, szkoleń z zakresu zdrowego żywienia
- zwiększenie świadomości mieszkańców w zakresie naturalnych sposobów leczenia niektórych dolegliwości (np.: ziołarstwo)
- słaba profilaktyka prozdrowotna
- brak laboratorium do badań

Obszar XV: lokalny transport zbiorowy

- brak konkurencji na rynku
- nieuczciwa konkurencja między przewoźnikami
- bardzo wysokie ceny biletów (szczególnie w kierunku Puław)
- niezgodność odjazdów niektórych busów z rozkładem jazdy
- słabe skomunikowanie małych miejscowości
- brak kursów busów i autobusów w niedziele i święta
- niezadbane przystanki autobusowe
- brak przystanku autobusowego na wysokości stacji ORLEN
- brak dofinansowania do kursów autobusowych do małych miejscowości
- brak dowozu dzieci do szkoły z Katarzyna II
- brak nadzoru nad prawidłowym rozkładem jazdy

Obszar XVI: wodociągi i zaopatrzenie w wodę, kanalizacja, usuwanie i oczyszczanie ścieków komunalnych, utrzymanie czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwienie odpadków komunalnych, zaopatrzenie w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz

- brak kanalizacji gminy (oprócz Michowa)
- brak nowoczesnej oczyszczalni ścieków
- brak oświetlenia ulicznego w miejscowości Podlodówek
- przedłużenie oświetlenia ulicznego w miejscowości Gawłówka i Młyniskach
- brak oświetlenia w Rudnie na ul. Piaskowej
- występowanie dzikich wysypisk śmieci w lasach i przy drogach
- brak przydomowych oczyszczalni ścieków
- brak podłączenia do wodociągu w Wypnisze
- konieczność rozbudowy sieci gazowej i kanalizacyjnej na terenie całej gminy
- brak dywersyfikacji źródeł zasilania w wodę miejscowości Michów
- brak toalety publicznej w centrum Michowa
- ustanowienie sankcji karnych dla osób zanieczyszczających lasy i ścieżki przydrożne
- wymiana przestarzałych sieci wodociągowych
- regularne oczyszczanie sieci wodociągowych na obszarze całej gminy
- brak kanalizacji w Rudzienku
- brak sieci gazowych w Mejerzynie

Obszar XVII: polityka prorodzinna, w tym zapewnienie kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej

- brak zasiłku macierzyńskiego i wychowawczego dla kobiet ubezpieczonych w KRUS-ie
- brak uregulowanych przepisów prawa do prowadzenia prawidłowej polityki prorodzinnej
- brak stałych dyżurów specjalistów (lekarzy)
- brak stałej, bezpłatnej opieki prawnej w gminie
- brak żłobków oraz ograniczona dostępność do przedszkola w dni wolne (tj. ferie, wakacje)

- brak zajęć i miejsc odpowiednich dla dzieci w małych wioskach, szczególnie w okresie wakacyjnym
- brak nowych miejsc pracy
- odpływ młodych, wykształconych ludzi
- zbyt mała liczba lub niekiedy całkowity brak działek pod budownictwo mieszkalne
- brak promocji „KARTY DUŻEJ RODZINY”

Obszar XVIII: gminne obiekty i urządzenia użyteczności publicznej oraz obiekty administracyjne

- brak odpowiedniego zagospodarowania budynku po internacie
 - potrzeba termomodernizacji budynków oświatowych
 - konieczność modernizacji instalacji grzewczych oraz elewacji zewnętrznych budynków Gminy
 - termomodernizacja budynków OSP oraz poprawa jego zewnętrznej estetyki
 - konieczność modernizacji oddziału przedszkolnego
 - budowa świetlicy wiejskiej w Gołębiu
 - konieczność modernizacji świetlicy we wsi Węgielce
 - konieczność remontu budynku świetlicy wiejskiej w Trzcincu
 - potrzeba budowy placów zabaw w Węgielce i w Elźbietowie
 - konieczność modernizacji budynku oraz ogrodzenia świetlicy w Elźbietowie
 - konieczność remontu dachów szkół w Michowie i Rudnie, a następnie dostosowanie nowego pokrycia pod fotowoltaikę
 - możliwość bezpłatnego udostępnienia boisk oraz hal sportowych dla mieszkańców gminy
 - brak budynku „CENTRUM KULTURY”
-

VI. MISJA, WIZJA - CEL GENERALNY STRATEGII

Ogólną misję strategii można wysnuć z zapisów ustawy o samorządzie gminnym. Artykuł 7 ustawy (Ustawa z dnia 8 marca 1990 r, O samorządzie gminnym, Dz. U. 01.142.1591) określa zakres działania i zadania Gminy.

Zgodnie z art. 7. 1. ustawy o samorządzie gminnym zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych Gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej;
- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego;
- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz;
- działalności w zakresie telekomunikacji;
- lokalnego transportu zbiorowego;
- ochrony zdrowia;
- pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych;
- wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- gminnego budownictwa mieszkaniowego;
- edukacji publicznej;
- kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami;
- kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych;
- targowisk i hal targowych;
- zieleni gminnej i zadrzewień;
- cmentarzy gminnych;
- porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego;
- utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych;
- polityki prorodzinnej, w tym zapewnienia kobietom w ciąży opieki socjalnej, medycznej i prawnej;
- wspierania i upowszechniania idei samorządowej, w tym tworzenia warunków do działania i rozwoju jednostek pomocniczych i wdrażania programów pobudzania aktywności obywatelskiej;
- promocji gminy;
- współpracy i działalności na rzecz organizacji pozarządowych;
- współpracy ze społecznościami lokalnymi i regionalnymi innych państw.

Zatem celem działania Gminy jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, co można rozumieć jako misję zapewnienia jak najlepszych warunków świadczenia usług społecznych, a co za tym idzie dążenie Gminy Michów do wyrównywania dysproporcji pomiędzy Gminą a innymi rejonami województwa o wysokim poziomie rozwoju, co pozwoliłoby na stworzenie mieszkańcom optymalnych warunków do życia i rozwoju działalności.

Misja sformułowana w 2007 roku obowiązującej do 2015 roku Strategii Rozwoju Gminy Michów brzmiała następująco:

„Misją gminy Michów jest polepszenie jakości życia mieszkańców poprzez zapewnienie lepszych źródeł utrzymania oraz wszechstronny rozwój społeczności gminnej”.

Jako wynik prac nad Strategią Rozwoju Gminy Michów na lata 2016-2030 powstała nowa propozycja misji gminy, która bazuje na misji dotychczas obowiązującej. Misja jest publiczną, jawną deklaracją wartości wyznawanych przez członków wspólnoty samorządowej, które powinny być stałe w okresie jej funkcjonowania.

Misja i wynikające z niej cele strategiczne Gminy Michów zostały wypracowane w trakcie procesu konsultacji strategicznych i są kontynuacją ustalonych kierunków rozwoju gminy zawartych w Strategii Rozwoju Gminy Michów na lata 2007 - 2015.

W procesie formułowania misji gminy Michów wzięto pod uwagę zarówno istotę i cel działania samorządu gminnego, przeprowadzone analizy obszarów problemowych jak również wypracowane podczas warsztatów strategicznych kierunki rozwoju. Pozwoliło to na sformułowanie misji strategicznej Strategii Rozwoju Gminy Michów.

Misją Gminy Michów do 2030 roku jest

poprawa jakości i warunków życia mieszkańców poprzez zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego, w oparciu o potencjał, zasoby oraz aktywność społeczną i gospodarczą mieszkańców.

Koncepcja zrównoważonego rozwoju uznaje równorzędną wartość społeczeństwa, gospodarki i środowiska naturalnego – nie faworyzuje ani nie degraduje roli żadnego z tych trzech elementów, lecz wytycza kierunki ich zrównoważonego rozwoju. Przyjmuje się więc założenie, że gospodarka nie może się rozwijać kosztem ludzi i przyrody, człowiek nie może rozwijać się kosztem gospodarki i przyrody, ale także przyroda nie może być ważniejsza niż człowiek i gospodarka.

Osiągnięcie zakładanego celu generalnego strategii rozwoju jest nierozdzielnie związane z prowadzoną polityką rozwoju lokalnego. **Polityka rozwoju lokalnego** rozumiana jest jako świadoma i celowa działalność organów samorządu, zmierzająca do systematycznej poprawy konkurencyjności podmiotów gospodarczych i poziomu życia

mieszkańców oraz wzrostu potencjału gospodarczego regionów, przyczyniającego się ostatecznie do rozwoju społeczno – gospodarczego kraju.

Wizja Gminy Michów

Wizja to stan docelowy, jaki uda się osiągnąć poprzez realizację misji – jest to więc perspektywa przyszłości. Wizja organizacji stanowi pewne wyobrażenie tego, jak będzie ona wyglądała w przyszłości, jaką odegra rolę, jaką pozycję zajmie. Wytacza ogólny kierunek dla organizacji ale jest czymś dynamicznym, co może zmieniać się w czasie. Zawiera w sobie element marzycielski, jest wyzwaniem.

Biorąc pod uwagę uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne Gminy Michów oraz problemy, potrzeby i wartości społeczności lokalnej, jak również dotychczasową formułę wizji określoną w strategii do 2015 roku, wizję samorządu gminnego sformułowano następująco:

Gminą Michów do 2030 roku:

- **stanie się miejscem przyjaznym i atrakcyjnym dla mieszkańców, turystów i inwestorów**
- **będzie dysponowała lepiej rozwiniętą gospodarką lokalną, charakteryzującą się większą ilością miejsc pracy, rolnictwem wykorzystującym szanse alternatywnej produkcji,**
- **będzie miała bardziej wykształconych i aktywnych społecznie mieszkańców.**

VII. OBSZARY PRIORYTETOWE - CELE STRATEGICZNE

Cele strategiczne formułuje się w obszarach priorytetowych – to jest tych aspektach życia społecznego i gospodarczego, które mają kluczowe znaczenie dla osiągnięcia stanu rzeczy określonego w celu generalnym strategii.

Celem generalnym Strategii Rozwoju Gminy Michów jest:

poprawa jakości i warunków życia mieszkańców poprzez zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego, w oparciu o potencjał, zasoby oraz aktywność społeczną i gospodarczą mieszkańców.

Aby ten cel mógł być zrealizowany, należy podjąć działania w następujących domenach rozwojowych:

Uzasadnienie wyboru domen rozwojowych strategii

Domena I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY

Dużym problemem mieszkańców Gminy Michów jest brak atrakcyjnych miejsc pracy, który jest podstawową przyczyną utrudniającą poprawę warunków życia lokalnej społeczności, zniechęca mieszkańców do osiedlania się na terenie Gminy oraz stanowi barierę w jej rozwoju. Dlatego rozwój gospodarczy Gminy i oraz stworzenie atrakcyjnych

miejsce pracy stanowią podstawowe uwarunkowania osiągnięcia celu strategicznego. Ważne jest przy tym także wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw działających na terenie Gminy Michów oraz lokalnej społeczności w zakresie rozwoju zawodowego, podnoszenia poziomu wiedzy i kwalifikacji, podejmowania inicjatyw przedsiębiorczości. W celu rozwoju gospodarczego Gminy należy wykorzystać jej potencjał turystyczny, kulturowy, historyczny i przyrodniczy, a także stworzyć warunki dla rozwoju i wzrostu konkurencyjności przedsiębiorstw, które mogłyby zaoferować mieszkańcom atrakcyjne miejsca pracy. Cel ten zostanie osiągnięty w szczególności poprzez promocję Gminy jako obszaru gospodarczego, stworzenie ośrodków i instytucji wspierających przedsiębiorczość lokalną, jak również dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy. Niezbędne w tym zakresie będzie tworzenie centrów i punktów informacji turystycznej, centrum obsługi inwestora oraz organizowanie cyklicznych imprez kulturalnych w oparciu o istniejący potencjał i dziedzictwo.

Współcześnie atrakcyjność gospodarcza, inwestycyjna, w tym turystyczna obszaru opiera się o zbudowanie i promocję lokalnej marki. Istotne działania i przedsięwzięcia na terenie Gminy powinny być spójne, mieć jasno sformułowane cele, i logiczny system wdrażania w pod szyldem jednej marki lokalnej. Można do tego doprowadzić m. in. poprzez udział w imprezach targowych, misjach itp., stworzenie portalu internetowego promującego lokalne atrakcje, jak również stworzenie lokalnych map, przewodników i folderów i wydawnictw okolicznościowych.

Gmina Michów dysponuje stosunkowo dobrze rozwiniętą ilościowo infrastrukturą techniczną, jednakże jej stan techniczny oraz potencjał i możliwości zaspokojenia potrzeb społeczności gminy są niewystarczające.

Rozwój infrastruktury drogowej na obszarze Gminy warunkuje poprawę dostępności komunikacyjnej i ma bezpośredni związek z decyzjami inwestycyjnymi, zarówno w zakresie lokalizacji przedsiębiorstw produkcyjnych, usługowych i handlowych jak i zabudowy mieszkaniowej. Nakłady inwestycyjne na budowę infrastruktury drogowej spowodują przyrost wpływów budżetowych w podatku od nieruchomości i udziałów w podatku dochodowym, ograniczą wydatki na ich utrzymanie, będą stymulowały rozwój lokalnego rynku pracy i przyrost stałych mieszkańców Gminy. Inwestycje w infrastrukturę drogową umożliwią zewnętrzną i wewnętrzną spójność komunikacyjną obszaru Gminy, poprawią funkcjonalność transportu publicznego (dogodny dojazd do pracy, szkół i uczelni), umożliwią optymalne wykorzystanie zasobów Gminy (m.in. elastyczne wykorzystanie budynków oświatowych, infrastruktury społecznej), poprawią jakość warunków życia mieszkańców i będą korzystnie oddziaływać na ochronę środowiska naturalnego (m.in. komunikacja publiczna, ograniczenie emisji pyłów i hałasu).

Istotnym celem, który współcześnie warunkuje odpowiednią jakość infrastruktury na danym obszarze, jest właściwa dostępność do usług teleinformatycznych. Cel może zostać zrealizowany przede wszystkim poprzez zbudowanie sieci Internetu szerokopasmowego oraz promowanie nowoczesnych rozwiązań informatycznych, które zostaną wykorzystane zarówno przez podmioty gospodarcze oraz instytucjonalne, ale także mieszkańców Gminy.

Domena II ROZWÓJ SPOŁECZNY

Rozwój kapitału ludzkiego i aktywne społeczeństwo obywatelskie jest podstawową siłą napędową w procesie kształtowania rozwoju lokalnego. Jednym z głównych celów strategicznych powinno być **wzmocnienie poczucia tożsamości mieszkańców**. Może się to stać poprzez na przykład organizowanie lokalnych przedsięwzięć kulturalnych związanych z tradycjami tego obszaru. Powinny się również rozwijać inicjatywy lokalne na rzecz odnowy miejsc ważnych historycznie. Aktywność kulturalna mieszkańców jest możliwa jeśli będą tworzone i będą się rozwijać ośrodki kulturalne i infrastruktura kultury, szczególnie na terenach wiejskich.

Dla potrzeb organizacji zajęć dla dzieci, młodzieży i dorosłych oraz poprawy atrakcyjności oferty spędzania czasu wolnego należy zwiększyć wykorzystanie istniejącej infrastruktury oświatowej, dzięki czemu wzrośnie dostępność oferty dla mieszkańców, bez kreowania dodatkowych kosztów. Dostępność budynków oświatowych zwiększy możliwości realizacji programów profilaktyki zdrowotnej, rozwoju sportu, promocji zdrowego stylu życia, wsparcia funkcjonowania rodziny oraz przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym.

Kolejnym z celów strategicznych w tym obszarze jest poprawa jakości nauczania oraz oferty edukacyjnej. Zasadne jest wprowadzenie do programu nauczania wiedzy o lokalnym dziedzictwie, promocji regionu i kultury/historii lokalnej. Z punktu widzenia rozwoju gospodarczego i przeciwdziałania bezrobociu należy dostosować kierunki kształcenia w szkołach ponadgimnazjalnych do potrzeb rynku pracy oraz uatrakcyjnić ofertę edukacyjną poprzez poprawę wyposażenia szkół i placówek przyszkolnych w sprzęt i pomoce naukowe.

Słabo jest rozwinięta infrastruktura turystyczna, sportowa i rekreacyjna, co wpływa ujemnie na jakość życia mieszkańców, zniechęca ludzi z zewnątrz do osiedlania się na terenie Gminy, oraz potencjalnych inwestorów do inwestowania, a także nie pozwala na wykorzystanie potencjału turystycznego i walorów gminy dla rozwoju turystyki. Słabo rozwinięta infrastruktura kulturalna i sportowa wpływa negatywnie na poziom rozwoju psychofizycznego młodzieży oraz przeciwdziałanie zjawiskom patologicznym. W związku z tym należy zwrócić szczególną uwagę na stan i zasoby infrastruktury społecznej, sportowej i rekreacyjno-turystycznej. Podjąć próby jej rozwoju, rozbudowy, budowy nowych placówek oraz unowocześniania istniejących obiektów. Rozwój infrastruktury społecznej, sportowej oraz rekreacyjno-turystycznej wpłynie z korzyścią nie tylko poprawę warunków życia mieszkańców, rozwój społeczny, ale również na podniesienie atrakcyjności terenu Gminy, poprawę możliwości korzystania z wypoczynku i rekreacji przez samych mieszkańców i osób przyjeżdżających z zewnątrz.

W rozwoju społeczności lokalnej aktywną rolę odgrywa lokalna administracja. Samorząd przyjazny dla społeczeństwa jest podstawą efektywnego jego funkcjonowania. Należy zatem doprowadzić do **poprawy jakości pracy jednostek administracji i wzrostu świadomości obywatelskiej mieszkańców**. Cel ten może zostać zrealizowany poprzez działania na rzecz podniesienia jakości kadr, szczególnie w administracji (szkolenia, usługi

doradcze i wdrożeniowe), stworzenie systemów zarządzania wiedzą w JST, jak też stworzenie systemu monitoringu usług publicznych w Gminie.

Cel generalny Strategii oraz wynikające z niego priorytety – kierunki rozwoju Gminy, osiągnięty zostanie poprzez realizację celów strategicznych.

*Dla Strategii Rozwoju Gminy Michów, w perspektywie lat 2016 – 2030
wyznaczono następujące cele strategiczne:*

Domena I
ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY

Cel strategiczny 1: Poprawa jakości infrastruktury technicznej i środowiska naturalnego oraz efektywna gospodarka przestrzenią publiczną

Cel strategiczny 2: Poprawa konkurencyjności gospodarczej poprzez rozwój przedsiębiorczości, efektywną promocję oraz lepsze wykorzystanie potencjału rolniczego gminy

Domena II
ROZWÓJ SPOŁECZNY

Cel strategiczny 1: Wsparcie rozwoju edukacji publicznej i oświaty

Cel strategiczny 2: Poprawa sytuacji w sferze pomocy społecznej, wsparcie rodziny oraz ochrona i promocja zdrowia mieszkańców

Cel strategiczny 3: Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój kultury, turystyki oraz rekreacji i sportu

Cel strategiczny 4: Poprawa bezpieczeństwa obywateli

Cel strategiczny 5: Poprawa aktywności społecznej mieszkańców oraz efektywności działania instytucji lokalnych

VIII. CELE OPERACYJNE - drugi poziom planu strategicznego

Cele operacyjne stanowią uszczegółowienie celów strategicznych i są podstawą dla określenia kierunków działań, co przekłada się w dalszym etapie planowania na wyznaczenia szczegółowych zadań do realizacji. W ten sposób cele operacyjne stanowią podstawę i uzasadnienie do umieszczania konkretnych zadań w Programie Rozwoju Gminy, programach branżowych, czy Wieloletnim Planie Inwestycyjnym. Niektóre cele operacyjne są równoważne z celami strategicznymi.

Określenie celów operacyjnych zostało zdeterminowane wynikami przeprowadzonych badań ankietowych, warsztatów strategicznych oraz strategicznej diagnozy obszaru Gminy Michów.

W ramach dwóch priorytetów oraz celów strategicznych realizowane będą następujące cele operacyjne:

Cele strategiczne oraz cele operacyjne w ramach poszczególnych domen rozwojowych

Domena I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY
Cel strategiczny 1: Poprawa jakości infrastruktury technicznej i środowiska naturalnego oraz efektywna gospodarka przestrzenną publiczną
Cele operacyjne:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ochrona i pielęgnowanie dziedzictwa przyrodniczego poprzez podniesienie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców 2. Poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej 3. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów na terenie Gminy oraz poprawa funkcjonowania gospodarki wodno-melioracyjnej 4. Poprawa infrastruktury wodno-kanalizacyjnej poprzez budowę sieci kanalizacyjnej oraz przydomowych oczyszczalni ścieków, modernizację infrastruktury wodociągowej oraz budowę oczyszczalni ścieków
Cel strategiczny 2: Poprawa konkurencyjności gospodarczej poprzez rozwój przedsiębiorczości, efektywną promocję oraz lepsze wykorzystanie potencjału rolniczego gminy
Cele operacyjne:
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy poprzez stworzenie oferty inwestycyjnej, przygotowanie terenów pod inwestycje oraz stworzenie systemu zachęt do inwestowania. 3. Wsparcie producentów rolnych w procesie produkcji i dystrybucji produktów lokalnych pochodzących z własnych gospodarstw 4. Wsparcie biznesu oraz osób chcących założyć własną działalność

- gospodarczą poprzez świadczenie usług doradczych i informacyjnych
5. Rozwój współpracy władz gminy z przedsiębiorcami i organizacjami biznesowymi – promocja najbardziej aktywnych firm z terenu gminy
 6. Poprawa wizerunku gminy
 7. Identyfikacja, rozwój i promocja produktów lokalnych
 8. Zwiększenie poziomu współpracy i koordynacji w zakresie promocji z innymi samorządami oraz biznesem i organizacjami pozarządowymi
 9. Promocja i rozwój współpracy gminy oraz innych instytucji z Parafią
 10. Rozwój współpracy międzynarodowej gminy, organizacji pozarządowych oraz lokalnych przedsiębiorstw

Domena II **ROZWÓJ SPOŁECZNY**

Cel strategiczny 1: Wsparcie rozwoju edukacji publicznej i oświaty

Cele operacyjne:

1. Poprawa i rozwój infrastruktury oświatowej i edukacyjnej
2. Poprawa jakości kształcenia w placówkach oświatowych
3. Podniesienie świadomości rodziców w zakresie właściwego kształtowania postaw i wychowania dzieci
4. Lepsze zagospodarowanie wolnego czasu młodzieży poprzez zwiększenie oferty zajęć pozalekcyjnych rozwijających pozaszkolne zainteresowania dzieci i młodzieży.
5. Zwiększenie poziomu edukacji dotyczącej dziedzictwa kulturowego i historycznego kraju i regionu

Cel strategiczny 2: Poprawa sytuacji w sferze pomocy społecznej, wsparcie rodziny oraz ochrona i promocja zdrowia mieszkańców

Cele operacyjne:

1. Wspieranie osób wykluczonych na terenie gminy
2. Poprawa dostępu do usług medycznych oraz rozwój profilaktyki zdrowotnej
3. Stworzenie systemu opieki dla dzieci poniżej trzeciego roku życia
4. Rozwój systemu bezpłatnego poradnictwa prawnego oraz pedagogiczno-psychologicznego dla rodzin potrzebujących
5. Zwiększenie dostępności porad i ćwiczeń logopedycznych dla dzieci

Cel strategiczny 3: Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój kultury, turystyki oraz rekreacji i sportu

Cele operacyjne:

1. Modernizacja i rozwój infrastruktury kultury
2. Wzrost zaangażowania mieszkańców, w szczególności młodzieży w organizowane przedsięwzięcia kulturalne
3. Odnowa i rozwój miejsc pamięci historycznej oraz służących kultywowaniu

tradycji i dziedzictwa kulturowego

4. Zwiększenie aktywności kulturalno-oświatowej przez biblioteki
5. Ochrona, rewitalizacja i odnowienie lokalnych zabytków i pomników historycznych
6. Poprawa systemu informacji i promocji kulturalnej
7. Poprawa i rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej
8. Poprawa wizerunku gminy oraz wzrost atrakcyjności turystycznej poprzez odpowiednie oznakowanie miejsc zabytkowych i atrakcyjnych turystycznie
9. Stworzenie spójnego systemu promocji gminnych atrakcji turystycznych i rekreacyjnych
10. Ochrona i pielęgnowanie dziedzictwa lokalnego poprzez promocję i wsparcie rozwoju działalności lokalnych twórców ludowych
11. Zwiększenie wykorzystania istniejącej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej przez mieszkańców
12. Wspieranie mieszkańców wsi w tworzeniu gospodarstw agroturystycznych poprzez promocję, informację oraz doradztwo

Cel strategiczny 4: Poprawa bezpieczeństwa obywateli

Cele operacyjne:

1. Zwiększenie poziomu bezpieczeństwa mieszkańców poprzez wzrost współpracy służb z mieszkańcami i innymi instytucjami
2. Zwiększenie efektywności przeciwdziałania zagrożeniom, w tym pożarowym oraz wzrost aktywności Ochotniczych Straży Pożarnych z terenu gminy

Cel strategiczny 5: Poprawa aktywności społecznej mieszkańców oraz efektywności działania instytucji lokalnych

Cele operacyjne:

1. Zwiększenie aktywności organizacji społecznych na terenie gminy
2. Rozwój konsultacji społecznych na terenie gminy
3. Poprawa jakości i efektywności obsługi mieszkańców przez instytucje gminne
4. Inicjowanie i organizacja i promocja wolontariatu

IX. ZGODNOŚĆ ZE STRATEGICZNYMI DOKUMENTAMI WYŻSZEGO RZĘDU

Podstawowe aktualne strategiczne dokumenty planistyczne w Polsce to:

- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2030 r.
- Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju do 2020 r.
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie

Praktycznym rezultatem dyskusji oraz zmianami w Ustawie z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U.06. nr 227, poz. 1658, z późn. zm.) było stworzenie nowego porządku strategicznego. W spójności z oczekiwaniami Unii Europejskiej co do zakresu dokumentów o charakterze strategicznym powstał nowy model. Ramę stanowią: Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju (perspektywa 2030 roku) oraz Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (zawsze w układzie 20 lat do przodu). W tak zdefiniowanych granicach mieścić się powinna Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2020 (10 letni horyzont czasowy) w korelacji z europejskim dokumentem programowym (Europa 2020) oraz 9 zintegrowanymi strategiami dotyczącymi:

- Innowacyjności i Efektywności Gospodarki,
- Rozwoju Transportu,
- Bezpieczeństwa Energetycznego i Środowiska,
- Rozwoju Regionalnego,
- Rozwoju Kapitału Ludzkiego,
- Rozwoju Kapitału Społecznego,
- Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa,
- Sprawnego Państwa,
- Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa RP⁶.

Celem głównym Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju jest poprawa jakości życia Polaków. Osiągnięcie tego celu powinno być mierzone, z jednej strony, wzrostem produktu krajowego brutto (PKB) na mieszkańca, a z drugiej zwiększeniem spójności społecznej oraz zmniejszeniem nierównomierności o charakterze terytorialnym, jak również skalą skoku cywilizacyjnego społeczeństwa oraz innowacyjności gospodarki w stosunku do innych krajów.

Głównym sposobem osiągnięcia tego celu jest stabilny i wysoki wzrost gospodarczy. W porównaniu z przeciętnym tempem wzrostu w okresie 20 lat transformacji (4,2% rocznie) ambitnym celem byłoby osiągnięcie poziomu średnio ok. 3,5% wzrostu gospodarczego do 2020 roku, co jest niebywale trudne, nawet przy obecnych, ostrożnych założeniach. Gdyby realny okazał się taki scenariusz rozwojowy, w którym średni wzrost wyniesie ok 3,5%, to przyspieszenie wzrostu w większej skali potrzebne będzie w następnej dekadzie – 2020 - 2030.

⁶ Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030, mac.gov.pl

W tym sensie „trzecia fala nowoczesności” oznacza umiejętne łączenie modernizacji, innowacji, impetu cyfrowego z poprawą jakości życia, powiązaną ze skokiem cywilizacyjnym, jakiego w tej perspektywie czasowej Polska winna dokonać. Realizacji tak postawionych zadań powinno towarzyszyć odpowiednio wysokie tempo wzrostu gospodarczego, które umożliwiłoby efektywną konwergencję do wyżej rozwiniętych gospodarek Unii Europejskich pod względem dochodu na mieszkańca, w warunkach równowagi finansów publicznych, bez zagrożeń płynących z tytułu nadmiernego wzrostu długu publicznego, czy deficytu sektora instytucji rządowych i samorządowych. Wyraźnie postawionym zadaniem powinno być **przesunięcie wydatków publicznych w kierunku wydatków prorozwojowych. Wysilek na rzecz oszczędności musi być bowiem połączony z odpowiedzialnym ponoszeniem nakładów na inwestycje prorozwojowe o szczególnie priorytetowym charakterze. Wyznacznikiem takiego działania jest dostosowanie i połączenie tempa konwergencji z potrzebami inwestycyjnymi, zapobiegającymi nadmiernemu spowolnieniu gospodarczemu, czy stagnacji na rynku pracy.**

Przez podniesienie poziomu życia rozumiemy wzrost dochodów w sektorze gospodarstw domowych, ułatwienie dostępu do edukacji i szkolenia, co prowadzi do podwyższenia poziomu wykształcenia społeczeństwa i podnoszenia kwalifikacji obywateli, wzrost zatrudnienia i wydajności pracy, skutkujące zarówno obniżeniem bezrobocia, jak i zwiększeniem poziomu aktywności zawodowej oraz poprawę zdrowotności mieszkańców Polski.

Przez podniesienie jakości życia rozumiemy istotną poprawę stanu i wzrost poczucia bezpieczeństwa wśród obywateli, możliwość korzystania z funkcjonalnej i łatwo dostępnej infrastruktury technicznej i społecznej, życie w czystym, zdrowym i sprzyjającym środowisku przyrodniczym, uczestnictwo w życiu demokratycznym, uczestnictwo w kulturze i turystyce, przynależność do zintegrowanej, pomocnej wspólnoty lokalnej, umożliwiającej lepszą harmonizację życia rodzinnego i zawodowego oraz aktywność w ramach społeczeństwa obywatelskiego.

Podniesienie poziomu i jakości życia ma umożliwić polityka państwa pozwalająca na szybki, trwały rozwój gospodarczy w perspektywie długookresowej, oparty na rozwoju kapitału ludzkiego, zwiększaniu innowacyjności i konkurencyjności gospodarki i regionów, w tym na inwestycjach w sferze badań i rozwoju, oraz na uzyskanie stabilnych warunków ekonomiczno-społecznych i środowiskowych zapewniających europejski poziom i jakość życia obywateli i rodzin w kraju i wspólnotach lokalnych. Funkcjonowanie wspólnoty i jej bezpieczeństwo powinno być oparte o zasadę subsydiarności. W sytuacjach zagrożeń przerastających możliwości reagowania społeczności lokalnej powinna ona mieć wsparcie właściwych organów administracji publicznej.

Osiągnięcie strategicznego celu kluczowego Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030 roku będzie możliwe dzięki podjęciu działań w trzech obszarach zadaniowych:

- **konkurencyjności i innowacyjności (modernizacji),**
- **równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski (dyfuzji),**
- **efektywności i sprawności państwa.**

Realizacja powyższych priorytetów będzie następować poprzez działania regulacyjne, decyzyjne i wdrożeniowe władz państwowych i administracji publicznej, jak i innych podmiotów życia społeczno – gospodarczego oraz system oceny postępu realizacji działań.

Celem generalnym

Strategii Rozwoju Gminy Michów jest:

poprawa jakości i warunków życia mieszkańców poprzez zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego, w oparciu o potencjał, zasoby oraz aktywność społeczną i gospodarczą mieszkańców.

Cel generalny Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Michów jest spójny z celem głównym Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju, a priorytety Strategii nawiązują do priorytetów w niej określonych.

Cele, priorytety i kierunki rozwoju na szczeblu regionalnym określa **Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku.**

Wizja Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego

Wizja ta jest oparta na wspomnianym już założeniu, że szeroko rozumiane otoczenie regionu (świat – Europa – Polska) nie zostanie dotknięte długotrwałym, głębokim załamaniem gospodarczym i że procesy społeczno-gospodarcze będą przebiegały zgodnie z prawidłowościami współczesnego modelu rozwoju, w którym rosnącą rolę o grywają czynniki jakościowe (tak technologiczne, jak i społeczne).

Cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego z perspektywą do 2030 roku to:

Cel strategiczny 1: Wzmacnianie urbanizacji regionu będzie realizowany dzięki osiągnięciu następujących celów operacyjnych:

1.1. Rozwijanie funkcji metropolitalnych Lublina jako głównego ośrodka Polski Wschodniej, koncentrującego gospodarcze, naukowe i kulturalne kontakty ze światem, zwłaszcza ze wschodnimi sąsiadami.

1.2. Wspieranie ponadlokalnych funkcji miast (np. naukowych, akademickich, kulturalnych, turystycznych), które przyczyniają się do dynamizacji rozwoju tych miast i otaczających je obszarów.

1.3. Poprawa skomunikowania Lublina z obszarami metropolitalnymi Polski i zagranicy.

Cel strategiczny 2: *Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich* będzie realizowany dzięki osiągnięciu następujących celów operacyjnych:

- 2.1. **Poprawa warunków dla wzrostu konkurencyjności i towarowości gospodarstw** przez m.in. promowanie i wspieranie scalania gruntów i powiększania obszaru gospodarstw, poprawę struktury gospodarstw i przyspieszenie przepływu ziemi do gospodarstw większych obszarowo i nastawionych na produkcję towarową.
- 2.2. **Rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego**, pozwalający na wykorzystanie istniejącego potencjału surowcowego regionu.
- 2.3. **Wzmocnienie doradztwa rolniczego oraz promowanie i wspieranie inicjatyw współpracy rolników i mieszkańców wsi** (grupy producenckie, spółdzielnie itp.).
- 2.4. **Wspieranie przedsiębiorczości na wsi i tworzenia pozarolniczych miejsc pracy na obszarach wiejskich** w najbardziej efektywnych sektorach gospodarki (głównie usług, w tym usług dla rolnictwa).
- 2.5. **Wyposażanie obszarów wiejskich w infrastrukturę transportową, komunalną i energetyczną**, w sposób skoordynowany z innymi przedsięwzięciami i spójny wewnętrznie.

Cel strategiczny 3: *Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu* będzie realizowany dzięki następującym celom operacyjnym:

- 3.1. **Wspieranie najbardziej perspektywicznych kierunków badań i komercjalizacji ich wyników.**
- 3.2. **Wspieranie kierunków kształcenia na poziomie wyższym szczególnie istotnych dla przyszłego rynku pracy regionu oraz mających unikatowe znaczenie w skali ponadregionalnej.**
- 3.3. **Stworzenie systemu wsparcia naukowego, eksperckiego i wdrożeniowego na rzecz rozwoju wybranych sektorów gospodarki.**
- 3.4. **Rozwijanie systemu kształcenia dostosowanego do specyfiki regionu.**
- 3.5. **Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw.**
- 3.6. **Rozwój społeczeństwa informacyjnego.**

Cel strategiczny 4: *Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu* będzie osiągnięty dzięki realizacji następujących celów operacyjnych:

- 4.1. **Poprawa wewnętrznego skomunikowania regionu** dzięki powiązaniu jego najważniejszych miast sprawną siecią drogową, budowaną w pierwszej kolejności tam, gdzie jej niedoskonałość jest barierą rozwoju.
- 4.2. **Wspieranie włączenia społecznego.**
- 4.3. **Wzmacnianie społecznej tożsamości regionalnej i rozwijanie więzi i współpracy wewnątrzregionalnej** m.in. przez odwoływanie się do tradycji wielokulturowości i włączaniu jej do regionalnych programów edukacyjnych i selektywnie wspieranych

działań kulturotwórczych oraz stymulowanie podejmowania wspólnych przedsięwzięć gospodarczych, organizacyjnych i edukacyjnych.

4.4. Przelamywanie niekorzystnych efektów przygranicznego położenia regionu.

4.5. Racjonalne i efektywne wykorzystywanie zasobów przyrody dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjnych, przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska przyrodniczego.

Do osiągnięcia celów Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego przyczynia się realizacja celów zapisanych w strategiach jednostek samorządu terytorialnego na szczeblu gmin i powiatów. Przyczynia się do tego także formuła celów strategicznych oraz operacyjnych Strategii Rozwoju Gminy Michów.

X. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA

Najbardziej znanym i powszechnie stosowanym przez samorządy mechanizmem weryfikacji postępów wdrażania planów jest ich monitoring. Istota monitoringu polega na prowadzeniu stałych obserwacji i dokonywaniu systematycznych pomiarów przebiegu realizacji celów strategii. Ponieważ **Strategia Rozwoju Gminy Michów 2016 – 2030** jest zarówno narzędziem planowania, jak i wspomaganie rozwoju Gminy, stosownie do tych dwóch funkcji Strategii, zasadnym wydaje się wyróżnienie dwóch płaszczyzn jego obserwacji i oceny.

Pierwszą płaszczyzną monitoringu jest obserwacja Strategii jako dokumentu planowania działań wspomagających rozwój z całą logiką uzasadnienia tych działań. W płaszczyźnie tej obserwacje należy prowadzić w trzech sferach:

- w sferze zmieniającej się diagnozowanej rzeczywistości;
- w sferze identyfikacji problemów;
- w sferze planowania rozwoju lokalnego.

Wymienione trzy sfery obserwacji dotyczą w istocie stopnia spójności z rzeczywistością i stopnia spójności z tymi uwarunkowaniami zewnętrznymi, którymi są osiągnięcia cywilizacyjne. Przyływ informacji o tych osiągnięciach wywołuje potrzebę ich adaptacji na terenie Gminy. **Obserwacja Strategii Rozwoju Gminy Michów 2015-2030 jako dokumentu planowania działań wspomagających rozwój Gminy Michów winna być przeprowadzana, co najmniej raz na rok.** Zmienność uwarunkowań wpływających na potrzeby korygowania Strategii i względy organizacyjne służb planowania strategicznego mogą w przyszłości pokazać, jakie cykle czasu należy przyjąć.

Drugą płaszczyzną monitoringu jest obserwacja i ocena wdrażania zadań lub programów operacyjnych w życie, w tym obserwacja realizacji zadań w sferze materialnej, głównie inwestycyjnej, jak i obserwacja wdrażania przedsięwzięć organizacyjnych. Niezwykle korzystną sytuacją dla monitoringu jest sytuacja, gdy Strategia posiada zorganizowany podmiot koordynujący prace nad jego wdrażaniem, informujący wszystkich partnerów o najbliższych zamierzeniach rozwojowych i przyjmujący od nich wszelkie inicjatywy w tym zakresie.

Z planowaniem strategicznym nierozzerwalnie winien być związany system pomiaru efektów w formie **wskaźników** obrazujących miarę postępu i skuteczności wdrażania celów zawartych w strategii.

W metodologii planowania strategicznego stosuje się najczęściej wskaźniki na poziomie:

- produktu;
- rezultatu;
- oddziaływania;

Produkt to bezpośredni, materialny efekt realizacji przedsięwzięcia, mierzony konkretnymi wielkościami. Produkt jest wynikiem interwencji w stan aktualny.

Rezultat to bezpośredni wpływ zrealizowanego produktu na otoczenie społeczno – ekonomiczne, uzyskany natychmiast po zakończeniu danego projektu. Rezultaty to bezpośrednie, natychmiastowe efekty zrealizowanego projektu. Dostarczają one informacji o

zmianach, jakie nastąpiły w wyniku wdrożenia projektu u beneficjentów pomocy, bezpośrednio po uzyskaniu przez nich wsparcia.

Oddziaływanie to długofalowe konsekwencje zrealizowanego produktu, wykraczające poza natychmiastowe efekty dla bezpośrednich beneficjentów, a także pośrednie konsekwencje dla innych adresatów, którzy skorzystali w wyniku realizacji projektu.

Pomiar efektów wdrażania strategii mierzony będzie poprzez zestaw wskaźników obrazujących miarę postępu i skuteczności realizacji celów zawartych w strategii.

Wskaźniki realizacji celów strategicznych:

Domena I ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ GOSPODARCZY
<p>Cel strategiczny 1: Poprawa jakości infrastruktury technicznej i środowiska naturalnego oraz efektywna gospodarka przestrzenią publiczną</p> <p>Wskaźniki:</p> <ul style="list-style-type: none">• liczba zagospodarowanych i odnowionych parków i terenów zielonych• powierzchnia rewitalizacji zdegradowanych obszarów na terenie Gminy• liczba mieszkańców o zwiększonej świadomości ekologicznej• liczba zlikwidowanych „dzikich” wysypisk śmieci• liczba gospodarstw rolnych, w których zastosowano ekologiczne rozwiązania w gospodarce ściekowej• opracowana koncepcja modernizacji melioracji i urządzeń wodnych• liczba zorganizowanych konkursów i przedsięwzięć dla mieszkańców i przedsiębiorców mających na celu poprawę ładu przestrzennego i wizerunku użytkowanych terenów• liczba km ulepszonej jakości dróg gminnych• liczba km ulepszonej jakości dróg powiatowych i wojewódzkich• liczba km zbudowanych i rozbudowanych ciągów pieszych i rowerowych• liczba wybudowanych i zmodernizowanych urządzeń oświetleniowych przy centrach miejscowości• liczba wybudowanych i zmodernizowanych mostów• liczba km rozbudowanej i zmodernizowanej kanalizacji sanitarnej• liczba kWh wyprodukowanej energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych• sporządzona analiza potencjału i możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie Gminy
<p>Cel strategiczny 2: Poprawa konkurencyjności gospodarczej poprzez rozwój przedsiębiorczości, efektywną promocję oraz lepsze wykorzystanie potencjału rolniczego gminy</p> <p>Wskaźniki:</p>

- liczba nowopowstałych małych i średnich przedsiębiorstw;
- liczba terenów inwestycyjnych dla firm;
- liczba udzielonych usług informacyjno-doradczych dla firm;
- liczba zrealizowanych inwestycji w przedsiębiorstwach dzięki dotacjom z funduszy zewnętrznych;
- liczba obiektów służących działalności gospodarczej;
- liczba ofert inwestycyjnych dla potencjalnych inwestorów;
- wartość zrealizowanych inwestycji przez inwestorów
- liczba stworzonych miejsc pracy
- liczba przedsięwzięć promujących produkty rolne
- liczba kanałów dystrybucji produktów rolnych
- liczba przedsięwzięć mających na celu wsparcie tworzenia lokalnych zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego i konfekcjonowania produktów rolnych (doradztwo, informację, promocję i ulgi podatkowe)
- liczba wypromowanych produktów rolniczych opartych o tradycyjne receptury i technologie
- liczba zidentyfikowanych i wypromowanych kluczowych produktów lokalnych z terenu Gminy
- ilość środków finansowych pozyskiwanych z funduszy zewnętrznych na promocję produktów lokalnych
- kwota wzrostu dochodów budżetu Gminy i mieszkańców w wyniku pojawienia się nowych inwestycji i produktów lokalnych.

Domena II
ROZWÓJ SPOŁECZNY

Cel strategiczny 1: Wsparcie rozwoju edukacji publicznej i oświaty

Wskaźniki:

- liczba rozbudowanych oraz modernizowanych obiektów służących realizacji zadań oświatowych
- liczba nowych składników wyposażenia w obiektach służących realizacji zadań oświatowych
- liczba wybudowanych i zmodernizowanych obiektów sportowych przy placówkach oświatowych
- liczba przedsięwzięć i inicjatyw edukacyjnych dotyczących dziedzictwa kulturowego i historycznego
- liczba zajęć pozalekcyjnych rozwijających pozaszkolne zainteresowania dzieci i młodzieży
- liczba dzieci i młodzieży uczestniczącej w zajęciach zajęć pozalekcyjnych rozwijających pozaszkolne zainteresowania
- liczba zajęć wyrównawczych dla dzieci i młodzieży mniej zdolnej

Cel strategiczny 2: Poprawa sytuacji w sferze pomocy społecznej, wsparcie rodziny oraz ochrona i promocja zdrowia mieszkańców

Wskaźniki:

- liczba przedsięwzięć promujących zdrowy tryb życia za pośrednictwem mediów, internetu oraz instytucji publicznych i społecznych z terenu Gminy
- liczba imprez i innych projektów służących ochronie zdrowia i profilaktyce zdrowotnej
- liczba nowych usług specjalistycznej opieki zdrowotnej
- liczba zmodernizowanych i rozbudowanych ośrodków zdrowia
- liczba przedsięwzięć i inicjatyw mających na celu wspieranie aktywności i współpracę z organizacjami społecznymi zajmującymi się ochroną zdrowia i profilaktyką zdrowotną
- liczba punktów doradztwa prawnego i psychologicznego dla mieszkańców
- liczba inicjatyw i przedsięwzięć promujących ideę ekonomii społecznej i współpracę z instytucjami pozarządowymi w zakresie promocji i tworzenia spółdzielni socjalnych
- liczba utworzonych spółdzielni socjalnych
- liczba rodzin dysfunkcyjnych objętych wsparciem
- liczba zorganizowanych warsztatów terapii zajęciowej
- liczba osób biorących udział w warsztatach terapii zajęciowej
- liczba obiektów użyteczności publicznej dostosowanych architektonicznie do potrzeb osób niepełnosprawnych
- wskaźnik przyrostu naturalnego
- liczba dzieci objętych opieką – do 3 lat.

Cel strategiczny 3: Poprawa jakości życia mieszkańców poprzez rozwój kultury, turystyki oraz rekreacji i sportu

Wskaźniki:

- liczba zbudowanych, przebudowanych, zmodernizowanych obiektów służących działalności kulturalnej
- liczba nowych składników wyposażenia w obiektach służących działalności kulturalnej
- liczba zrewitalizowanych i odnowionych lokalnych zabytków i pomników historycznych
- liczba stworzonych miejsc pamięci historycznej oraz służących kultywowaniu tradycji i dziedzictwa kulturowego
- liczba wybudowanych obiektów widowiskowych z zapleczem kulturalno-oświatowym
- liczba stworzonych narzędzi promocji atrakcji turystycznych Gminy
- liczba podmiotów świadczących usługi turystyczne;
- liczba elementów systemu informacji turystycznej i kulturalnej (w tym nowoczesnej sieci internetowej);
- liczba wybudowanych parkingów i miejsc parkingowych w miejscach atrakcyjnych turystycznie
- liczba wyznaczonych tras turystycznych
- liczba obiektów sportowych i rekreacyjnych

- ilość osób korzystających z bazy sportowej i rekreacyjnej
- liczba zespołów sportowych
- liczba wydarzeń sportowych i rekreacyjnych
- liczba przedsięwzięć i imprez w istniejących obiektach sportowych i rekreacyjnych
-

Cel strategiczny 4: Poprawa bezpieczeństwa obywateli

Wskaźniki:

- liczba inicjatyw i przedsięwzięć mających na celu promowanie zachowań prospołecznych wśród młodzieży
- liczba osób młodych biorących udział w inicjatywach i przedsięwzięciach mających na celu promowanie zachowań prospołecznych
- zmniejszenie ilości zachowań aspołecznych wśród środowiska młodzieży
- liczba inicjatyw i przedsięwzięć mających na celu wspieranie policji i innych służb oraz stała współpraca w zapewnieniu bezpieczeństwa społeczności lokalnej i przeciwdziałaniu różnorodnym zagrożeniom
- zmniejszenie liczby zagrożeń na terenie Gminy
- spadek ilości przestępstw i wypadków drogowych
- ilość nowoczesnego sprzętu i wyposażenia jednostek straży pożarnej
- liczba inicjatyw i przedsięwzięć promujących i informujących lokalną społeczność o zagrożeniach
- liczba projektów mających na celu rozwój infrastruktury służącej poprawie bezpieczeństwa publicznego

Cel strategiczny 5: Poprawa aktywności społecznej mieszkańców oraz efektywności działania instytucji lokalnych

Wskaźniki:

- liczba przedsięwzięć, inicjatyw i projektów zorganizowanych przez lokalne organizacje społeczne
- liczba przedsięwzięć wspierających działalność i promujących koła gospodyń wiejskich
- liczba kobiet działających w kołach gospodyń wiejskich
- liczba przedsięwzięć mających na celu zachowanie i promowanie ginących zawodów (kowlstwo, garncarstwo, itp.)
- liczba mieszkańców kultywujących ginące zawody
- liczba inicjatyw i przedsięwzięć mających na celu inicjowanie i organizację wolontariatu
- liczba mieszkańców aktywnie angażujących się w wolontariat
- liczba opracowanych i wdrożonych technik prowadzenia konsultacji społecznych ze społecznością lokalną w kluczowych sprawach dla Gminy
- liczba przedsięwzięć i inwestycji zrealizowane w oparciu o konsultacje społeczne
- liczba mieszkańców uczestniczących w konsultacjach społecznych
- liczba mieszkańców włączonych w opracowanie i publikację wydawnictw promujących gminę, jej historię i teraźniejszość
- liczba wydawnictw promujących gminę, jej historię i teraźniejszość

- liczba przedsięwzięć mających na celu tworzenie odpowiednich warunków do rozwoju uzdolnień (artystycznych, sportowych, intelektualnych)
- liczba mieszkańców zadowolonych z obsługi w urzędzie
- liczba osób biorących udział w konsultacjach społecznych
- liczba przeprowadzonych badań społecznych
- liczba zastosowanych narzędzi konsultacyjnych.

WDRAŻANIE STRATEGII

Realizacja Strategii Rozwoju Gminy Michów uzależniona jest od możliwości finansowych Gminy oraz od wysokości uzyskanych środków, zarówno krajowych jak i w ramach funduszy Unii Europejskiej.

W celu efektywnego wdrażania Strategii konieczna będzie koordynacja działań na poziomie Gminy. Rolę koordynatora pełnił będzie powołany komitet sterujący – zespół zadaniowy – do zadań którego należało będzie:

- opiniowanie zmian i uzupełnień Strategii;
- zapewnienie zgodności realizacji Strategii z obowiązującymi przepisami (w zakresie zamówień publicznych, ochrony środowiska, ochrony dóbr dziedzictwa kulturowego);
- promocja Strategii;
- sporządzanie materiałów informacyjnych na temat wdrażania Strategii;
- sporządzanie informacji o nieprawidłowościach w realizacji Strategii;
- monitorowanie działań związanych z realizacją Strategii;

Instytucją wdrażającą Strategię Rozwoju Gminy Michów jest Gmina Michów, na którym spoczywa obowiązek:

- opracowania i składania wniosków o dotacje;
- kontroli formalnej składanych wniosków i ich zgodności z obowiązującymi procedurami;
- zapewnienie informacji o finansowaniu projektów.

Ocena Strategii

Monitoring Strategii Rozwoju Gminy Michów polegał będzie na kontroli przebiegu realizacji projektów i zadań, prowadzących do osiągnięcia celów operacyjnych oraz celów strategicznych. Ocena stopnia realizacji Strategii służyła będzie przede wszystkim do oszacowania uzyskanych efektów z realizacji poszczególnych projektów. Oceniając projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej przyjmuje się następujące typy ocen:

- ex – ante – przed realizacją projektu;
- mid – term – w połowie realizacji projektu;
- ex – post – na zakończenie projektu;
- on – going – na bieżąco;

Inicjowanie współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym oraz organizacjami pozarządowymi

Czynnikiem decydującym o realizacji Strategii jest współpraca pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi. Drugim istotnym czynnikiem w rozwoju Gminy jest komunikacja władz samorządowych z mieszkańcami Gminy. Współpraca międzysektorowa miała miejsce na etapie opracowania Strategii, gdzie wszyscy wspólnie wyznaczyli kierunek działania Gminy Michów. Współpraca ta będzie dalej prowadzona w odniesieniu do podejmowanych zadań inwestycyjnych i o charakterze nieinwestycyjnym.

Aktualizacja Strategii

Strategia Rozwoju Gminy Michów jest dokumentem otwartym i podlegała będzie aktualizacji w miarę potrzeb lokalnych. Podstawą do aktualizacji strategii będzie:

- analiza postępu w realizacji zadań podjętych w strategii;
- zmiany w lokalnej sytuacji społeczno – gospodarczej, np. nowe, pojawiające się problemy i uwarunkowania;
- zmiany w otoczeniu zewnętrznym, będące np. źródłem szans rozwojowych;

Promocja i informowanie o Strategii

Strategia promocyjna jest jednym z podstawowych elementów zapewniających realizację celów w poszczególnych fazach wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Michów. Jest ona ściśle powiązana z celami strategicznymi oraz zakładanymi rezultatami.

Celem działań promocyjnych jest rozpowszechnienie założeń Strategii Rozwoju Gminy Michów wśród mieszkańców **poprzez zastosowanie różnorodnych środków komunikacji społecznej.**

Realizacja strategii zależy od skutecznie przeprowadzonej kampanii promocyjnej, która musi być dobrze zaplanowana i profesjonalnie zrealizowana z wykorzystaniem odpowiednich metod i instrumentów promocji.

Strategia realizacji działań promocyjnych wynika z założeń zawartych w Strategii Rozwoju Gminy Michów jest ukierunkowana na realizację następujących celów:

- Promocja projektu, w ramach którego została opracowana Strategia,
- Promocja założeń strategicznych na poziomie Gminy Michów,
- Pozyskanie poparcia społeczności lokalnych do realizacji poszczególnych projektów,
- Rozpowszechnienie efektów Strategii.

Nadrzędnym celem działań promocyjnych jest wykreowanie celów Strategii na zewnątrz, a także zaprezentowanie konkretnych projektów w celu zachęcenia społeczności lokalnych do realizacji poszczególnych projektów.

ZAŁOŻENIA STRATEGII PROMOCYJNEJ

Działania promocyjne realizowane w ramach Strategii będą prowadzone na dwóch płaszczyznach:

- budowanie kanałów komunikacyjnych w celu uzyskania akceptacji społecznej dla działań projektowych.
- prowadzenie akcji promocyjnych działań projektowych prowadzących do efektywnego pozyskania potencjalnych beneficjentów i zmotywowania ich do aktywnego udziału we wdrażaniu strategii.

ODBIORCY DZIAŁAŃ PROMOCYJNYCH

Odbiorcy bezpośredni (beneficjenci ostateczni):

⇒ mieszkańcy Gminy Michów

Odbiorcy pośredni:

- ⇒ władze lokalne, regionalne
- ⇒ instytucje współpracujące w ramach realizacji Strategii
- ⇒ media lokalne i regionalne.

ZASIĘG PROMOCJI

Promocja Strategii obejmie swoim zasięgiem Gmina Michów. Ponadto zakłada się rozpowszechnienie celów i efektów wdrażania strategii na poziomie ościennych gmin i całego Województwa lubelskiego.

GŁÓWNE DZIAŁANIA PROMOCYJNE

W ramach realizacji projektu zostaną przeprowadzone następujące działania promocyjne:

DZIAŁANIE 1

- ⇒ **Nazwa działania:** przygotowanie i dystrybucja materiałów promocyjnych Strategii (ulotki promocyjne)
- ⇒ **Cel działania:** rozpowszechnienie informacji o Strategii wśród mieszkańców Gminy Michów
- ⇒ **Miejsce realizacji:** Gmina Michów
- ⇒ **Zasięg oddziaływania:** Województwo Lubelskie

DZIAŁANIE 2

- ⇒ **Nazwa działania:** prowadzenie akcji informacyjno-promocyjnej wśród mieszkańców (spotkania, seminaria tematyczne, panele robocze)
- ⇒ **Cel działania:** zaangażowanie mieszkańców w proces tworzenia projektów lokalnych zgodnych z założeniami Strategii
- ⇒ **Miejsce realizacji:** Gmina Michów
- ⇒ **Zasięg oddziaływania:** Gmina Michów

DZIAŁANIE 3

- ⇒ **Nazwa działania:** prowadzenie akcji rozpowszechniającej wdrożone projekty
- ⇒ **Cel działania:** określenie efektów projektów i rozpowszechnienie ich na poziomie lokalnym i regionalnym
- ⇒ **Miejsce realizacji:** Gmina Michów
- ⇒ **Zasięg oddziaływania:** Województwo Lubelskie

KAMPANIA PUBLIC RELATIONS

Kampania Public Relations Strategii będzie obejmowała następujące akcje promocyjne:

- Zamieszczenie Strategii na stronie internetowej Gminy Michów;
- Poinformowanie prasy lokalnej o opracowaniu i wdrażaniu Strategii;
- Wywieszenie informacji o przystąpieniu do wdrażania Strategii na tablicy ogłoszeń Gminy Michów;
- Informowanie mieszkańców o etapach wdrażania Strategii na posiedzeniach Rady Miasta Michów.

SPÓJNOŚĆ MATERIAŁÓW PROMOCYJNYCH

Akcja informacyjno-promocyjna będzie bazowała na wykorzystaniu i nawiązaniu do symboli, haseł, logo i znaków Gminy Michów.

NARZĘDZIA STRATEGII PROMOCYJNEJ

Narzędzia służące dotarciu do poszczególnych grup docelowych:

- materiały reklamowe (broszury, plakaty, tabliczki ogłoszeniowe);
- jednolity system identyfikacji wzrokowej projektu, tzn. używanie odpowiednich oznaczeń i symboli projektu;
- informacje w mediach lokalnych i regionalnych (wysyłanie notatek prasowych, wywiady, nawiązanie i podtrzymywanie kontaktów z instytucjami współpracującymi);
- Internet (informacja o projekcie na stronie internetowej Gminy, banery na stronach instytucji rynku pracy);
- bezpośrednie spotkania z mieszkańcami;
- prezentacja multimedialna Strategii i poszczególnych projektów.

ZASADY PROWADZENIA KAMPANII PROMOCYJNEJ

Kampania promocyjna będzie miała charakter ciągły i jest ściśle powiązana z poszczególnymi fazami realizacji Strategii. Realizacja poszczególnych etapów kampanii promocyjnej będzie przebiegała zgodnie z jej założeniami. Zakłada się, że nasiloną kampania informacyjno-promocyjna będzie prowadzona w pierwszym etapie wdrażania strategii. W kolejnej fazie stopniowo przejdzie w etap promocji osiągnięć i dobrych przykładów.

Efektami działań, które zostaną podjęte przez Gminę Michów w zakresie Public Relations Strategii będą:

- zapewnienie mieszkańcom wpływu na poprawę jakości życia i kierunek rozwoju obszaru objętego strategią;
- budowanie wzajemnego zaufania pomiędzy władzami samorządowymi a społeczeństwem;
- uzyskanie poparcia dla działań i inwestycji władz lokalnych podejmowanych dla dobra wspólnego;
- zwiększenie zaangażowania mieszkańców Gminy w realizację wspólnych przedsięwzięć;

- bieżące informowanie opinii publicznej o zakresie i wymiarze pomocy wspólnotowej dla poszczególnych projektów i rezultatach działań na poziomie lokalnym;
- zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o możliwościach uzyskania wsparcia w ramach funduszy strukturalnych dla wszystkich grup docelowych na terenie wdrażania Strategii.

Wdrażanie strategii na poziomie operacyjnym

Za wdrażanie strategii na poziomie operacyjnym odpowiedzialny będzie Urząd Gminy w Michowie, którego zadaniem będzie organizowanie i przeprowadzanie odpowiednich działań. Wśród działań najściślej związanych z realizacją projektów wynikających ze Strategii Rozwoju Lokalnego wskazać należy:

Sprawy techniczno – inwestycyjne, w tym między innymi:

- prowadzenie procedur przetargowych dotyczących zamówień publicznych;
- obsługa procesów inwestycyjnych Gminy;
- utrzymywanie bądź nadzór technicznych nad obiektami użyteczności publicznej, terenami zieleni, drogami publicznymi, itp.;
- zarządzanie mieniem komunalnym oraz racjonalne gospodarowanie zasobem nieruchomości gminnych, w tym pozyskiwanie gruntów pod inwestycje;
- zarządzanie zagospodarowaniem przestrzennym;
- zarządzanie ochroną środowiska.

Sprawy finansowo – księgowo, w tym między innymi:

- obsługa finansowa budżetu, w tym prowadzeniem rozliczeń inwestycji gminnych;
- podejmowanie działań w celu pozyskania środków spoza budżetu Gminy na realizację zadań własnych;
- współdziałanie w pracach komisji przetargowej.

Sprawy związane z promocją Gminy, kontaktami z mediami, turystyką, itd., w tym między innymi:

- promocja Gminy;
- współpraca zagraniczna;
- nadzorowanie i współuczestniczenie w działaniach z zakresu turystyki, kultury, rekreacji i kultury.

System wdrażania na poziomie Urzędu Gminy obejmować będzie następujące działania:

- przygotowanie dokumentacji zadań objętych Strategią, występowanie z wnioskami o dofinansowanie;
- przeprowadzenie procedur wyboru wykonawców zadań, kontraktowanie;
- monitorowanie przebiegu prac w ramach poszczególnych projektów;
- raportowanie kwartalne i roczne;
- przygotowanie propozycji dotyczących korekt w zakresie poszczególnych zadań;
- prowadzenie rozliczeń finansowych;
- prowadzenie działań promocyjnych i informacyjnych.

Za poszczególne zakresy zadań odpowiadają osoby – pracownicy Urzędu Gminy, zgodnie ze swoją właściwością i zakresem odpowiedzialności. Oprócz pracowników Urzędu Gminy we wdrażaniu Strategii uczestniczyć będą jednostki organizacyjne Gminy.

Wymienione jednostki, zgodnie ze swą właściwością współdziałać będą z pracownikami Urzędu Gminy na etapie realizacji projektów inwestycyjnych, a następnie odpowiedzialne będą za ich późniejsze funkcjonowanie. Uczestnictwo tych jednostek we wdrażaniu dotyczy takich dziedzin jak:

- gospodarka wodno – ściekowa;
- ochrona środowiska;

- turystyka i rekreacja;
- oświata i kultura;
- opieka społeczna;

Warunkiem niezbędnym dla wdrożenia Strategii jest również uwzględnianie wydatków z nią związanych w kolejnych budżetach na lata 2016 – 2030. Za ten element odpowiada Rada Gminy. Dlatego też Wójt przedkładając Radzie projekty budżetów winien przetransponować do nich założenia finansowe zawarte w Strategii Rozwoju przewidziane w nim na dany rok.

Funkcję Instytucji Zarządzającej i koordynującej realizację Strategii Rozwoju będzie pełnił Wójt Gminy Michów. Za zakres zadań Instytucji Zarządzającej odpowiedzialne będzie stanowisko do spraw funduszy unijnych. Zakres zadań obejmuje między innymi:

- zbieranie danych statystycznych i finansowych na temat postępów wdrażania oraz przebiegu realizacji projektów w ramach Strategii;
- zapewnienie zgodności realizacji Strategii z poszczególnymi dokumentami programowymi wyższego rzędu;
- zapewnienie przygotowania i wdrożenia planu działań w zakresie informacji i promocji Strategii;
- dokonanie oceny ex-post po zakończeniu realizacji Strategii.

W celu sprawnego i efektywnego działania Strategii Rozwoju istnieje potrzeba ciągłego monitorowania rzeczowych projektów wchodzących w zakres Strategii oraz wydatków na ich realizację. Wójt odpowiada za proces monitorowania i raportowania wraz z podlegającym mu aparatem wykonawczym w postaci Urzędu Gminy oraz jednostek organizacyjnych Gminy.

Raport monitoringowy przedstawiony winien być Radzie Gminy i powinien zawierać:

- przebieg procesu wdrażania poszczególnych projektów;
- realizację planu finansowego;
- sposoby promocji projektów;
- zidentyfikowane przewidywane zagrożenia realizacji planu;

Strategia Rozwoju zostanie poddana ocenie po zakończeniu okresu objętego procesem planowania. Oceny dokonają pracownicy Urzędu Gminy i jednostki organizacyjne Gminy. Raport z tej oceny zostaje przedstawiony Wójtowi, który następnie przedłoży ją Przewodniczącemu Rady Gminy.

Ocena ta powinna zawierać:

- daty rozpoczęcia i zakończenia projektów;
- sposoby zarządzania projektami po ich zakończeniu;
- potwierdzenie kosztów projektów;
- potwierdzenie realizacji założeń społeczno – ekonomicznych.

XI. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Realizacja przewidzianych w Strategii Rozwoju projektów inwestycyjnych oraz zadań o charakterze nieinwestycyjnym wymaga zazwyczaj wydatkowania znacznych środków finansowych. W obecnej sytuacji ekonomiczno – prawnej główne źródła finansowania rozwoju lokalnego stanowią:

- Budżet jednostek samorządu terytorialnego: gmin, powiatów, województw;
- Budżet państwa: dotacje celowe, środki z rezerw celowych poszczególnych ministerstw;
- Środki funduszy celowych, np. Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej;
- Środki z Funduszy Strukturalnych, Funduszu Spójności, oraz Inicjatyw Wspólnotowych Unii Europejskiej;
- Fundusze prywatne oraz fundusze organizacji pozarządowych.

Nowa perspektywa budżetowa Unii Europejskiej na lata 2014-2020 umożliwi pozyskanie znacznych funduszy z programów krajowych oraz programu regionalnego. Środki finansowe na realizację celów tych programów pochodzą z Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz Europejskiego Funduszu Społecznego. Należy jednak nadmienić, że podział środków w ramach dostępnych programów oraz opracowywanie ich ostatecznej wersji w dalszym ciągu trwa, dlatego poniższe informacje zaczerpnięte są z najbardziej aktualnych źródeł.

Środki pozyskane z Unii Europejskiej

Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020,

W ramach Priorytetu inwestycyjnego 3.1 Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym poprzez inkubatory przedsiębiorczości małe i średnie przedsiębiorstwa, instytucje otoczenia biznesu i sieci aniołów biznesu mogą otrzymać wsparcie w formie dotacji i instrumentów finansowych.

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój,

Priorytet inwestycyjny 8.6.

Trwała integracja na rynku pracy ludzi młodych, w szczególności tych, którzy nie pracują, nie kształcą się ani nie szkolą, w tym ludzi młodych zagrożonych wykluczeniem społecznym i ludzi młodych wywodzących się ze środowisk marginalizowanych, także poprzez wdrażanie Gwarancji dla Młodzieży. Przykładowe przedsięwzięcie, które może otrzymać wsparcie:

- Udzielanie pożyczek na rozpoczęcie działalności gospodarczej. Pożyczki na preferencyjnych warunkach ze środków będących w dyspozycji Banku Gospodarstwa Krajowego.

Priorytet inwestycyjny 8.10. Aktywne i zdrowe starzenie się. Przykładowe przedsięwzięcia, które mogą otrzymać wsparcie:

- Upowszechnianie idei aktywnego i zdrowego starzenia się.
- Stworzenie i rozbudowanie sieci współpracy na rzecz aktywności zawodowej i zatrudnienia osób w wieku 50+.

Beneficjentami mogą być JST oraz ich jednostki organizacyjne.

Priorytet inwestycyjny 9.4. Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie. Przykładowe przedsięwzięcia, które mogą otrzymać wsparcie:

- Podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadr publicznych i niepublicznych instytucji działających na rzecz włączenia społecznego i walki z ubóstwem (m.in. szkolenia, specjalizacje, studia, studia podyplomowe, samokształcenie, superwizja, doradztwo) oraz kadr publicznych i niepublicznych instytucji działających w ramach innych polityk sektorowych kluczowych dla włączenia społecznego i walki z ubóstwem.
- Wypracowanie, przetestowanie i wdrożenie nowych modeli pracy socjalnej i innych form wsparcia grup wykluczonych.
- Wypracowanie i wdrożenie systemu kooperacji pomiędzy publicznymi i niepublicznymi instytucjami działającymi w obszarze włączenia społecznego i zwalczania ubóstwa, a także pomiędzy tymi instytucjami a podmiotami innych Polityk sektorowych m. in. edukacji i zdrowia na rzecz redukcji ubóstwa, integracji społecznej i poprawy zatrudnienia, rewizja i doskonalenie istniejących rozwiązań w tym zakresie.

Priorytet inwestycyjny 9.7. Ułatwienie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym. Przykładowe przedsięwzięcia, które mogą otrzymać wsparcie:

- Rozwój nowych usług społecznych o charakterze profilaktycznym i interwencyjnym, z uwzględnieniem grup szczególnie zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym dzieci i młodzieży.
- Badanie efektywności stosowania usług społecznych na rzecz osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Priorytet inwestycyjny 9.8. Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej. Przykładowe przedsięwzięcia, które mogą otrzymać wsparcie:

- Wyposażenie w kompetencje i wiedzę w obszarze ekonomii społecznej i na rzecz rozwoju ekonomii społecznej interesariuszy ważnych dla rozwoju sektora ekonomii społecznej, w tym przedstawicieli władz i pracowników administracji publicznej oraz liderów lokalnych.

Priorytet inwestycyjny 10.1. Ograniczanie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnienie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego z uwzględnieniem formalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia. Przykładowe przedsięwzięcia, które mogą otrzymać wsparcie:

- Wzmocnienie systemu wspierania szkół i placówek ukierunkowanego na ich rozwój służący podniesieniu jakości kształcenia oraz zapewnieniu równego dostępu i równych szans.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko,

Priorytet inwestycyjny 6.5. Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska Gminy, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym terenów powojkowych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza i propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu. Przewidywane jest wsparcie w formie bezzwrotnej.

Finansowanie rozwoju Gminy Michów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020

Podział Funduszy Europejskich na poszczególne dziedziny wymagające wsparcia w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020

Oś priorytetowa	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu	Fundusz
I. Badania i innowacje	100 416 755	4,50%	EFRR
II. Cyfrowe lubelskie	72 255 674	3,24%	EFRR
III. Konkurencyjność przedsiębiorstw	262 806 216	13,07%	EFRR
IV. Energia przyjazna środowisku	150 866 891	6,76%	EFRR
V. Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna	258 939 368	11,61%	EFRR
VI. Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów	154 615 611	6,93%	EFRR
VII. Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego	70 707 126	3,17%	EFRR
VIII. Mobilność regionalna i ekologiczny transport	271 031 040	12,15%	EFRR
IX. Rynek pracy	197 944 462	8,87%	EFS
X. Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian	55 943 406	2,51%	EFS
XI. Włączenie społeczne	180 510 722	8,09%	EFS
XII. Edukacja, kwalifikacje i kompetencje	123 735 094	5,55%	EFS
XIII. Infrastruktura społeczna	232 928 490	10,44%	EFRR
XIV. Pomoc techniczna	69 424 084	3,11%	EFS

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014-2020

Innym ważnym źródłem finansowania będą środki w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) na lata 2014-2020. Samorządy lokalne będą miały możliwość sfinansowania inwestycji w ramach działania Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20). Będą możliwe do sfinansowania :

- Inwestycje związane z tworzeniem, ulepszaniem, lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii
- Badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej
- Inwestycje w tworzenie, ulepszanie lub rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury oraz powiązanej infrastruktury.

Program ERASMUS+

Program wszedł w życie w 2014 r. zaś realizacja zadań jest przewidziana do 2020 r. Program oferuje wsparcie finansowe dla instytucji i organizacji działających w obszarze edukacji i szkoleń, młodzieży oraz sportu w Europie. Jego celem jest wspieranie rozwijania umiejętności jego uczestników oraz zwiększania ich szans na zatrudnienie, a także modernizacja systemów edukacji, szkoleń i wspierania młodzieży. Istnieją możliwości finansowania działań w ramach następujących sektorów:

Edukacja szkolna - sektor realizujący akcje 1 i 2 programu Erasmus+ w odniesieniu do przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych:

- Akcja 1. Mobilność edukacyjna – projekty mające na celu „poprawę jakości pracy placówki oświatowej osiąganą przez udział jej pracowników w mobilnościach zagranicznych takich jak kursy i szkolenia, w trakcie których podnoszą oni własne kompetencje zawodowe”.

Potencjalni beneficjenci to: organizacje – publiczne i niepubliczne przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja oraz szkoły ponadpodstawowe.

- Akcja 2. Partnerstwa strategiczne - projekty polegające na dwu- lub trzyletniej, międzynarodowej współpracy placówek edukacyjnych, władz oświatowych i innych organizacji zajmujących się edukacją szkolną. W szczególności współpraca szkół (co najmniej dwie szkoły z różnych krajów) oraz współpraca instytucji działających w obszarze edukacji (co najmniej trzy dowolne instytucje działające w obszarze edukacji z trzech różnych krajów). Potencjalni beneficjenci to: placówki publiczne i niepubliczne: przedszkola, szkoły podstawowe, gimnazja, szkoły ponadgimnazjalne i artystyczne oraz władze oświatowe i inne organizacje działające w obszarze edukacji z terenu Unii Europejskiej i nie tylko;

Edukacja dorosłych - to sektor realizujący akcje 1 i 2 programu Erasmus+ w odniesieniu do instytucji związanych z edukacją osób dorosłych:

- Akcja 1. Mobilność edukacyjna - organizacje związane z edukacją dorosłych mogą wysyłać za granicę swoich pracowników. O dofinansowanie projektu, trwającego rok lub dwa lata, mogą się ubiegać organizacje związane z edukacją dorosłych (lub konsorcjum minimum trzech organizacji z tego samego kraju).
- Akcja 2. Partnerstwa strategiczne - akcja umożliwi wymianę doświadczeń i rozszerzenie współpracy pomiędzy organizacjami i instytucjami zajmującymi się edukacją dorosłych z różnych krajów. O dofinansowanie mogą się ubiegać organizacje działające w obszarze edukacji dorosłych z krajów uczestniczących w programie Erasmus+.

Projekty Centralne i Sport:

Projekty, które ubiegać się będą o dofinansowanie muszą dotyczyć przede wszystkim rozwoju sportu na poziomie najbliższym obywatelowi. Wspierane będą m.in. projekty partnerskie w dziedzinie sportu. Działania, które mogą uzyskać dofinansowanie to: rozwój oraz wprowadzanie innowacyjnych praktyk w różnych obszarach sportu i aktywności fizycznej pomiędzy różnymi instytucjami i organizacjami w i poza sportem. Beneficjentami mogą być np. instytucje publiczne odpowiedzialne za sport na lokalnym, regionalnym lub krajowym poziomie, organizacje działające na rzecz promocji aktywności fizycznej i aktywnego wypoczynku, organizacje sportowe.

Skarb Państwa

Ministerstwo Sportu i Turystyki

Ministerstwo Sportu i Turystyki Departament Turystyki ogłasza rokrocznie otwarty konkurs ofert na realizację zadań publicznych z zakresu turystyki. O dofinansowanie mogą starać się organizacje pozarządowe oraz inne jednostki prowadzące działalność pożytku publicznego jak np. stowarzyszenia jednostek samorządowych działające dłużej niż trzy lata, których działalność w sferze turystyki (m.in. ekoturystyki, agroturystyki, przewodnictwa i pilotażu, rekreacji, wypoczynku, hotelarstwa) lub krajoznawstwa jest jednym z celów lub zadań statutowych. Podmioty te mogły się starać o dofinansowanie następujących zadań w 2015 r.:

- Wspieranie rozwoju turystyki polskiej (popularyzacja turystyki krajowej, rozwój dziedzin gospodarki turystycznej, konkurencyjność i innowacyjność produktów turystycznych). Zadania te mają być realizowane ze szczególnym uwzględnieniem:
 - turystyki dzieci i młodzieży, osób starszych i niepełnosprawnych oraz turystyki związanej z „Dużymi Rodzinami” (wielodzietnymi);
 - turystyki kulturowej, w tym w obiektach zabytkowych i dziedzictwa przemysłowego,
 - turystyki aktywnej, w tym turystyki rowerowej i wodnej;
 - turystyki wiejskiej;
 - turystyki biznesowej i przemysłu spotkań w Polsce;
 - ekoturystyki;
 - turystyki zdrowotnej;
- Kształtowanie przestrzeni turystycznej – zadania związane z wytyczaniem, znakowaniem i konserwacją szlaków (m.in. pieszych, narciarskich, rowerowych, wodnych), które znajdują się na terenie Polski.
- Działania na rzecz jakości kadr (szkolenia, seminaria, warsztaty, konferencje).

Wymagany jest wkład własny finansowy podmiotu wnioskującego o dotację wynosi minimum 15 % kosztu całkowitego zadania.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Możliwe jest uzyskanie dofinansowania w ramach Programów Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz tzw. Mecenatu, które są podstawą ubiegania się o środki na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie wyższe, organizacje pozarządowe, oraz podmioty gospodarcze. Na rok 2015 zostały ogłoszone np. program: Dziedzictwo kulturowe składający się z m.in. takich priorytetów jak: ochrona zabytków (przewidujący konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne), kultura ludowa i tradycja (wspieranie zjawisk związanych z kulturami tradycyjnymi funkcjonującymi na poziomie lokalnym, regionalnymi ogólnopolskim).

Inne programy:

- Rozwój infrastruktury kultury – program, którego celem rozbudowa i modernizacja infrastruktury instytucji kultury i innych podmiotów działających w obszarze kultury. Do dofinansowania kwalifikują się m.in. zadania takie jak: budowa, roboty budowlane, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych i wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej czy zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej
- Infrastruktura domów kultury – celem programu jest rozbudowa i modernizacja infrastruktury domów i ośrodków kultury m.in. remont obiektów kulturalnych i zakup wyposażenia na potrzeby prowadzenia edukacji kulturalnej. O dofinansowanie mogą starać się biblioteki, domy kultury, ośrodki kultury posiadające status samorządowej instytucji kultury oraz jednostki samorządu terytorialnego jako organy prowadzące te instytucje.

Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020

Program przewiduje realizację działań w ramach czterech obszarów priorytetowych:

Priorytet I. Edukacja osób starszych.

Przykładowe kierunki działań, które mogą otrzymać wsparcie to: zajęcia edukacyjne z zakresu różnych dziedzin, programy edukacyjne, warsztaty o starzeniu osób starszych i aktywnym starzeniu, kształcenie opiekunów.

Priorytet II. Edukacja osób starszych.

Przykładowe kierunki działań, które mogą otrzymać wsparcie to: budowanie sieci społecznych w tym wolontariat wewnątrz- i międzypokoleniowy, przeciwdziałanie e-wykluczeniu.

Priorytet III. Partycypacja społeczna osób starszych.

Przykładowe kierunki działań, które mogą otrzymać wsparcie to: wspieranie uczestnictwa i integracji w życiu społecznym/publicznym, włączanie osób starszych w proces tworzenia i funkcjonowania grup obywatelskich oraz organizacji pozarządowych.

Priorytet IV. Usługi społeczne dla osób starszych.

Przykładowe kierunki działań, które mogą otrzymać wsparcie to: rozszerzenie dostępności do usług społecznych m.in. opiekuńczych, kulturalnych, edukacyjnych, poradniczo-doradczych, sportowych i turystycznych, szkolenia dla wolontariuszy i opiekunów (z zakresu pomocy osobom starszym).

Beneficjentami programu mogą być np. organizacje pozarządowe, spółdzielnie socjalne, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, partnerstwa JST. Wsparcie będzie

miało charakter dotacyjny (od 20 000 – 200 000 tys. zł), wkład własny w wysokości minimum 10% wartości projektu.

Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014-2020

Fundusz Inicjatyw Obywatelskich jest „instrumentem programowym i finansowym zwiększającym dynamikę rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz przejawem, wypracowanej w partnerstwie publiczno-społecznym, troski o rozwój aktywności obywatelskiej i potrzeby wzmocnienia miejsca i roli trzeciego sektora w realizacji zadań publicznych”. Program FIO na lata 2014-2020 będzie finansowany z krajowych środków publicznych pochodzących z budżetu państwa. Rocznie na ten cel ma być przeznaczanych 60 mln zł.

Zakres wszystkich możliwych do zrealizowania w ramach Programu projektów obejmuje wymienione w Ustawie o Działalności Pożytku Publicznego i Wolontariatu (art.4) obszary działalności pożytku publicznego m.in. pomoc społeczna, ochrona i promocja zdrowia, nauka, edukacja, oświata i wychowanie; upowszechnianie kultury fizycznej i sportu, promocja zatrudnienia i aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy i zagrożonych zwolnieniem pracy.

XII. KONSULTACJE SPOŁECZNE

Planowanie strategiczne rozwoju Gminy Michów prowadzone jest systematycznie od kilku lat. Wyrazem tego rodzaju polityki podjętej przez gminę są wypracowane i wdrażane dokumenty strategiczne, jak:

1. Strategia Rozwoju Lokalnego Gminy Michów na lata 2007-2015.
2. Program Ochrony Środowiska Gminy Michów, 2004.
3. Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Michów na lata 2013-2032.
4. Roczny program współpracy Gminy Michów z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami o których mowa w art.3 ust.3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie na rok 2016.
5. Plan odnowy miejscowości Michów 2008-2015.
6. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michów na lata 2005-2015.

Nieodłącznym elementem zastosowanej metodologii przy opracowania obecnej Strategii Rozwoju jest partycypacja społeczna na etapie budowania strategii, a następnie na etapie jej wdrażania.

Proces uspołecznienia prac nad strategią miał formę konsultacji społecznych, polegających na przeprowadzeniu warsztatów problemowych, w których uczestniczyli przedstawiciele Urzędu Gminy, Rady Gminy oraz różnych grup społecznych i zawodowych.

Załącznik 3 zawiera listę uczestników warsztatów nad Strategią Rozwoju Gminy Michów, które odbyły się w Michowie w dniu 21.10.2015

W trakcie warsztatów sporządzono analizę SWOT, wynikającą z obecnej sytuacji społeczno – ekonomicznej Gminy, analizę problemów oraz weryfikację misji i celów strategicznych, określonych we wcześniejszych dokumentach planistycznych Gminy. Przedyskutowano i uaktualniono także cele operacyjne oraz priorytetowe zadania inwestycyjne, będące podstawą skonstruowania Programu Rozwoju Gminy na lata 2016-2020.

Warsztaty nad Strategią Rozwoju Gminy Michów są kolejnym etapem we wcześniej zainicjowanym procesie konsultacji społecznych – podjętym i realizowanym przy opracowywaniu i wdrażaniu Strategii Rozwoju Gminy Michów.

Wersja robocza niniejszej Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Michów na lata 2016 – 2030 została poddana konsultacjom społecznym w formie konsultacji internetowych w grudniu 2015 roku.

Proces partycypacji społecznej w odniesieniu do Strategii Rozwoju Lokalnego Gminy Michów na lata 2016 – 2030 dotyczył dwóch etapów:

- opracowania strategii;
- wdrażania strategii.

Skuteczne wdrażanie strategii zależy nie tylko od aktywnej pracy Urzędu Gminy i przeprowadzania projektów infrastrukturalnych, ale wymaga włączenia się szerokich kręgów społecznych do tego procesu.

W szczególności ma to odniesienie do osiągnięcia celów „miękkich” strategii, dotyczących np.: rozwoju kultury, edukacji, przedsiębiorczości, turystyki. Modelowym rozwiązaniem w tym zakresie jest podjęcie współpracy „Trzech Sektorów”, to jest samorządu, organizacji społecznych i pozarządowych oraz sektora prywatnego (przedsiębiorców, rolników).

XIII. PROGRAM ROZWOJU GMINY - WIELOLETNI PLAN ZADAŃ

W nowym okresie programowania UE 2014-2020 polityka rozwoju lokalnego gmin i powiatów powinna być m. in. prowadzona w oparciu o „Program Rozwoju Gminy”. Wymóg taki został zawarty w „Ustawie z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju” Art. 17-19. (Dz. U. 2006 Nr 227 poz. 1658 z późn. zm.). Ustawa ma na celu ułatwienie jednostkom samorządu terytorialnego sporządzenia Programu Rozwoju tak, by był on jak najbardziej spójny z dokumentami na szczeblu krajowym i regionalnym, i mógł stanowić źródło odniesień w procesie ubiegania się o środki zewnętrzne.

Program Rozwoju Gminy Michów stanowi instrument wdrażania strategii rozwoju. Wskazuje konkretne zadania – projekty, które będą realizowane w założonym horyzoncie czasowym wraz z oszacowaniem kosztów ich realizacji. Zadania te wynikają z przyjętych w strategii celów i kierunków działań, a ich realizacja przyczynia się do osiągnięcia założonych wskaźników.

Program Rozwoju Gminy Michów musi być sporządzonym w powiązaniu z Wieloletnią Prognozą Finansową, która określa możliwości finansowe budżetu Gminy w zakresie zapewnienia współfinansowania zaplanowanych zadań inwestycyjnych oraz ich utrzymania w okresie eksploatacji.

Program Rozwoju Gminy i Wieloletnia Prognoza Finansowa to narzędzie skutecznego zarządzania finansami Gminy, umożliwiające zaplanowanie zadań inwestycyjnych w oparciu o solidne dane finansowe oraz z pełnym przekonaniem, co do ich faktycznej wartości dla Gminy. Pozwala on na realistyczną ocenę możliwości finansowych Gminy i pomaga w wyborze priorytetowych inwestycji. Prowadzi do efektywnej i oszczędnej realizacji konkretnego pakietu inwestycji.

Podjęcie działań planistycznych umożliwia terminową realizację procesu przygotowania inwestycji, rozpoczęcie często długotrwałych działań związanych z uregulowaniem kwestii terenowo – prawnych, uzyskaniem pozwolenia na budowę, a w kolejnym etapie wybór wykonawcy danego zadania inwestycyjnego. Program Rozwoju Gminy pozwala na zaplanowanie scenariusza struktury finansowania inwestycji i podjęcie działań z odpowiednim wyprzedzeniem czasowym, w tym także działań polegających na pozyskiwaniu środków ze źródeł pozabudżetowych, na przykład dotacji z Funduszy Strukturalnych.

XIV. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1 – Zestawienie dokumentów i opracowań, które wykorzystano przy opracowaniu Strategii Rozwoju Gminy Michów

Załącznik 2 - Spis map, tabel, wykresów fotografii

Załącznik 3– Lista uczestników warsztatów nad Strategią Rozwoju Gminy Michów

ZALĄCZNIK 1

Zestawienie źródeł, dokumentów i opracowań, które wykorzystano przy opracowaniu Strategii Rozwoju Gminy Michów.

1. Strategia Rozwoju Gminy Michów na lata 2007-2015.
2. Program Ochrony Środowiska Gminy Michów, 2004.
3. Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu Gminy Michów na lata 2013-2032.
4. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Michów na lata 2005-2015.
5. Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce w 2012 roku.
6. Roczna analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Michów za 2014 rok.
7. Szerzej: Zarządzanie w samorządzie terytorialnym. Najlepsze praktyki, Program rozwoju instytucjonalnego, red. M. Zawicki, S. Mazur, J. Bober, MSAP, Kraków 2004.
8. Kondracki: Geografia regionalna Polski. Warszawa: PWN, 2002
9. www.wikipedia.pl
10. www.lubartow.lublin.lasy.gov.pl
11. www.gminamichow.pl
12. www.pmichow.szkolnastrona.pl
13. www.szkolakatarzyn.pl
14. www.zsomichow.pl
15. www.mojepanstwo.pl
16. www.stat.gov.pl/bdl
17. www.glksmichow.fudbolowo.pl
18. www.pmichow.szkolnastrona.pl
19. www.zsрудno.avx.pl
20. www.obszary.natura2000.org.pl
21. www.pgi.gov.pl

ZAŁĄCZNIK 2

Spis map, tabel, wykresów fotografii

Mapa 1. Położenie gminy Michów na tle województwa lubelskiego oraz powiatu lubartowskiego.

Mapa 2. Układ osadniczy gminy Michów.

Mapa 3. Lasy Nadleśnictwa Lubartów.

Mapa 4. Obszar Chronionego Krajobrazu Pradolina Wieprza, na terenie Nadleśnictwa Lubartów.

Mapa 5. Obszary Chronionego Krajobrazu na terenie gminy Michów.

Rys. 1 Herb Gminy Michów.

Tabela 1. Struktura użytkowania gruntów na terenie gminy Michów.

Tabela 2. Powierzchnia i struktura użytkowania gruntów leśnych w gminie Michów w 2014 roku na tle innych gmin powiatu lubartowskiego.

Tabela 3. Stawy rybne na terenie gminy Michów.

Tabela 4. Złoża kopalin pospolitych gminy Michów (stan na 31.12.2012 r.).

Tabela 5. Wykaz zabytków z terenu gminy Michów wpisanych do rejestru zabytków województwa lubelskiego wg. stanu na dzień 31.12.2014 r.

Tabela 6. Liczba ludności i gęstość zaludnienia w gminie Michów na tle powiatu, województwa i kraju wg stanu na dzień 31.12.2014 r.

Tabela 7. Liczba ludności i gęstość zaludnienia w gminie Michów na tle innych gmin powiatu lubartowskiego.

Tabela 8. Ludność w gminie Michów wg faktycznego miejsca zamieszkania, ogółem i w podziale na płeć w latach 2008-2014.

Tabela 9. Ruch naturalny ludności oraz saldo migracji ludności, w wartościach bezwzględnych, w gminie Michów w latach 2008-2014.

Tabela 10. Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym gminy Michów w latach 2008-2014.

Tabela 11. Wskaźniki obciążenia demograficznego w gminie Michów w latach 2008-2014.

Tabela 12. Liczba i struktura pracujących w podziale na płeć w gminie Michów w latach 2008-2014.

Tabela 13. Liczba i struktura bezrobotnych oraz udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie Michów w latach 2008-2014.

Tabela 14. Liczba dzieci korzystających z przedszkola, oddziałów przedszkolnych w gminie Michów w latach 2008-2014.

Tabela 15. Liczba dzieci uczęszczających do szkół podstawowych i gimnazjum w gminie Michów w latach 2008-2014.

Tabela 16. Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych i gimnazjum w latach 2008-2014.

Tabela 17. Biblioteki, księgozbiór i czytelnictwo w latach 2008-2014.

Tabela 18. Gospodarstwa domowe objęte pomocą społeczną w gminie Michów w latach 2009-2014.

Tabela 19. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Michów w systemie REGON na tle innych jednostek samorządu terytorialnego powiatu biłgorajskiego (stan na 31.12.2014).

Tabela 20. Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w gminie Michów w systemie REGON oraz dynamika zmian w latach 2008-2014.

Tabela 21. Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru REGON w podziale na sekcje PKD, w gminie Michów w latach 2009-2014.

Tabela 22. Gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą według grup obszarowych użytków rolnych w gminie Michów w 2010 roku.

Tabela 23. Wykaz dróg powiatowych na terenie gminy Michów.

Tabela 24. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna w gminie Michów na tle innych jednostek samorządu terytorialnego w powiecie lubartowskim (2014).

Tabela 25. Wskaźniki wykorzystania sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w gminie Michów w latach 2008-2014.

Tabela 26. Wybrane dochody budżetowe i wydatki gminy Michów w latach 2008-2013.

Tabela 27. Struktura dochodów budżetu gminy Michów na tle innych gmin powiatu lubartowskiego o w 2013 roku.

Tabela 28. Organizacje działające na terenie gminy Michów.

Wykres 1. Liczba ludności w gminie Michów na tle innych gmin powiatu lubartowskiego, stan na 31.12.2014 r.

Wykres 2. Stan ludności w gminie Michów w latach 2008-2014.

Wykres 3. Liczba i struktura bezrobotnych w gminie Michów w latach 2008-2014.

Wykres 4. Gospodarstwa rolne prowadzące działalność rolniczą wg grup obszarowych użytków rolnych [%].

Wykres 5. Powierzchnia zasiewów w gminie Michów wg Spisu Rolnego 2010.

Wykres 6. Pogłowie zwierząt gospodarskich w gminie Michów wg Spisu Rolnego 2010.

Wykres 7. Korzystający z instalacji w liczbie ogółu ludności.

Fot. 1 Lasy w Nadleśnictwie Lubartów-gmina Michów.

Fot. 2 Kościół Parafialny pw. Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny.

Fot. 3 Kościół Parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Rudnie.

Fot. 4 Układ urbanistyczny Michowa z I poł. XVI w.

Fot. 5 Dzień Babci i Dziadka w Przedszkolu w Michowie.

Fot. 6 Szkoła Podstawowa w Katarzynie.

Fot. 7 Gimnazjum Nr 1 w Michowie

Fot. 8 Boisko wielofunkcyjne w Michowie.

Fot. 9 Festyn Rodzinny w szkole w Rudnie.

Fot. 10 Kompleks boisk Orlik w Rudnie.

Fot. 11 Święto „Pluszowego Misia” w Gminnej Bibliotece Publicznej w Michowie.

Fot. 12 Ludowy Zespół Śpiewaczy „Jarzębinki” z Trzcianca.

Fot. 13 Dzień pieczonego ziemniaka w gminie Michów.

Fot. 14 Klub Sportowy w Michowie.

Fot. 15 Plac zabaw dla dzieci w Michowie.

Fot. 16 Zaplecze sanitarno-szatniowe przy boisku sportowym w Michowie.

Fot. 17 Plac zabaw przy ZSO w Michowie.

Fot. 18 Motopompa zakupiona dla OSP.

Fot. 19 Wyremontowany chodnik w Michowie.

ZAŁĄCZNIK 3

Lista osób biorących udział w warsztatach strategicznych dotyczących opracowania Strategii Rozwoju Gminy Michów na lata 2015-2030 w dniu 21.10.2015.

(dostępna w Urzędzie Gminy Michów)

